

Toimialakatsaus

Teollisuus

Teknoliateollisuus

Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	4
Metallien jalostus	10
Koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistus	15

Metsäteollisuus

Paperiteollisuus	23
Puutuoteteollisuus	31

Muu teollisuus

Kemianteollisuus	37
Elintarviketeollisuus	44
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	50

Rakentaminen	55
--------------------	----

Palvelut

Kauppa	58
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	62
Kuljetus ja varastointi	66
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	69
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta, pl. asuntojen omistus	73

Birgitta Berg-Andersson, teollisuus

Ville Kaitila, palvelut

Hannu Kaseva, rakentaminen

Julkistamispäivä: 29.11.2016

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Toimialakatsaus 2016/2

Toimialakatsaus perustuu Suhdanne-vuosikirjassa julkaistuihin toimialaennusteisiin. Toimialakohtaiset ennustenumerot löytyvät Suhdanteen taulukoista, mutta toimialoja ei tarkemmin käsitellä vuosikirjassa. Toimialakatsaus sisältää yksityiskohtaista tietoa eri toimialoilta. Se kattaa teknologiateollisuuden, metsäteollisuuden, kemian- ja elintarviketeollisuuden, tevanake-teollisuuden, rakentamisen sekä yksityisen palvelusektorin.

Etlä arvioi syyskuussa julkaistussa ennusteessaan, että teollisuuden tuotos kasvaa 1,4 prosenttia tänä vuonna ja 1,7 prosenttia vuonna 2017. Teollisuustuotannon volyymi-indeksin alkuperäisen sarjan mukaan koko teollisuuden tuotanto kasvoi kuluvan vuoden tammi-syyskuussa 1,8 prosenttia viimevuotisesta ja työpäiväkorjattuna 1,3 prosenttia. Teollisuustuotanto on vihdoinkin elpymässä.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto kääntyy useamman vuoden kestäneen alamäen jälkeen ensi vuonna kasvuun. Vientikin kasvaa, mutta vientihinnat pysyvät ennallaan. Metallien jalostuksen kannattavuus kohenee lähivuosina, kun yksikkötyökustannukset laskevat. Kulkuneuvojen valmistuksen omavaraisuusaste on huomattavasti matalampi kuin koneiden ja metallituotteiden valmistuksen. Kone- ja laitteollisuuden investointiaste nousee selvästi ensi vuonna.

Paperiteollisuudessa on edelleen liikaa kapasiteettia, sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Varsinkin Ranskassa paperin tuotantomäärät ovat vähentyneet tuntuvasti. Rakennemuutoksen myötä investointiaste Suomessa on lähivuosina korkea, kun sellun tuotantokapasiteettia tulee lisää. Puutuoteteollisuudessa vientitilaukanta on normaalia suurempi, vaikka kansainvälinen kysyntä ei juuri kasva. Kemianteollisuudessa yksikkötyökustannukset alenevat hieman ennustevuosina, kun tuotanto kasvaa ja työpanos hieman vähenee. Venäjän asettama elintarvikkeiden tuontikielto jatkuu ainakin koko ensi vuoden. Siitä huolimatta elintarviketeollisuuden vientimäärän supistumisen odotetaan pysähtyvän vuonna 2017.

Venäjän osuus elintarvikkeiden viennistä oli 8 prosenttia kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa. Tevanake-teollisuuden tuotanto vähenee vielä ensi vuonna. Alalla on runsaasti liikaa kapasiteettia. Kannattavuus pysyy kuitenkin suhteellisen vakaana.

Rakentaminen saavuttaa suhdannehuipun tänä vuonna, kun tuotanto kasvaa vajaat 6 prosenttia. Ensi vuonna uudisrakentamisen kasvun painopiste siirtyy yritysten ja yhteisöjen hankkeisiin, kun käynnistyneet suuret liike- ja teollisuusrakennusprojektit laajenevat. Ennustejaksolla rakennusyritysten kannattavuuden arvioidaan hieman paranevan. Rakennustuotannon kasvu lisää alan yritysten investointitarpeita ja työn kysyntää.

Yksityisten palvelutoimialojen tuotos kasvaa 1,7 prosenttia tänä vuonna ja 1,2 prosenttia vuonna 2017. Kaupan alan kasvu kiihtyy tänä vuonna viime vuoteen verrattuna, mutta hidastuu uudelleen ensi vuodesta alkaen, kun kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvu hidastuu. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan arvonlisäyksen määrä kasvaa kuluvana vuonna keskimäärin hieman yli prosentin viime vuodesta, mutta seuraavina vuosina kotitalouksien reaalitulojen kasvun hidastuminen heikentää kasvua. Ulkomaiset matkailijat tukevat alan kysyntää. Kuljetuksen ja varastoinnin kokonaistuottavuus kääntyy ensi vuonna hienoiseen kasvuun. Viennin odotettu virkoaminen tukee kuljetusalan kehitystä.

Rahoitus- ja vakuutusalan kehitys Suomessa on vakaata, mutta paineita tulee poikkeuksellisesta rahapolitiikasta, lisääntyneestä viranomaisvalvonnasta, uusista toimijoista markkinoilla sekä Brexitistä. Kasvu kiinteistö- ja liike-elämää palvelevassa toiminnassa on tänä vuonna hyvin erilaista eri toimialoilla, mutta ensi vuonna erot pienenevät. Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminta kasvavat tänä vuonna ripeästi.

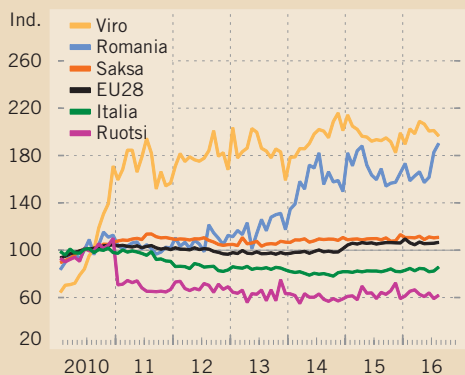
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus

EU-MAIDEN TUOTANTO ON NYT SUUREMPI KUIN VUODEN 2010 LOPULLA

EU-maissa sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto on keskimäärin edelleen huomattavasti matalammalla tasolla kuin vuonna 2008. Syöksylaskun jälkeen tuotanto lähti kasvuun vuoden 2009 jälkipuoliskolla, mutta kääntyi uudestaan loivaan laskuun vuoden 2011 lopulla. Vuosina 2013 ja 2014 valmistusmäärät pysyivät suhteellisen vakaina. Vuoden 2015 alussa tuotanto nousi tuntuvasti ja on sen jälkeen pysynyt aiempaa korkeammalla tasolla.

Virossa sähkö- ja elektroniikkatuotteiden valmistus lähti hurjaan nousuun vuonna 2010. Monet muut maat ovatkin siirtäneet tuotantoaan muun muassa Viroon. Myös Romanian, Latvian, Liettuan, Puolan ja Bulgarian tuotantomäärät ovat kohonneet huomattavasti. Ruotsissa tuotanto putosi jyrkästi vuosien 2010 ja 2011 vaihteessa, mikä viittaa siihen, että tuotantoa on kokonaan lopetettu tai siirretty johonkin muuhun maahan.

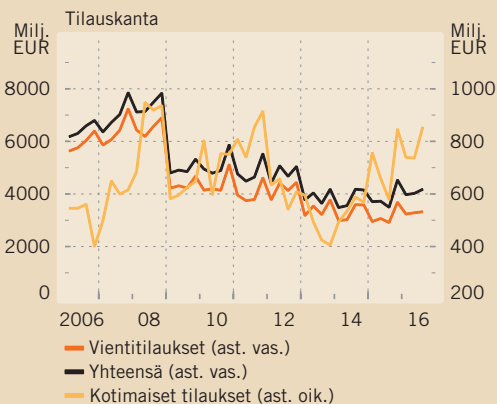
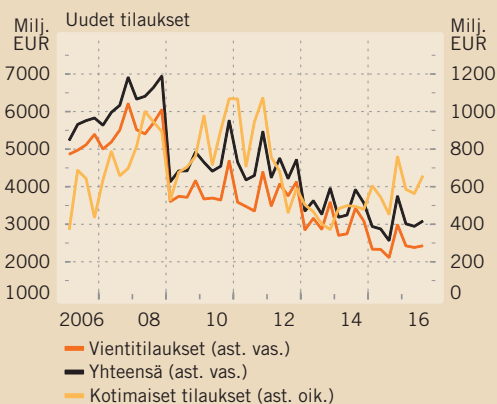
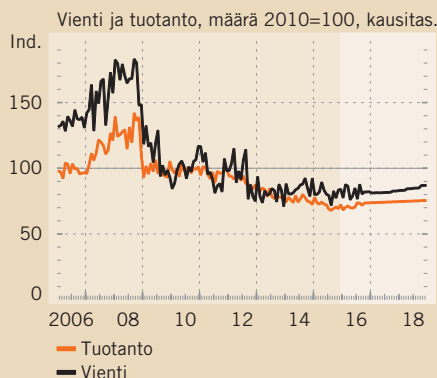
Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto, 2010=100, kausitas.

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/ad108

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Lähteet: Teknologiateollisuus ry, Tulli, Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ad102

Isossa-Britanniassa tuotantomäärät ovat olleet lievässä laskussa kuluvan vuoden aikana. Saksassa valmistusmäärä sen sijaan on pysynyt melko vakaana.

Suomessa tuotannon määrä väheni teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan tammi-elo-kuussa runsaat 2 prosenttia vuotta aikaisemmasta. Syyskuun ennusteessamme arvioimme, että toimialan tuotos supistuu vajaan prosentin tänä vuonna, mutta kääntyy ensi vuonna vajaan 3 prosentin kasvuun. Teollisuustuotannon volyymi-indeksin ja kansantalouden tilinpidon mukaiset tuotokset poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannosta valtaosa menee vientiin. Toimiala jaetaan elektroniikkatuotteisiin (C26) sekä sähkökoneisiin ja -laitteisiin (C27). Sähkölaitteiden (toimiala C27)

osuus koko tavaraviennin arvosta oli kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla 6,4 prosenttia ja tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden (toimiala C26) osuus oli 5,4 prosenttia.

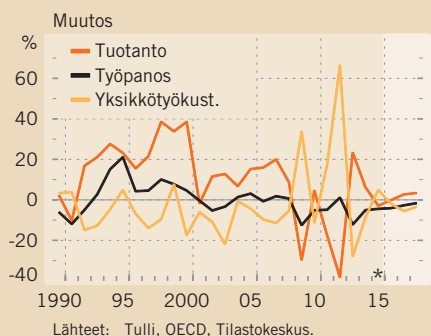
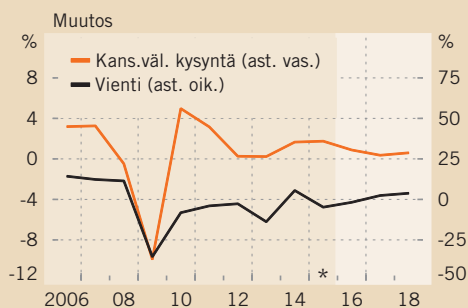
Teknoliigateollisuus ry:n mukaan sähkö- ja elektroniikkateollisuus työllisti keskimäärin 41 000 työntekijää Suomessa vuonna 2015. Syyskuun lopussa 2016 alan yrityksissä kotimaassa oli vajaat 36 000 työntekijää. Tammi-syyskuussa henkilöstö väheni runsaat 10 prosenttia viimevuotisesta. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden työpaikoista alle 10 prosenttia voidaan luokitella alihankinnaksi.

Ulkomaisissa tytäryrityksissä henkilöstön määrä oli 95 000 vuonna 2015, mikä oli peräti 16 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Ulkomaisesta henkilöstöstä yli 80 prosenttia työskentelee kehittyvissä maissa Aasiassa, Afrikassa, Lähi-idässä, Keski- ja Itä-Euroopassa sekä Latinalaisessa Amerikassa. Myös kehittyvillä alueilla henkilöstön määrä laski viime vuonna.

ELEKTRONIKKATUOTTEIDEN VIENTI KIINAAN, ALANKO-MAIHIN, INTIAAN JA UNKARIIN KASVAA VOIMAKKAASTI

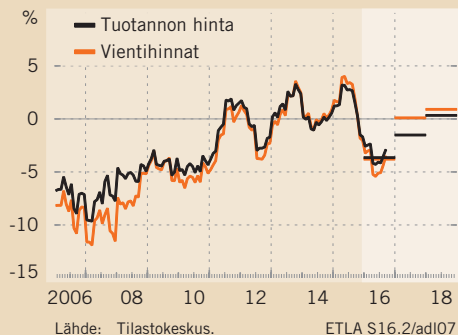
Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 46 prosenttia. Ryhmän vienti lisääntyi arvoltaan 7 prosenttia viimevuotisesta.

Kysyntä, vienti ja tuotanto

ETLA S16.2/adI01

Hintojen muutos

ETLA S16.2/adI07

Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteet ovat elektroniikkatuotteiden (toimiala C26) suurin alatoimiala. Niiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli kuluvin vuoden tammi-kesäkuussa vajaat 15 prosenttia ja niiden viennin arvo väheni 3 prosenttia edellisvuodesta.

Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli 8,9 prosenttia. Niiden vienti nousi arvoltaan 17 prosenttia.

Viestintälaitteiden (toimiala C263) osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta

Keskeiset tunnusluvut

			% -muutos				Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	-13,8	5,5	-4,8	-2	2	4	-4,2	2
Vientihinta	1,3	0,1	1,8	-4	0	1	0,0	-1
<i>Tuottavuuden osatekijät</i>								
Tuotanto (arvonlisäys)	23,4	6,2	-2,9	-0,1	2,7	3,4	-5,8	2,6
- Työpanos	-12,2	-5,0	-4,4	-4,1	-2,7	-1,6	-5,1	-2,1
- Työn tuottavuus	40,5	11,9	1,6	4,1	5,5	5,1	0,3	4,7
- Pääomavaltuutus	3,8	0,5	-0,5	0,3	-0,3	-0,8	1,1	-0,5
- Kokonaistuottavuus	35,3	11,3	2,1	3,8	5,8	6,0	-1,1	5,3

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

TUOTOS

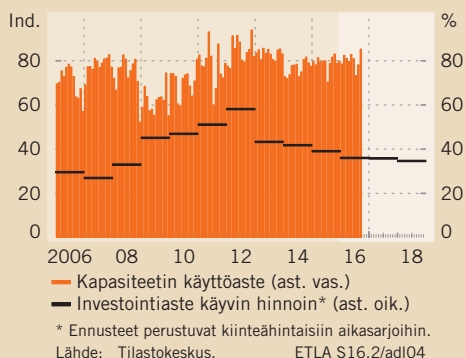
Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13h

oli 8,7 prosenttia. Viestintälaitteiden viennin arvo kasvoi 8 prosenttia edellisvuodesta. Kaksi viestintälaitteiden suurinta tavararyhmää ovat sähkölait-

teet langallista puhelua tai langallista sähkötystä varten, sekä sähköllä toimivien puhelin- tai lennätinlaitteiden osat.

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

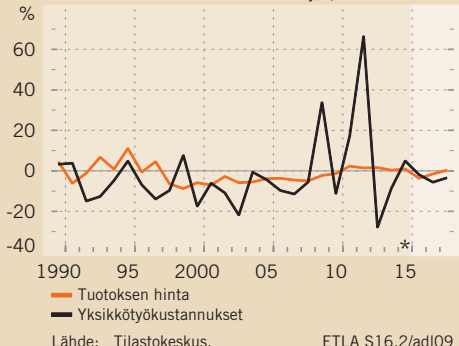
Elektronisten komponenttien ja piirilevyjen osuus oli runsaat 7 prosenttia, kun niiden vienti kohoisi 41 prosenttia edellisvuodesta. Tietokoneiden ja niiden oheislaitteiden osuus oli runsaat 4 prosenttia. Tuoteryhmän viennin arvo jäi 5 prosenttia vuodentakaista pienemmäksi.

Elektroniikkatuotteiden toimitukset Eurooppaan lisääntyivät tammi-heinäkuussa 5 prosenttia vuodentakaisesta. Euroopan osuus oli 52 prosenttia. Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) nousi 12 prosenttia, ja sen osuus oli 26 prosenttia. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan kasvoivat arvoltaan 6 prosenttia edellisvuodesta, ja alueen osuus oli 14 prosenttia. Vienti Lähi- ja Keski-

Kannattavuus

Kannattavuutta määrittävät tekijät, muutos

Osakekurssit, 2007/1 = 100, tuottoindeksit

Teknologia

itään supistui arvoltaan 3 prosenttia ja alueen osuus oli 3 prosenttia.

Viennin kärkimaita olivat tammi-heinäkuussa Yhdysvallat, Kiina, Alankomaat, Venäjä, Saksa, Ruotsi, Intia, Ranska, Puola ja Unkari. Vienti Venäjälle supistui arvoltaan 13 prosenttia, vienti Saksaan laski 10 prosenttia ja vienti Ranskaan väheni 3 prosenttia viimevuotisesta. Toimitukset kaikkiin muihin kärkimaihin olivat kasvussa.

KÄRKIMAISTA SÄHKÖLAITTEIDEN VIENTI KASVOI VAIN ETELÄ-KOREAAN JA TURKKIIN

Sähkölaitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 54 prosenttia. Sähkölaitteiden vienti väheni arvoltaan 15 prosenttia vuodentakaisesta.

Sähkömoottorit, -generaattorit ja -muuntajat ovat sähkölaitteiden suurin alatoimiala. Niiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 37 prosenttia. Ryhmän vienti väheni arvoltaan 19 prosenttia vuodentakaisesta. Sähköjohtojen ja kytkentälaitteiden osuus oli 6 prosenttia ja niiden vienti supistui arvoltaan 26 prosentin. Sähkölampujen ja -valaisimien viennin arvo sen sijaan nousi 4 prosenttia, niiden osuus oli vajaat 4 prosenttia.

Suurin markkina-alue oli myös sähkölaitteiden osalta Eurooppa, ja sen vientiosuus oli 59 prosenttia. Toimitusten arvo kuitenkin väheni 9 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) supistui niin ikään 9 prosenttia, ja sen osuus oli 21 prosenttia. Vienti Pohjois-Amerikkaan väheni arvoltaan 32 prosenttia edellisvuotisesta, ja osuus oli 8 prosenttia. Toimitukset Lähi- ja Keski-itään vähenivät arvoltaan peräti 60 prosenttia, ja alueen osuus oli 3 prosenttia. Vienti Afrikkaan, Väli-Amerikkaan ja Oseaniaan oli nousussa.

Sähkölaitteiden kymmenen tärkeintä vientimaa-olivat tammi-heinäkuussa Saksa, Yhdysvallat, Etelä-Korea, Ruotsi, Kiina, Turkki, Venäjä, Viro,

Omavaraisuusaste

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ad111

Toimiala valmistaa tietoliikennelaitteita, sähkökoneita, instrumentteja ja konttorikoneita.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	15,5
bruttokansantuotteesta	3,2
tavaraviennistä	12,1

¹⁾ käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto ¹⁾ , milj. e	Henkilöstö ¹⁾
Oyj Nokia Abp	12 499.0	56 700
ABB Oy	2 232.3	5 130
PKC Group Oyj	908.0	20 800
Salcomp Oy	571.0	9 770
Vacon Oyj	420.0	1 600

¹⁾ Globaali.

Vientiosuudet alueittain tammi-heinäkuu 2016, %

Yhdysvallat	10,0	Eurooppa	55,4
Kiina	8,7	- EU28	42,3
Saksa	7,7	- Euroalue	27,3
Venäjä	5,5	- EFTA	4,3
Ruotsi	5,3	Pohjois-Amerikka	10,9
Alankomaat	5,2	Etelä-Amerikka	1,9
Etelä-Korea	3,9	Väli-Amerikka	1,7
Viro	3,3	Lähi- ja Keski-itä	3,2
Ranska	3,2	Kaukoit	23,2
Turkki	2,9	Afrikka	2,8

Italia ja Norja. Toimitukset Etelä-Koreaan ja Turkkiin kasvoivat ripeästi. Vienti kaikkiin muihin kärkimaihin oli laskussa.

SÄHKÖ- JA ELEKTRONIIKKATEOLLISUUDEN VIENTI KÄÄNTYY ENSI VUONNA KASVUUN

Tullin tilastojen mukaan sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvo oli kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 6 prosenttia edellisvuotista pienempi. Viennin määrä väheni Etlan laskelmien mukaan runsaan prosentin vuodentakaisesta.

Arvioimme, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin määrä supistuu vielä tänä vuonna 1,5 prosenttia, mutta kääntyy ensi vuonna runsaan 2 prosentin kasvuun.

Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden vienti (toimiala C26) kääntyi jo viime vuo-

den marraskuussa kasvuun ja se lisääntyy tänä vuonna noin 4 prosenttia. Ensi vuonna viennin kasvu jatkuu 3 prosentin tahtia.

Sähkölaitteiden viennin määrä (toimiala C27) supistuu tänä vuonna neljättä vuotta peräkkäin. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla alan vientimäärä jäi 11 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Toimitukset Saksaan ja Yhdysvaltoihin vähenivät merkittävästi. Vasta ensi vuonna sähkölaitteiden vienti kääntyy vajaan 2 prosentin kasvuun, lisääntyneiden tilausten myötä.

Teknolוגiateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uusi- en vientitilausten arvo nousi heinä-syyskuussa 15 prosenttia vuodentakaisesta ja 2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kertyneen tilauskannan arvo oli 14 prosenttia edellisvuotista suurempi.

Metallien jalostus

EU-MAIDEN METALLIEN JALOSTUKSEN TUOTANTO ON SELVÄSTI ALEMMALLA TASOLLA KUIN VUODEN 2008 ALUSSA

EU28-maiden metallien jalostuksen tuotanto oli vuoden 2016 elokuussa vielä keskimäärin selvästi alemmalla tasolla kuin vuoden 2008 alussa. Vain Turkin, Itävallan, Alankomaiden ja Portugalin tuotanto on noussut takaisin vuoden 2008 alun tasolle. Suomessa metallien jalostuksen tuotantomäärät ovat viimeisten kahdentoista kuukauden ajan kehittyneet suotuisammin kuin EU-maissa keskimäärin. Ruotsissa alan tuotanto lähti erittäin voimakkaaseen nousuun vuoden 2014 loppupuolella, ja tuotantomäärät ovat lähestymässä vuoden 2008 alun tasoa. Italiassa metallien jalostuksen valmistusmäärät ovat viimeisen puolen vuoden aikana olleet selvässä nousussa. Kreikassa tuotantomäärä oli kesäkuussa poikkeuksellisen suuri.

Ylikapasiteetti terästeollisuudessa on globaali ongelma, johon on sopeuduttava. Rakenteellisia muutoksia tarvitaan. Teollisuuden ja valtioiden edustajat ovat siksi käynnistäneet keskustelun

ongelmasta. Esimerkiksi tehottomia tuottajia ei pitäisi enää tukea.

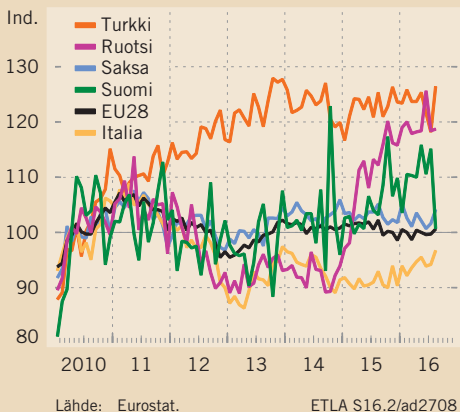
Teräksen suurimmat tuottajamaat ovat Kiina, Japani, Intia, Yhdysvallat, Venäjä, Etelä-Korea, Saksa, Turkki, Brasilia, Ukraina, Italia ja Taiwan. Näiden kahdentoista maan yhteenlaskettu osuus koko maailman tuotannosta oli kuluvin vuoden tammi-syyskuussa 87,5 prosenttia. Koko maailman teräksestä puolet valmistettiin Kiinassa. Aasian osuus koko maailman tuotannosta oli 69 prosenttia.

Vienti ja tuotanto

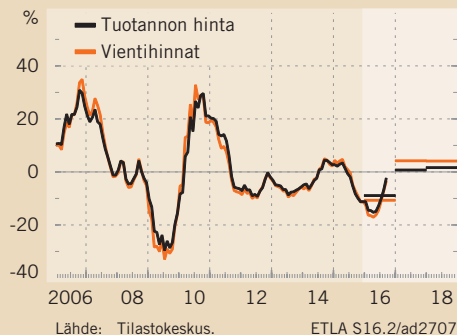
Määrä 2010=100, kausitasoitettu

Metallien jalostuksen tuotanto, 2010=100, kausitas.

Hintojen muutos

EU28-maiden osuus teräksen tuotannosta oli kuluvan vuoden tammi-syyskuussa 10,1 prosenttia. Euroopan unionin suurimmat valmistajat ovat Saksan ja Italian lisäksi Ranska, Espanja ja Puola. Suomi on suhteellisen pieni tekijä, mutta se mahtuu kuitenkin maailman 40 suurimman teräksen tuottajamaan joukkoon. Vuonna 2015 Suomi putosi sijalle 34.

Kansainvälisen teräsjärjestön (World Steel Association) tilastojen mukaan koko maailman teräksen tuotanto supistui 2,9 prosenttia vuonna 2015. Kuluvan vuoden tammi-syyskuussa tuotanto väheni 0,5 prosenttia viimevuotisesta. Kiinan tuotanto kuitenkin lisääntyi 0,4 prosenttia ja koko Aasian 0,6 prosenttia. Japanissa teräksen tuotanto väheni 0,5 prosenttia ja Etelä-Koreassa

Keskeiset tunnusluvut

	2013	2014	% -muutos		2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	Keskimäärin	
			2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E			2011–15	2016–20 ^E
Vienti	-0,8	3,3	1,7	4	2	3			1,4	3
Vientihinta	-6,8	-1,1	-2,1	-11	4	4			-2,4	1
Tuottavuuden osatekijät										
Tuotanto (arvonlisäys)	17,5	5,6	13,2	6,2	2,4	2,7			4,5	3,7
- Työpanos	-6,7	-2,4	-2,5	-3,3	-3,1	-1,2			-3,4	-1,7
- Työn tuottavuus	25,9	8,2	16,0	9,8	5,7	4,0			8,6	5,5
- Pääomavaltaituminen	1,6	0,3	0,4	1,1	1,1	0,2			0,9	0,4
- Kokonaistuottavuus	23,9	7,8	15,5	8,7	4,6	3,8			7,5	5,0

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Metallien jalostuksen hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Kemia
Muu metalliteoll.
Energia
Muut panokset
Tuonti
Palvelut
Työvoimakustannukset
Pääomakustannukset

Sisäinen välituotekäyttö

Metallien
jalostus
8,5 mrd. EUR

TUOTOS

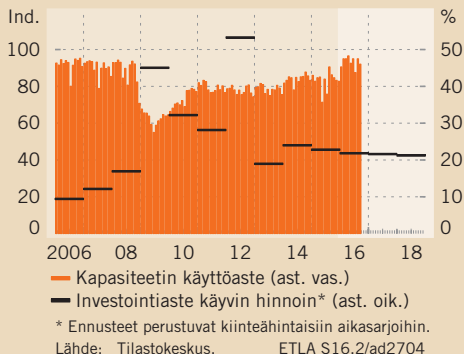
Metallituoteteollisuus
Kone- ja laitteoll.
Muu teollisuus
Vienti
Muu käyttö

Lähde: Tilastokeskus.

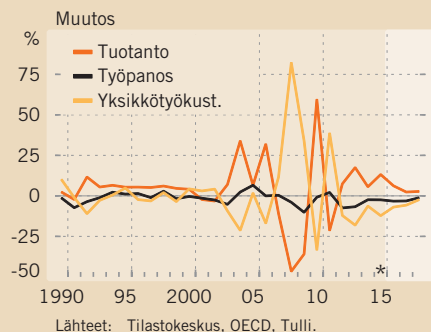
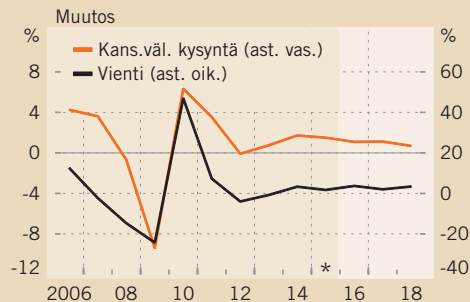
ETLA S16.2/a13f

1,8 prosenttia. Intiassa teräksen valmistus sen sijaan kasvoi peräti 5,9 prosenttia vuodentakaisesta.

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

Kysyntä, vienti ja tuotanto

ETLA S16.2/ad2701

Teräksen tuotanto kehittyi Suomessa kuluvan vuoden tammi-syyskuussa edelleen huomattavasti suotuisammin kuin EU:ssa keskimäärin. EU28-maiden tuotanto laski 4,8 prosenttia vuodentakaisesta, kun taas Suomen valmistusmäärä nousi 1,6 prosenttia. Teräksen valmistus lisääntyi vain Belgiassa, Suomessa, Kreikassa, Italiassa, Luxemburgissa, Slovakiassa, Sloveniassa ja Ruotsissa. Isossa-Britanniassa tuotantomäärä väheni jopa kolmanneksen.

Pohjois-Amerikan tuotanto supistui 1,4 prosenttia ja Etelä-Amerikan peräti 11,4 prosenttia. Venäjällä tuotanto putosi 1,7 prosenttia, mutta Ukrainassa se kohosi 7 prosenttia.

Toimiala valmistaa rautaa, terästä, rautaseoksia, putkia, värimetalleja ja valumetalleja.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	3,7
bruttokansantuotteesta	0,8
tavaraviennistä	12,2

¹⁾ käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto ¹⁾ , milj. e	Henkilöstö ¹⁾
Outokumpu Oyj	6 384.0	11 800
SSAB Europe Oy	1 720.0	4 480
Luvata Oy	1 165.0	2 520
Norilsk Nickel Harjavalta Oy	702.0	273
Kuusakoski Group Oy	568.1	2 910

¹⁾ Globaali.

Vientiosuudet alueittain tammi-heinäkuu 2016, %

Alankomaat	22,5	Eurooppa	88,6
Saksa	19,4	- EU28	76,0
Ruotsi	11,9	- Euroalue	53,3
Sveitsi	6,4	- EFTA	9,2
Italia	4,1	Pohjois-Amerikka	3,7
Iso-Britannia	3,9	Kaukoit	6,4
Yhdysvallat	3,4		
Puola	3,1		
Norja	2,7		
Tanska	2,2		

Teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan Suomen metallien jalostuksen tuotanto nousi kuluvan vuoden tammi-elokuussa vajaat 7 prosenttia edellisvuodesta. Etla arvioi, että toimialan tuotos kasvaa 6 prosenttia tänä vuonna ja runsaat 2 prosenttia ensi vuonna.

KOKO MAAILMAN TERÄKSEN KULUTUS KASVAA VAIN VÄHÄN VUONNA 2017

Rakentaminen nielee puolet koko maailman teräksen tuotannosta. Noin 16 prosenttia käytetään mekaanisten koneiden valmistamiseen, noin 13 prosenttia autoteollisuuteen ja noin 11 prosenttia metallituotteisiin. Muiden kulkuneuvojen osuus teräksen kulutuksesta on noin 5 prosenttia, sähkölaitteiston 3 prosenttia ja kulutustavaroiden 2 prosenttia.

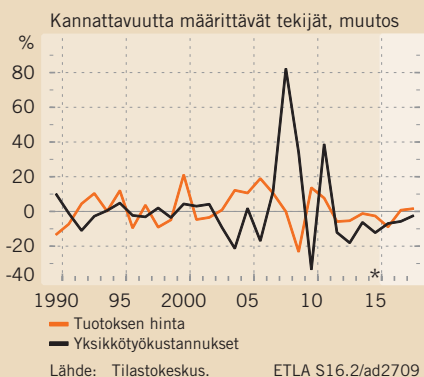
Koko maailman teräksen kulutus supistui 3 prosenttia vuonna 2015. Kiinan osuus terästuottei-

den kokonaiskulutuksesta laski viime vuonna 44,8 prosenttiin edellisvuoden 46,2 prosentista, kun kysyntä supistui 5,4 prosenttia. Kehittyneissä maailmassa teräksen kysyntä väheni viime vuonna vajaat 4 prosenttia, kun kulutus Yhdysvalloissa laski tuntuvasti. EU28-maiden kysyntä kuitenkin nousi viime vuonna vajaat 3 prosenttia. Kehittyvissä talouksissa (pl. Kiina) kulutus lisääntyi vain 2 prosenttia, koska teräksen kysynnän väheneminen jatkui Venäjän ja Brasilian markkinoilla.

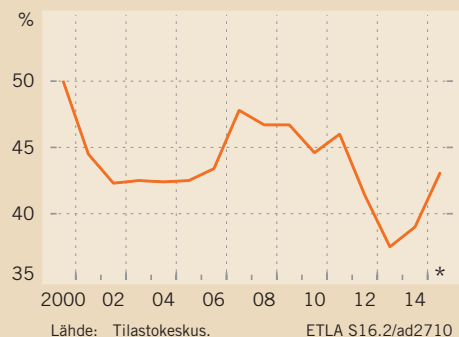
Kansainvälinen teräsjärjestö The World Steel Association arvioi kuluvan vuoden lokakuussa, että koko maailman teräksen kulutus kasvaa 0,2 prosenttia vuonna 2016 ja 0,5 prosenttia vuonna 2017. Terästeollisuuden toimintaympäristö pysyy haastavana. Epävarmuus on lisääntynyt maantieteellispoliittisesta tilanteesta johtuen eri puolilla maailmaa. Tämän lisäksi Ison-Britannian EU-äänestys on nostanut investointien elpymisen epävarmuutta EU:ssa. Heikko investointitoiminta maailmanlaajuisesti jarruttaa edelleen teräksen kysynnän elpymistä. Kiinan odotettua parempi kysyntäennuste ja kehittyvien talouksien kasvu kääntää kuitenkin teräksen kulutuksen hitaalle kasvu-uralle vuodesta 2016 eteenpäin. Ennusteen riskitekijöitä ovat Kiinan korkea yrityselvelä ja asuntomarkkinatilanne sekä Brexit-epävarmuudet.

Kiinassa kysyntä supistuu prosentin tänä vuonna ja 2 prosenttia ensi vuonna hitaan talouskas-

Kannattavuus

Omavaraisuusaste

vun seurauksena. Rakentaminen pysyy heikkona, mikä jarruttaa teräksen kysyntää. Poislukien Kiina, maailman kulutus kasvaa tänä vuonna 1,1 prosenttia ja ensi vuonna 2,6 prosenttia.

Kehittyneiden maiden teräksen kysyntä kääntyy tänä vuonna hienoiseen 0,2 prosentin kasvuun. Vuonna 2017 kasvuvauhti nousee 1,1 prosenttiin. EU-maiden maltillinen elpyminen jatkuu, jolloin teräksen kysyntä lisääntyy 0,8 prosenttia tänä vuonna ja 1,4 prosenttia ensi vuonna. Saksassa kulutus kasvaa 2 prosenttia tänä vuonna, mutta vain prosentin ensi vuonna.

Yhdysvalloissa teollisuussektori kärsii vahvasta dollarista, mikä heikentää teräksen kysyntää. Vuonna 2017 kysynnän arvioidaan kääntyvän 3 prosentin kasvuun. Japanissa teräksen kysyntä supistuu vielä tänä vuonna hieman, mutta kasvaa ensi vuonna runsaan prosentin.

Kehittyvien maiden teräksen kysyntä (poislukien Kiina) kasvaa 2 prosenttia vuonna 2016 ja 4 prosenttia vuonna 2017. Intiassa investoinnit infrastruktuuriin ja kulutusta lisäävät uudistukset ylläpitävät vahvaa kasvua. Teräksen kysyntä kasvaa peräti 5,4 prosenttia vuonna 2016 ja 5,7 prosenttia vuonna 2017.

Venäjällä teräksen kysynnän väheneminen jatkuu tänä vuonna vajaan 4 prosentin tahtia vähäisten infrastruktuuri-investointien ja poliittisen tilanteen takia, mutta kysyntä kääntyy ensi vuonna noin prosentin kasvuun öljynhintojen nousun myötä.

Keski- ja Etelä-Amerikassa kulutus supistuu vielä 10 prosenttia tänä vuonna, mutta vuonna 2017 kysyntä kasvaa jo 4 prosenttia. Brasiliassa teräksen kysyntä supistuu vielä tänä vuonna 14 prosenttia poliittisen epävarmuuden takia. Ensi vuonna kulutus kääntyy vajaan 4 prosentin kasvuun.

VIENTI ALANKOMAIHIN, SAKSAAN, ISOON-BRITANNIAAN JA YHDYSVALTOIHIN ON SUPISTUNUT VOIMAKKAASTI

Metallien jalostuksen viennin kasvuvauhti kiihtyy tänä vuonna vajaan 4 prosenttiin viime vuoden vajaan 2 prosentista. Toimialan viennin määrä nousi kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 2,6 prosenttia viimevuotisesta. Metallien jalostuksen vientihinnat laskivat samanaikaisesti keskimäärin 15 prosenttia vuodentakaisesta. Ensi vuonna toimialan viennin määrä lisääntyy 2 prosenttia.

Suomessa metallien jalostuksen viennin arvo supistui kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 13 prosenttia edellisvuodesta. Euroopan osuus metallien jalostuksen viennistä oli 89 prosenttia, toimitukset alueelle olivat 11 prosentin laskussa viimevuotisesta. Toiseksi tärkein vientialue oli Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä), sen osuus oli runsaat 6 prosenttia. Vienti alueelle väheni arvoltaan 19 prosenttia. Pohjois-Amerikan vientiosuus oli vajaan 4 prosenttia, ja vienti maanosaan väheni arvoltaan 35 prosenttia viimevuotisesta.

Toimialan kymmenen tärkeimmän vientimaan osuus alan viennistä oli 80 prosenttia. Alankomaiden osuus oli 23 prosenttia, Saksan 19 prosenttia ja Ruotsin 12 prosenttia. Toimitukset Ruotsiin, Sveitsiin, Italiaan, Puolaan ja Norjaan olivat kasvussa. Vienti muihin kärkimaihin oli laskussa.

SUOMESSA TYÖNTEKIJÖIDEN MÄÄRÄ ON EDELLEEN VÄHENTYNYT TÄNÄ VUONNA

Teknolוגiateollisuus ry:n mukaan suomalaiset metallien jalostusyritykset työllistivät vuonna 2015 runsaat 15 000 työntekijää Suomessa ja 19 000 henkilöä ulkomaisissa tytäryrityksissä. Henkilöstön määrä ulkomailla väheni noin 7 prosenttia ja kotimaassa noin 4 prosenttia edellisvuodesta. Kuluvan vuoden syyskuun lopussa työntekijöitä oli toimialan yrityksissä kotimaassa 15 400, mikä oli runsaat 2 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Metallien jalostuksen työpaikoista noin 30 prosenttia voidaan luokitella alihankinnaksi. Ulkomaisesta henkilöstöstä runsaat 60 prosenttia työskentelee Länsi-Euroopassa sekä Pohjois-Amerikassa.

Koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistus

Teknolוגiateollisuus ry:n mukaan kone- ja metallituoteteollisuus työllisti syyskuun lopulla vuonna 2016 runsaat 121 000 henkilöä, mikä oli noin 3 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Talouskriisiä edeltävänä vuonna 2008 ala työllisti Suomessa 150 100 henkilöä.

Kone- ja metallituoteteollisuuden (koneet, metallituotteet, kulkuneuvot) uusien vientitilausten arvo väheni heinä-syyskuussa 30 prosenttia vuodentakaisesta, mutta nousi kuitenkin 2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kone- ja metallituoteteollisuuden vientitilaukanta oli syyskuun lopulla 5 prosenttia matalammalla tasolla kuin vuotta aiemmin, mutta prosentin suurempi kuin edellisellä neljänneksellä.

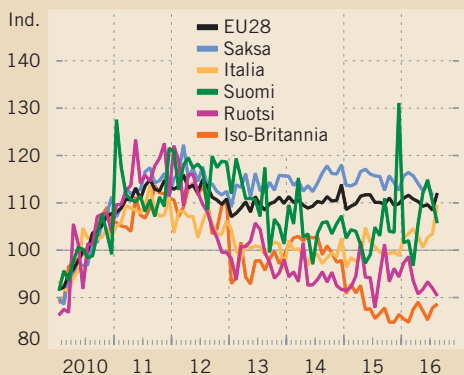
KONEIDEN JA LAITTEIDEN VALMISTUS

EU-maiden konetuotanto polkee neljättä vuotta paikoillaan

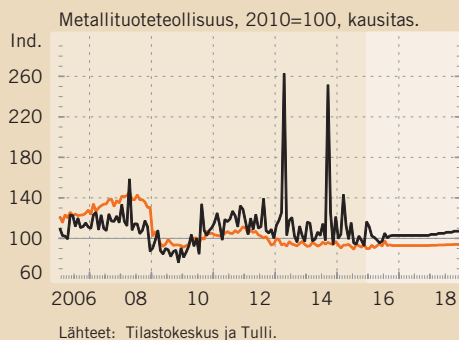
Koneiden ja laitteiden tuotantomäärä on EU28-maissa keskimäärin edelleen vuoden 2008 alun

tasoa matalampi. Tuotanto on yleisesti ottaen kulkenut hyvin lähellä EU:n keskimääräistä kehitystä Belgiassa, Saksassa ja Suomessa. Viimeisten kolmen vuoden aikana koneiden tuotanto Suomessa on kuitenkin kehittynyt heikompaan suuntaan verrattuna Saksaan. Tuotanto on noussut selvästi vuoden 2008 tasoa korkeammalle Bulgariassa, Virossa, Irlannissa, Latviassa, Liettuaissa, Unkarissa ja Turkissa. Tuotantomäärä on nyt vuoden 2008 alun lukemissa Tsekin tasavallassa, Alankomaissa, Tanskassa, Puolassa, Portugalissa ja Romaniassa. Koneiteollisuudessa tuotantomäärät ovat verrattuna vuoden 2008 lukuihin nyt

Koneiden ja laitteiden tuotanto, 2010=100, kausitas.

Vienti ja tuotanto

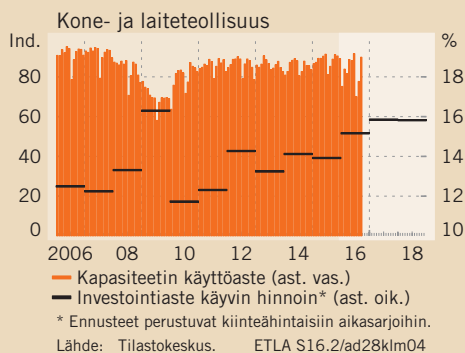
ETLA S16.2/ad28klm01

huomattavasti pienemmät Kreikassa, Ruotsissa, Isossa-Britanniassa, Espanjassa ja Ranskassa. EU-maiden tuotanto on keskimäärin pysynyt lähes samalla tasolla viimeiset neljä vuotta.

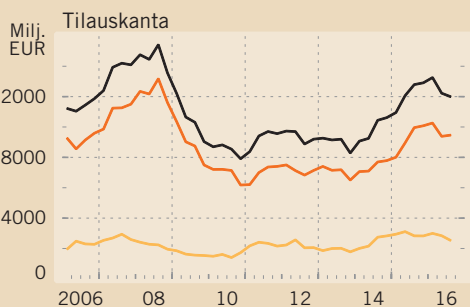
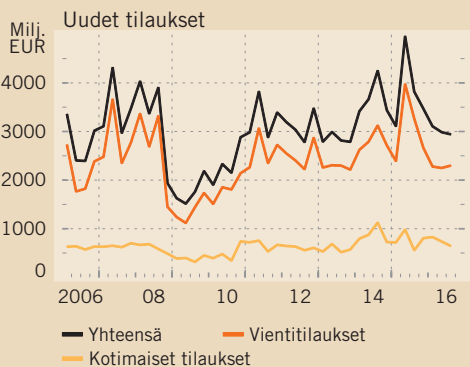
Suomessa alan tuotanto lisääntyi kuluvaan vuoden tammi-elokuussa teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan kausitasoitettuna 4 prosenttia vuodentakaisesta, kun metallin työstökoneiden ja konetyökalujen valmistus kohosi peräti 24 prosenttia. Muiden erikoiskoneiden valmistus kasvoi 15 prosenttia. Etlä arvioi syyskuun ennusteesaan, että koneiden ja laitteiden tuotanto kasvaa vajaan prosentin vuonna 2016 ja vajaat 2 prosenttia vuonna 2017. Teollisuustuotannon volyymi-indeksin ja kansantalouden tilinpidon mukaiset tuotokset poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Koneiden ja laitteiden vienti supistuu tänä vuonna jo viidettä vuotta peräkkäin. Ensi vuonna alan

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

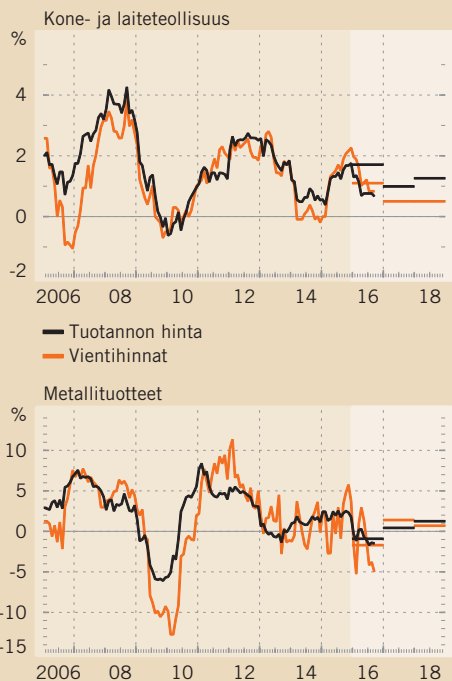
Tilaukset

Lähde: Teknologiateollisuus ry.

ETLA S16.2/ad28klm02

Hintojen muutos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ad28klm07

vientimäärän odotetaan kuitenkin kääntyvän runsaan prosentin kasvuun.

Koneiden ja laitteiden vienti oli tammi-heinäkuussa arvoltaan kasvussa tärkeimmälle markkina-alueelle Eurooppaan. Toimitukset lisääntyivät

myös Oseaniaan. Vienti kaikille muille markkina-alueille väheni viimevuotisesta.

Alan vienti Eurooppaan lisääntyi 5 prosenttia. Maanosan osuus koko toimialan viennistä oli 60 prosenttia. Vienti EU-maihin nousi 10 prosenttia.

Keskeiset tunnusluvut

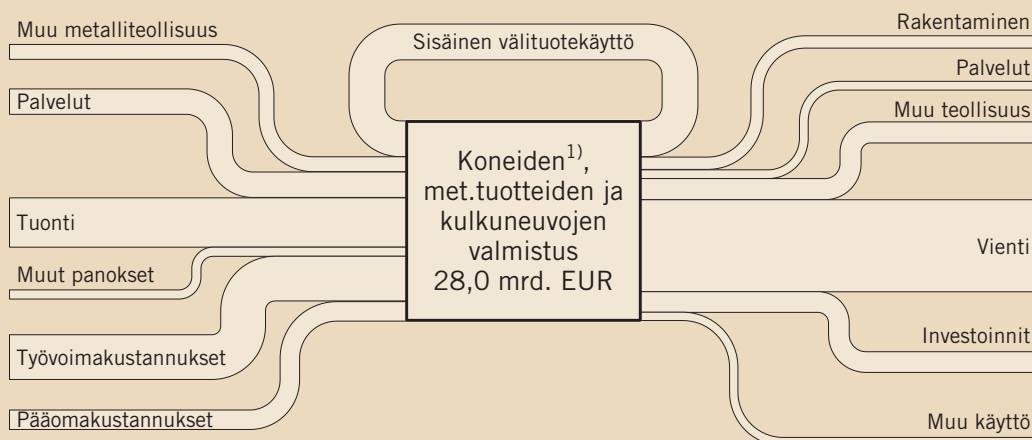
	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	-3,9	6,3	4,5	-7	8	2	1,2	2
Vientihinta	1,9	0,3	0,9	1	1	1	1,6	0,5
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-9,6	-2,8	0,4	0,0	2,8	2,5	-1,0	2,4
- Työpanos	-3,6	-1,9	0,4	-1,6	-0,2	0,2	0,3	0,2
- Työn tuottavuus	-6,2	-0,9	0,0	1,7	3,0	2,3	-1,4	2,2
- Pääomavaltaituminen	1,0	0,5	-0,3	0,6	0,3	0,2	-0,2	0,2
- Kokonaistuottavuus	-7,2	-1,4	0,4	1,0	2,6	2,1	-1,1	2,0

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Koneiden, met.tuotteiden ja kulkuneuvojen valmistuksen hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

TUOTOS

1) ml. koneiden korjaus.

Lähde: Tilastokeskus.

EU-maiden osuus oli 45 prosenttia. Euroalueen osuus alan viennistä oli 29 prosenttia, ja vienti sinne lisääntyi 17 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Ranskaan ja Espanjaan oli erityisen vahvassa kasvussa. Vienti Venäjälle väheni arvoltaan 7 prosenttia.

Aasiaan vietyjen tavaroiden arvo oli 14 prosenttia vuodentakaista pienempi, ja sen osuus alan viennistä oli 17 prosenttia. Vienti Pohjois-Amerikkaan väheni arvoltaan 7 prosenttia (sen osuus oli vajaat 10 prosenttia). Etelä-Amerikan osuus viennistä oli vajaat 5 prosenttia, viennin arvo oli 32 prosenttia edellisvuotista pienempi.

Kaivos-, louhinta- ja rakennuskoneiden osuus koneiteollisuuden viennistä oli 19 prosenttia kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa. Viennin arvo nousi

2 prosenttia vuodentakaisesta. Toimitukset Venäjälle, Australiaan, Alankomaihin, Intiaan, Saksaan ja Puolaan olivat vahvassa kasvussa. Vienti Yhdysvaltoihin, Ruotsiin, Norjaan ja Kiinaan supistui viimevuotisesta.

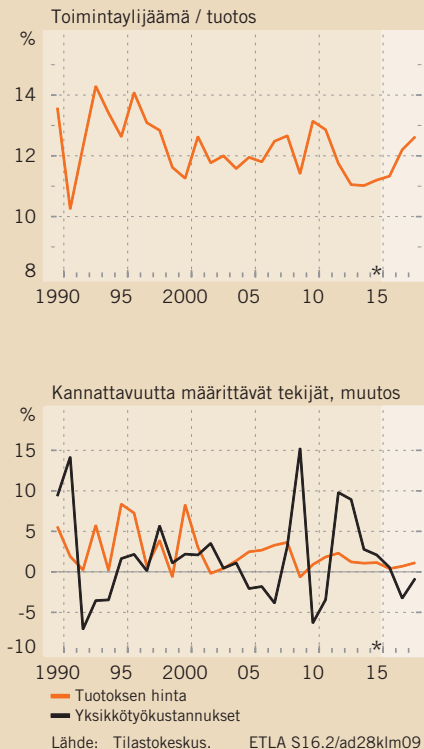
Maa- ja metsätalouskoneiden osuus toimialan viennistä oli vajaat 13 prosenttia, vienti nousi arvoltaan 6 prosenttia vuodentakaisesta. Nosto- ja siirtolaitteiden osuus oli vajaat 12 prosenttia, vientitoimitusten arvo jäi edellisvuoden luke-miin. Paperikoneiden vienti supistui arvoltaan 3 prosenttia, ryhmän osuus oli vajaat 8 prosenttia. Moottorien sekä turbiinien viennin arvo nousi 19 prosenttia vuodentakaisesta. Laakerien ja hammaspyörien vienti putosi 27 prosenttia.

METALLITUOTTEIDEN VALMISTUS

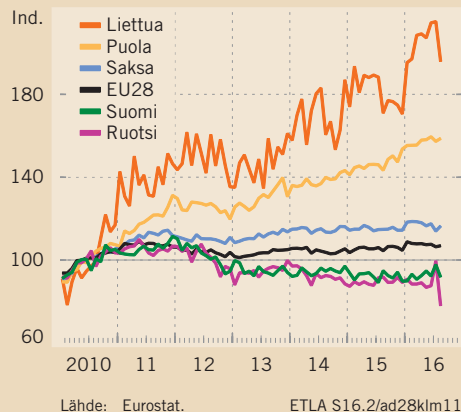
Suomessa ja Ruotsissa metallituotteiden tuotanto kehittyi heikkommin kuin EU-maissa keskimäärin

Kuten koneiteollisuudessa EU28-maiden metallituotteiden tuotanto on vielä huomattavasti pienempi kuin vuonna 2008. Hidas nousu alkoi kuitenkin vuonna 2013. Metallituotteiden tuotanto on viimeisten vuosien aikana kehittynyt samaa tahtia Ruotsissa ja Suomessa. Vuoden 2012 lopulla määrät putosivat selvästi. Molemmissa

Kannattavuus

Metallituotteiden tuotanto, 2010=100, kausitas.

maissa tuotantotilanne on siten kehnompia kuin EU-maissa keskimäärin. Kuluvaan vuoden elokuussa tuotanto Ruotsissa putosi huomattavasti. Saksassa tuotanto sitä vastoin kehittyi paremmin kuin Euroopan unionissa keskimäärin. Liettuassa ja Puolassa kasvu on hyvin voimakasta. Alan-

komaissa ja Isossa-Britanniassa metallituotteiden tuotanto seuraa hyvin lähellä EU:n keskimääräistä kehitystä.

Suomessa alan tuotanto jäi teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan tammi-elokuussa edellisvuoden lukemiin. Arvioimme syyskuun ennusteessamme, että metallituotteiden tuotanto kasvaa tänä vuonna prosentin ja vuonna 2017 alan tuotannon kasvuvauhti nousee 2 prosenttiin.

Eurooppa on metallituotteiden tärkein markkina-alue. Sen osuus oli kuluvaan vuoden tammi-heinäkuussa 78 prosenttia alan viennistä. EU-maiden osuus oli 55 prosenttia ja euroalueen osuus 26 prosenttia.

Metallituotteiden viennin arvo väheni tammi-heinäkuussa 10 prosenttia vuotta aikaisemmasta. Vienti Eurooppaan kuitenkin lisääntyi 3 prosenttia, vaikka toimitukset EU-maihin supistuivat 2 prosenttia vuodentakaisesta ja vienti euroalueelle väheni 6 prosenttia. Vienti Turkkiin lisääntyi merkittävästi.

Metallituotteiden vienti Pohjois-Amerikkaan laski tammi-heinäkuussa 26 prosenttia, alueen vientiosuus oli runsaat 7 prosenttia. Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) väheni arvoltaan 62 prosenttia, ja sen osuus alan viennistä oli vajaat 7 prosenttia.

Afrikan osuus metallituotteiden viennistä oli vajaat 4 prosenttia. Vienti Ghanaan kasvoi voimakkaasti viimevuotisesta.

Arvioimme syyskuussa, että metallituotteiden viennin määrä supistuu vielä tänä vuonna 4 prosenttia, mutta kääntyy ensi vuonna prosentin kasvuun.

KULKUNEUVOJEN VALMISTUS

Kiinassa rakennetaan kohta maan ensimmäiset risteilijät

Kiina oli vuonna 2015 maailman johtava laivanrakennusmaa. Sen osuus maailman laivanrakennuksen tuotannosta (mitattuna bruttotonneissa) oli 37,2 prosenttia. Etelä-Korean osuus oli 34,4

Koneteollisuus valmistaa mm. voimakoneita, massa- ja paperikoneita, hissejä, nosto- ja siirtolaitteita, maa- ja metsätalouskoneita sekä kaivos- ja louhintakoneita.

Metallituoteteollisuus valmistaa mm. metallirakenteita, höyrykattiloita, lukkoja ja saranoita, työkaluja sekä keskuslämmityskattiloita.

Kulkuneuvojen valmistuksen tärkeimmät tuoteryhmät ovat laivat, autot ja perävaunut.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	25,0
bruttokansantuotteesta	5,1
tavaraviennistä	23,4

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto ¹⁾ , milj. e	Henkilöstö ¹⁾
Kone Oyj	8 647,3	48 500
Wärtsilä Oyj Abp	5 029,0	18 600
Cargotec Oyj	3 729,3	10 800
Metso Oyj	2 977,0	13 900
Valmet Oyj	2 928,0	11 800

¹⁾ Globaali.

Vientiosuudet alueittain tammi-heinäkuu 2016, %

Saksa	19,7	Eurooppa	70,9
Ruotsi	10,0	- EU28	56,6
Yhdysvallat	6,4	- Euroalue	39,8
Venäjä	6,3	- EFTA	6,1
Norja	5,1	Pohjois-Amerikka	7,8
Kiina	4,7	Etelä-Amerikka	3,2
Ranska	3,8	Lähi- ja Keski-itä	1,7
Alankomaat	3,4	Kaukoit	11,8
Viro	3,1	Afrikka	2,4
Puola	2,4	Oseania	1,6

prosenttia ja Japanin 19,2 prosenttia. Neljänne-
llä sijalla oli Filippiinit 2,8 prosentin osuudellaan.
Taiwanin osuus oli 1,1 prosenttia, Vietnamin 0,9
prosenttia, Romanian 0,7 prosenttia, Yhdysvalto-
jen 0,6 prosenttia ja Saksan niinkään 0,6 pro-
senttia. Valtaosa Aasian maiden laivanrakennuk-
sen tuotannosta on bulkkialuksia, tankkereita,
tavallisia rahtilaivoja sekä konttilaivoja.

Bulkkialusten osuus kaikista koko maailmassa
valmistuneista laivoista oli 39,3 prosenttia vuon-
na 2015. Konttilaivojen osuus oli 25,7 prosenttia,
tankkereiden 9,4 prosenttia, nestekaasutankke-
reiden 7,7 prosenttia ja kemikaalitankkereiden
6,8 prosenttia. Matkustajalaivojen osuus kaikista
valmistuneista laivoista oli vain prosentti
vuonna 2015.

Koko maailman laivatilaukset vähenivät viime
vuonna edellisvuodesta. Euroopan osuus uusis-
ta laivatilauksista vuonna 2015 oli 3,7 prosent-
tia. Italian osuus oli prosentti ja Saksan 0,9 pro-
senttia. Eurooppalaiset ovat tähän asti hallinneet
risteilyalusten ja automatkustajalaivojen markki-
noita, mutta Aasian maiden telakat ovat entistä
enemmän pyrkimässä näille markkinoille. Kiinas-
sa risteilylomien kysyntä on kasvussa. Yhdysval-
talaisen Carnival Corporation varustamon yhteis-
yrittäjä Kiinassa on syyskuussa 2016 allekirjoitta-
nut aiesopimuksen kahden risteilijän rakenta-
misesta Kiinassa maan omia risteilymarkkinoita

varten. Laivat valmistuvat vuonna 2022. Yhdys-
valtalaisella Carnival Corporation varustamolla on
jo nyt kuusi risteilijää, joiden kotisatama on
Kiinassa.

Telakkateollisuus sai syksyllä neljä uutta risteilijätilausta

Meriteollisuuden yritykset työllistävät Suomessa
noin 30 000 henkilöä. Telakoiden lisäksi teolli-
suudenalaan kuuluvat meriteknisen alan koko-
naistoimittajat, laivasuunnittelutoimistot, jär-
jestelmä-, laite- ja materiaalitoyttajat sekä
offshore-teollisuus.

Telakkateollisuuden näkymät parantuivat huo-
mattavasti, kun Turun telakka siirtyi Meyer Werf-
tin omistukseen. Turusta vietiin kuluvan vuoden
kesäkuussa risteilijä Saksaan TUI Cruises varus-
tamolle.

Archtech Helsinki Shipyard toimittaa puolestaan
Venäjän suurimmalle varustamolle Sovcomflo-
tille jäätämurtavan huoltoaluksen vuoden 2016
lopulla.

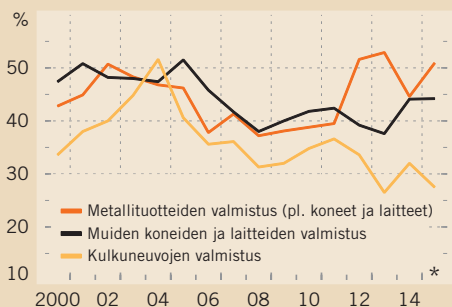
Helsingin telakan tilauskannassa on lisäksi tilaus
Venäjältä kolmesta pienemmästä jäätämurtavas-
ta valmius- ja huoltoaluksesta. Alukset toimitte-
taan Sovcomflotille ensi vuonna.

Vuonna 2017 keväällä luovutetaan toinen ristei-
lijä TUI Cruises varustamolle. AS Tallink Grupp
tilasi helmikuussa 2015 Turun telakalta nopean
LNG-matkustaja-lautan Tallinna-Helsinki -reittiä
varten. Alus toimitetaan vuoden 2017 alussa.

Meyer Turun telakka sai viime vuoden kesäkuus-
sa peräti neljä uutta risteilijätilausta. TUI Cruises
tilasi kaksi risteilyalusta, jotka toimitetaan vuosina
2018 ja 2019. Carnival Corporation puolestaan
tilasi Meyeriltä neljä risteilijää, joista kaksi raken-
netaan Saksassa ja kaksi Suomessa. Turun tela-
kalla rakennettavat risteilijät valmistuvat vuosina
2019 ja 2021.

Kuluvan vuoden syyskuussa Carnival Corporation
tilasi vielä kolme LNG-risteilijää, joista kaksi

Omavaraisuusaste

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ad28klm10

rakennetaan Turussa ja yksi Saksassa. Turun tilauskannassa olevat valmistuvat vuosina 2020 ja 2022.

Lokakuussa Royal Caribbean Cruises tilasi kaksi uutta LNG-käyttöistä risteilijää. Ne toimitetaan vuosina 2022 ja 2024. Laivoissa hyödynnetään polttokennoteknologiaa energianlähteenä. Meyer Turun telakka arvioi, että se jatkossa työllistää alihankkijoihin yli 15 000 henkeä. Alihankinnan osuus risteilijöiden arvosta on yleensä noin 80 prosenttia.

Henkilöautojen vienti Euroopasta Kiinaan ja Venäjälle väheni viime vuonna tuntuvasti

Moottoriajoneuvojen valmistuksesta EU-maissa 86,9 prosenttia oli henkilöautojen tuotantoa vuonna 2015. EU:ssa autoteollisuus työllistää runsaat 10 prosenttia tehdasteollisuuden työntekijöistä.

Koko maailman henkilöautojen tuotanto kasvoi 2 prosenttia vuonna 2015. EU-maiden osuus oli 22 prosenttia, ja niiden tuotanto lisääntyi 7,1 prosenttia. Suurimmat tuottajamaat olivat Kiina (osuus tuotannosta 25 prosenttia), Yhdysvallat (osuus 13 prosenttia), Japani (osuus 11 prosenttia), Saksa ja Etelä-Korea. Kymmenen suurimman tuottajamaan joukkoon kuuluivat myös Intia, Meksiko, Kanada, Espanja ja Brasilia.

Euroopassa on vajaat 300 autotehdasta, joista 225 EU:ssa. Saksassa on 42 tehdasta, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa on kummassakin 33 tehdasta, Venäjällä on 36 ja Italiassa 25 tehdasta. Puolassa on 15 autotehdasta, Espanjassa on 14 ja Ukrainassa on 9 tehdasta. Autojen suurimmat markkina-alueet Euroopassa ovat Saksa, Iso-Britannia, Venäjä, Ranska, Italia ja Espanja.

Euroopassa valmistetuista henkilöautoista toimitukset Yhdysvaltoihin lisääntyivät 22 prosenttia vuonna 2015, ja niiden osuus viennistä oli 21,5 prosenttia. Toimitukset Turkkiin kasvoivat 43 prosenttia, osuus viennistä oli 9,3 prosenttia. Vienti Kiinaan sen sijaan väheni 23 prosenttia (osuus 8,3 prosenttia). Toimitukset Sveitsiin nousivat 12

prosenttia (osuus 5,3). Kasvua kertyi runsaat 4 prosenttia viennissä Japaniin (osuus 4,3). Vienti Etelä-Koreaan kohosi 30 prosenttia (osuus 4,0) ja Australiaan 27 prosenttia (osuus 3,6). Toimitukset Serbiaan nousivat peräti 166 prosenttia, maan osuus oli 3,3 prosenttia. Henkilöautojen toimitukset Euroopan maista Venäjälle supistuivat viime vuonna 40 prosenttia (osuus 3,2).

Koko maailman uusien henkilöautojen rekisteröinnit lisääntyivät 2,6 prosenttia vuonna 2015. EU-maissa rekisteröinnit lisääntyivät 9 prosenttia vuodentakaisesta. Kiinan osuus uusien autojen myynnistä oli 27 prosenttia. Yhdysvaltojen osuus oli vajaat 20 prosenttia ja EU-maiden osuus oli vajaat 19 prosenttia. Venäjällä rekisteröinnit supistuivat 36 prosenttia vuonna 2015, ja osuus oli 2 prosenttia.

Tammi-lokakuussa 2016 uusien henkilöautojen rekisteröinnit lisääntyivät EU:ssa 7,2 prosenttia. Rekisteröinnit vähenivät vain Alankomaissa. Uusien henkilöautojen rekisteröinnit lisääntyivät yli 20 prosenttia Kyproksella, Unkarissa, Latviassa ja Liettuassa. Suomessa rekisteröinnit lisääntyivät 11 prosenttia. Italiassa uusien henkilöautojen kysyntä kasvoi 17 prosenttia, Espanjassa 11 prosenttia, Ranskassa ja Saksassa vajaat 5 prosenttia ja Isossa-Britanniassa vajaat 3 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen vienti kasvaa ensi vuonna merkittävästi uuden automallin ansiosta

Henkilöautojen vienti Suomesta oli huipussaan vuosina 2006–2008. Vuonna 2008 vietiin 121 503 kappaletta henkilöautoja, joista suurin osa oli jälleenvientiä Venäjälle. Autojen vienti putosi 35 422 kappaleeseen vuonna 2009, kun talouden taantuma iski. Vuonna 2012 henkilöautoja vietiin vain 9 157 kappaletta, mutta vuonna 2013 vienti nousi 16 311 kappaleeseen. Vuonna 2014 henkilöautojen vienti kohosi 54 169 kappaleeseen ja vuonna 2015 niitä vietiin 87 356 kappaletta. Kuluvan vuoden tammi-elokuussa autoja vietiin vain noin 33 000 kappaletta.

Uudenkaupungin autotehtaalla Mercedes-Benz A-sarjan autojen sarjatuotanto aloitettiin elo-

kuussa 2013. Mercedes-Benz A-sarjan autojen tuotantomäärät kasvoivat 7 600 autosta vuonna 2013 yli 45 000 autoon vuonna 2014. Viime vuonna rikottiin vuoden 1992 ennätys, jolloin Uudessakaupungissa valmistettiin noin 47 000 autoa. Suuren kysynnän vuoksi Daimler AG ja Valmet Automotive ovat sopineet, että A-sarjan tuotanto jatkuu Uudessakaupungissa vielä vuonna 2017. Tänä vuonna valmistusmäärä on kuitenkin viimevuotista pienempi, koska autotehtaalla on tehty suuria tehdaslaajennuksia ja muita muutostöitä. Mercedes-Benzin GLC-mallin tuotanto aloitetaan ensi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, ja sen valmistamiseen tarvitaan esimerkiksi uusi korihitsaamo.

Kulkuneuvojen osuus koko tavaraviennin arvosta oli kuluvan vuoden alkupuoliskolla 7,1 prosenttia, Moottoriajoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli 58 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus 42 prosenttia. Moottoriajoneuvojen viennistä 51 prosenttia oli henkilöautojen vientiä.

Kulkuneuvojen vienti supistuu tänä vuonna noin 15 prosenttia. Moottoriajoneuvojen vientimäärän odotetaan vähenevän noin 20 prosenttia Uudenkaupungin autotehtaan tuotantolinjojen muutostöiden takia. Muiden kulkuneuvojen vienti jää puolestaan noin 3 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Moottoriajoneuvojen tuotos supistuu 11 prosenttia, mutta muiden kulkuneuvojen valmistus lisääntyy 2 prosenttia. Koko kulkuneuvoteollisuuden tuotanto vähenee siten vajaat 5 prosenttia.

Vuonna 2017 moottoriajoneuvojen vienti lisääntyy arviolta vajaat 30 prosenttia tämänvuotisesta, kun Mercedes Benz GLC-katumaasturin tuotanto käynnistyy. Muiden kulkuneuvojen vienti kasvaa noin 15 prosenttia. Vientilukua nostaa selvästi suunniteltu lentokoneiden myynti ja takaisinvuokraus. Koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa siten ensi vuonna runsaat 20 prosenttia. Tuotanto nousee 10 prosenttia, kun moottoriajoneuvojen valmistus lisääntyy noin 15 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen tuotanto kasvaa 6 prosenttia.

Paperiteollisuus

PAPERIN TUOTANTO VÄHENEE SUOMESSA SAMAN-AIKAISESTI KUIN SELLUN JA KARTONGIN TUOTANTO LISÄÄNTYY

Maaailmanlaajuisesti paperiteollisuuden tuotanto on enenevässä määrin siirtymässä Aasiaan ja Etelä-Amerikkaan lähemmäs kasvavia markkinoita. Aasian osuus koko maailman paperin ja kartongin kulutuksesta oli 47 prosenttia vuonna 2014. Kiina on paperin ja kartongin suurin tuottaja- ja kuluttajamaa. Pakkauskartongin ja pakkauspaperin osuus Kiinan paperin ja kartongin kulutuksesta ja tuotannosta on noin 70 prosenttia.

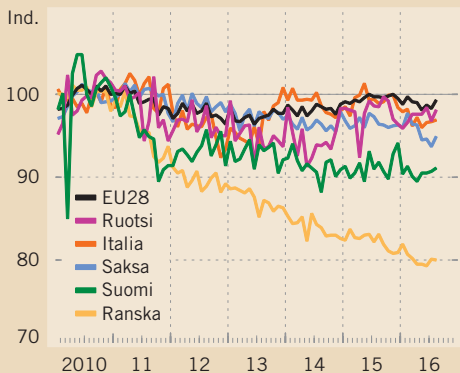
Koko maailman paperin ja kartongin tuotanto kasvoi prosentin vuonna 2014. Paino- ja kirjoituspaperin tuotanto väheni 2 prosenttia, pakkauspaperin ja -kartongin tuotanto sen sijaan kasvoi 2 prosenttia ja pehmopaperin tuotanto lisääntyi niinkin 2 prosenttia.

Maailman suurimmat paperin ja kartongin tuottajamaat ovat Kiina, USA, Japani, Saksa, Etelä-Korea, Kanada, Ruotsi, Suomi, Brasilia, Intia ja

Indonesia. Näiden maiden osuus koko maailman paperin ja kartongin tuotannosta oli kolme neljäsosaa vuonna 2013. Kiinan, Yhdysvaltojen, Japanin ja Saksan yhteenlaskettu osuus oli 56 prosenttia. Vuonna 2015 suurimmat viejät olivat Saksa, Kiina, Yhdysvallat, Ruotsi, Suomi, Kanada, Italia ja Ranska.

Pohjois-Amerikan osuus koko maailman massan tuotannosta oli viime vuonna 37 prosenttia, Euroopan osuus oli 25 prosenttia ja Aasian osuus oli 23 prosenttia. Euroopan suurimmat tuottajamaat olivat vuonna 2015 Ruotsi 32 prosentin osuudellaan, Suomi 28 prosentin osuudellaan, Portugali (osuus 7 %), Saksa (7 %) ja Ranska (5 %).

Paperiteollisuuden tuotanto, 2010=100, kausitas.

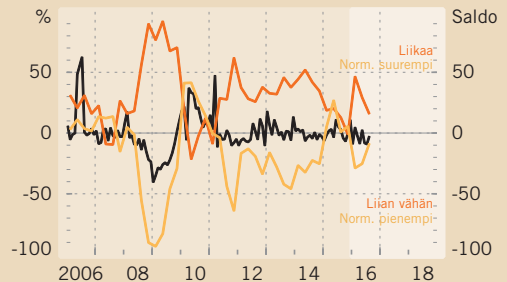

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/ade08

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Vienti ja tuotanto, määrä 2010=100, kausitas.

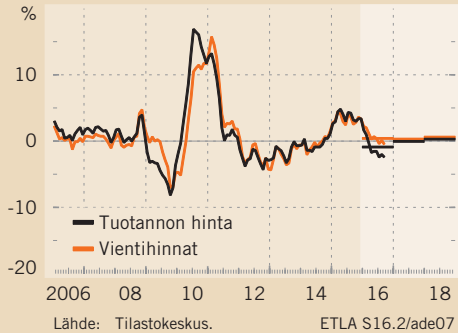
Lähteet: Elinkeinoelämän keskusliitto, Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S16.2/ade02

Vuonna 2015 maailman suurimmat metsäteollisuusyritykset olivat International Paper, Procter & Gamble, Kimberly-Clark, SCA, UPM-Kymmene,

Stora Enso, WestRock ja Oji Paper. Euroopan suurimmat metsäteollisuusyritykset olivat vuonna 2015 SCA, UPM-Kymmene, Stora Enso, Smurfit Kappa Group, Mondi, Metsä Group ja DS Smith.

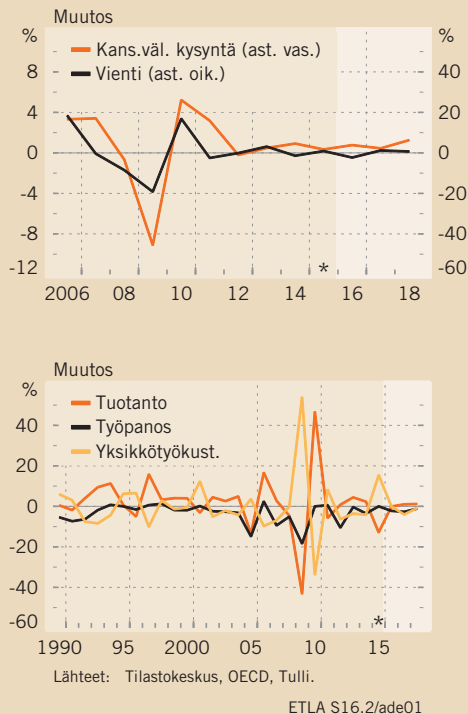
Hintojen muutos

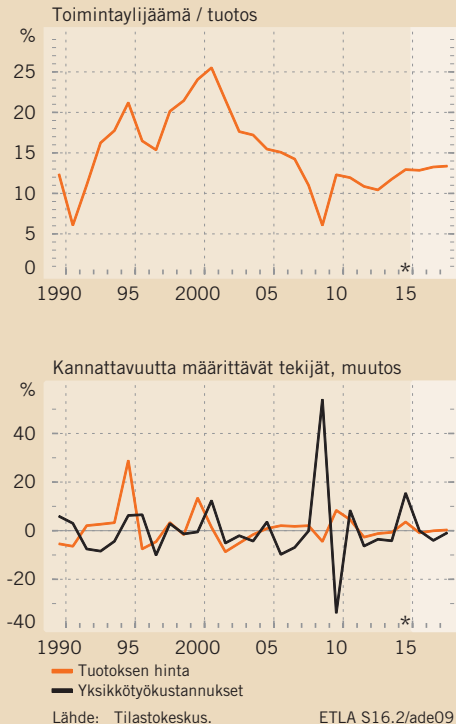
Euroopassa paperin ja kartongin tuotanto väheni 0,2 prosenttia vuonna 2015, mutta kulutus kasvoi 0,5 prosenttia. Pakkausmateriaalien osuus Euroopan tuotannosta vuonna 2015 oli 49 prosenttia, paino- ja kirjoituspaperien osuus oli 39 prosenttia, pehmopaperien osuus 8 prosenttia ja muiden paperien osuus 4 prosenttia.

Saksan osuus Euroopan paperin ja kartongin tuotannosta vuonna 2015 oli 25 prosenttia, Suomen 11 prosenttia, Ruotsin 11 prosenttia, Italian 10 prosenttia ja Ranskan 9 prosenttia.

Kysyntä, vienti ja tuotanto

Kannattavuus

Paperiteollisuuden tuotanto EU28-maissa oli vuoden 2016 tammi-elokuussa keskimäärin vajaat 6 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuoden 2008 tammi-elokuussa. Euroalueella tuotanto on vuodesta 2013 alkaen kehittynyt selvästi heikommin kuin EU-maissa. EU-maiden keskimääräinen

tuotanto on lähtenyt hitaaseen nousuun, kun taas tuotantomäärät euroalueella polkevat paikoillaan.

Suomessa tuotanto on vähentynyt selvästi enemmän kuin Ruotsissa ja Saksassa. Suomen tuotan-

Keskeiset tunnusluvut

	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	3,1	-1,4	0,9	-2	1	1	0,0	0
Vientihinta	-2,0	-0,3	3,3	0	0	1	1,0	0
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	4,4	2,4	-12,9	-0,1	1,0	1,2	-2,2	0,9
- Työpanos	-0,3	-3,5	0,0	-2,2	-2,7	-1,2	-2,8	-1,7
- Työn tuottavuus	4,8	6,1	-12,9	2,2	3,8	2,4	0,9	2,6
- Pääomavaltaituminen	-1,7	-0,5	-1,4	1,5	2,1	1,0	-0,5	1,3
- Kokonaistuottavuus	6,5	6,6	-11,6	0,8	1,7	1,3	1,3	1,3

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Paperiteollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Metsätalous

Kemia

Energia

Liikenne

Tuonti

Muut panokset

Työvoimakustannukset

Pääomakustannukset

Sisäinen väliuotekäyttö

Paperi-
teollisuus
13,2 mrd. EUR

TUOTOS

Muu teollisuus

Vienti

Palvelut

Muu käyttö

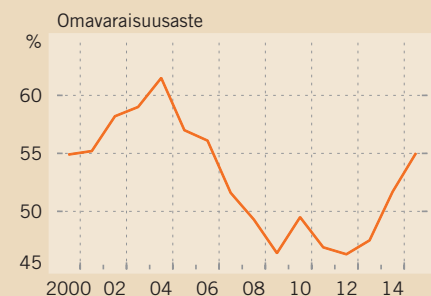
Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13d

tomäärä supistui tammi-elokuussa 21 prosenttia verrattuna vuoden 2008 vastaavaan ajanjaksoon, kun taas Saksan ja Ruotsin tuotanto väheni noin 5 prosenttia. Ranskassa paperiteollisuuden tuotanto on kuitenkin supistunut paljon voimakkaammin kuin Suomessa, valmistusmäärä oli tammi-elokuussa peräti 27 prosenttia pienempi kuin vuonna 2008. Italiassa tuotanto oli 11 prosenttia pienempi. Italian tuotannon kehitys on yleensä poikennut hyvin vähän EU-maiden keskimääräisestä kehityksestä. Liettuassa tuotanto on noussut hyvin voimakkaasti vuodesta 2011. Myös Puolassa ja Romaniassa tuotanto lisääntyy kovaa vauhtia. Puolan merkitys paperiteollisuuden tuotteiden markkina-alueena kasvaa koko ajan.

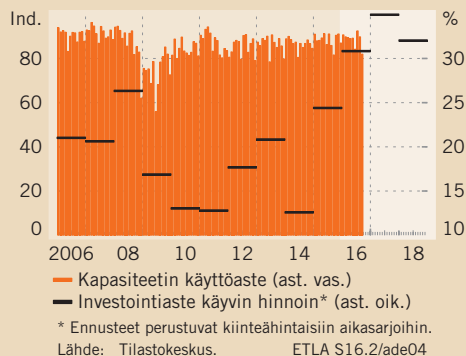
Suomessa on 20 paperitehdasta, 13 kartonkitehdasta ja 19 massatehdasta. Paperin ja kartongin jalostetehtaita on 18 kappaletta. Kartongin tuo-

Omavaraisuusaste ja osakekurssi

Lähteet: Tilastokeskus, Bloomberg. ETLA S16.2/ade10

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

Toimiala valmistaa sellua, paperia ja kartonkia.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	8,2
bruttokansantuotteesta	1,7
tavaraviennistä	16,8

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto ¹⁾ , milj. e	Henkilöstö ²⁾
UPM-Kymmene Oyj	9 905.0	16 697
Stora Enso Oyj	8 367.0	19 845
Metsä Group	4 469.0	6 250
Sappi Finland Operations Oy	420.0	546
PowerFlute Oyj	357.2	1 110

¹⁾ Konserni pl. puutuoteteollisuus ja muut toiminnot.

²⁾ Globaali.

Vientiosuudet alueittain tammi-elokuu 2016, %

Saksa	18,4	Eurooppa	69,2
Iso-Britannia	8,4	- EU28	60,4
Yhdysvallat	8,2	- Euroalue	42,1
Kiina	7,1	Pohjois-Amerikka	8,3
Belgia	6,7	Etelä-Amerikka	2,2
Italia	4,6	Lähi- ja Keski-itä	2,0
Espanja	4,6	Kaukoit	13,1
Venäjä	4,3	Afrikka	2,9
Ruotsi	4,0		
Puola	3,8		

tanto kasvoi 3,6 prosenttia vuonna 2015, kun taas paino- ja kirjoituspaperin tuotanto väheni 2,8 prosenttia. Paino- ja kirjoituspaperin osuus tuotannosta oli siitä huolimatta viime vuonna vielä 57 prosenttia, eli huomattavasti suurempi kuin Euroopassa keskimäärin. Kartongin osuus oli 30 prosenttia ja muun paperin 13 prosenttia. Sellun tuotanto lisääntyi 1,7 prosenttia edellisvuodesta.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan toimialan tuotannon määrä jäi Suomessa tammi-syyskuussa vajaan prosentin edellisvuotista pienemmäksi. Metsäteollisuus ry:n omien tilastojen mukaan paperin ja kartongin tuotanto väheni tammi-syyskuussa 1,4 prosenttia vuodentakaisesta. Paperin tuotanto supistui 6,1 prosenttia, mutta kartongin valmistus lisääntyi 10 prosenttia. Sellun tuotanto nousi 6,4 prosenttia vuodentakaisesta. Etla arvioi syyskuussa, että toimialan tuotos jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin, mutta lisääntyy prosentin ensi vuonna.

LISÄÄNTYVÄ INTERNET-KAUPPA NOSTAA PAKKAUSKARTONGIN KYSYNTÄÄ

Pohjois-Amerikassa paperin ja kartongin kulutus väheni prosentin vuonna 2014, mutta Latinalaisessa Amerikassa se oli prosentin edellisvuotista suurempi. Aasiassa kulutus nousi 2 prosenttia ja Euroopassa prosentin. Afrikassa se kasvoi 7 prosenttia ja Oseaniassa kulutus nousi 4 prosenttia.

Sanomalehti- ja aikakauslehtipaperien kysynnän lasku jatkuu Euroopassa. Sähköisen median merkitys kasvaa edelleen painetun median kustannuksella, mikä pysyvästi vähentää painopaperin tarvetta. Tämä rakenteellinen muutos jatkuu vielä useita vuosia. Sähköinen viestintä on valtaamassa alaa myös kehittyvillä markkinoilla. Varsinkin Japanissa ja Etelä-Koreassa sen suosio on suuri. Kiinassa on jo merkkejä siitä, että paino- ja kirjoituspaperin kysyntä kasvaa aiempaa hitaammin. Painopaperin tarve laskee, koska mainonta lehdissä vähenee edelleen ja siirtyy sähköiseen mediaan.

Lisääntyneen verkkokaupan ansiosta kartongin ja muiden pakkausmateriaalien kysyntä on edel-

leen nousussa. Teollisuus- ja kulutustavaroiden valmistus Aasiassa on lisääntynyt, mikä kasvat-
taa kuluttajapakkauskartongin ja muun kartongin kysyntää. Stora Enson kuluttajapakkauskartonkia valmistava tehdas otettiin käyttöön toukokuussa 2016 Kiinan Beihaiassa. Nestepakkauskartonki on tehtaan tärkeimpiä tuotteita. Tehdas on pohjoismaisten yritysten suurin suora investointi Kiinaan, sen arvo oli 800 miljoonaa euroa. Myös Itä-Euroopassa ja Etelä-Amerikassa kartongin kysyntä on kasvussa.

Tarralaminaatin kysyntä Euroopassa kasvaa nopeasti verkkokaupan myötä. Myös pakattujen elintarvikkeiden lisääntyminen ja yksityisen kulutuksen kasvu nostavat etikettimateriaalien käyttöä.

Hygieni- ja kuitukangastuotteiden kysynnän kasvu jatkuu. Myös sellun kysyntä on kasvussa, koska pehmapaperien käyttö lisääntyy. Lisäksi kierrätyspaperin saatavuus on heikentynyt painopapereiden vähentyneen kulutuksen myötä, mikä on lisännyt sellun kysyntää. Stora Enson sellutehdas Kiinan Beihain kartonkitehtaan alueella otetaan käyttöön kuluvan vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Pöyry Management Consulting yhtiön vuoden 2016 alussa valmistuneen raportin mukaan koko maailman paperin ja kartongin kysyntä kasvaa pitkällä aikavälillä vuoteen 2030 asti noin prosentin vuosivauhtia. Kehittyvillä markkinoilla, kuten Kiinassa ja Intiassa, kysyntä kasvaa keskimäärin 2,1 prosenttia vuodessa. Tämä on seurausta väestön kasvusta, urbanisaatiosta ja uuden keskiluokan kehittymisestä. Kehittyneillä markkinoilla Japanissa, Pohjois-Amerikassa ja Länsi-Euroopassa kysyntä laskee 0,9 prosentin vuosivauhtia vuoteen 2030 asti.

Graafisten paperien valmistajat ovat suurien haasteiden edessä, koska lisääntyvä digitalisaatio vähentää sanomalehtipaperien ja muiden painopaperien kysyntää. Länsi-Euroopassa on siksi edelleen tarvetta vähentää kapasiteettia. Koko maailmassa sanomalehtipaperien kysyntä vähenee vajaat 3 prosenttia vuodessa. Euroopassa

paino- ja kirjoituspaperien kysyntä vähenee vuosittain noin 2,8 prosenttia.

Kartongin kysyntä sen sijaan kasvaa edelleen, kun pakkauskartongin kysyntä kehittyvillä markkinoilla nousee ja internet-kauppa lisääntyy kovaa vauhtia. Pöyryn tutkimuksessa arvioidaan, että pakkausmateriaalin kysyntä koko maailmassa kasvaa vuosittain vajaat 2 prosenttia ja pehmopaperien kysyntä vajaat 3 prosenttia. Euroopassa pakkauskartongin kysyntä kasvaa 1,4 prosentin vuosivauhdilla.

Länsi-Euroopassa paperin ja kartongin kysyntä vähenee keskimäärin 0,9 prosenttia vuodessa. Pehmopaperien ja pakkausmateriaalien kysyntä kasvaa 0,9 prosentin vuosivauhtia vuoteen 2030 asti, kun taas graafisten paperien kysyntä vähenee keskimäärin 3,8 prosenttia vuodessa.

Itä-Euroopassa paperin ja kartongin kysyntä kasvaa 1,9 prosenttia vuodessa. Pehmopaperien ja pakkausmateriaalien kysyntä kasvaa 2,8 prosentin vuosivauhtia, ja graafisten paperien kysyntä vähenee 0,7 prosenttia.

Markkinamassan kysynnän arvioidaan kasvavan 3,2 prosenttia vuodessa kehittyvillä markkinoilla ja supistuvan 0,6 prosenttia vuodessa kehittyneillä markkinoilla.

SUOMESSA INVESTOIDAAN SELLUN TUOTANTOON

UPM ilmoitti kuluvan vuoden marraskuussa vähentävänsä graafisten paperien kapasiteettiaan Euroopassa. Kaksi paperikonetta suljetaan pysyvästi, toinen Steyrermühlin tehtaalla Itävallassa ja toinen Augsburgin tehtaalla Saksassa. Keväällä UPM myi Schwendtin sanomalehtipaperitehtaan Saksassa. Uusi omistaja muuntaa tehtaan valmistamaan pintakartonkia. Stora Enso puolestaan myi kesällä niinikään Saksassa sijaitsevan päälystettyä aikakauslehtipaperia valmistavan Kabelin tehtaan.

Myös Suomessa paperituotannon kapasiteetti on pysyvästi vähentynyt, kun paperitehtaita on lakautettu. Suomalaiset metsäyhtiöt ovat jo useita

vuosia sulkeneet tehtaita ja tuotantolinjoja sekä kotimaassa että ulkomailla vähentääkseen rakenteellista ylikapasiteettia ja parantaakseen liiketoiminnan kannattavuutta. Varsinkin päälystetyn aikakauslehtipaperin ja sanomalehtipaperin tuotantokapasiteettia on vähennetty, mutta myös sellun tuotantolinjoja on suljettu. Rakennemuutoksen takia investoidaan myös uusiin tuotantolinjoihin, vaikka tuotantokapasiteettia samanlaisesti vähennetään.

Metsä Group on rakentamassa biotuotetehtasta Äänekoskelle. Tehdasinvestointi on suuruudeltaan noin 1,2 miljardia euroa. Hanke on toistaiseksi metsäteollisuuden kaikkien aikojen suurin investointi Suomessa. Laitehankintojen kotimaisuusaste on suuri, noin 70 prosenttia. Tehtas otetaan koekäyttöön toukokuussa 2017, mutta sen varsinainen käynnistäminen ajoittuu kolmannelle neljännekselle. Vuoden 2018 kesäkuussa tehtaan suunnitellaan olevan nimellistuotannossa.

Finnpulp Oy puolestaan suunnittelee perustavansa uuden havusellutehtaan Kuopioon. Biotalousinvestointi on suuruudeltaan 1,4 miljardia euroa. Tavoitteena on käynnistää tehdas vuoden 2019 loppuun mennessä. Sen tuotantokapasiteetti on 1,2 miljoonaa tonnia vuodessa.

Muitakin tuotantokapasiteettia nostavia selluinvestointeja on meneillään. UPM on investoimassa 98 miljoonaa euroa Kymin sellutehtaaseen, uudet laitteet otetaan käyttöön syksyllä 2017. Kaukaan sellutehtaan 50 miljoonan euron investointi on valmistumassa.

Stora Enso puolestaan lisää revinnäissellun kapasiteettia Ruotsin Skutskärin sellutehtaalla. Vastaavasti havusellukapasiteetti pienenee. Lisäkapasiteetti otetaan käyttöön vuoden 2018 toisella neljänneksellä, investoinnin arvo on 26,5 miljoonaa euroa.

Metsä Board investoi 38 miljoonaa euroa kartongin päälystyslinjaan Husumin tehtaalla Ruotsissa. Linja otetaan käyttöön vuoden 2017 alkupuoliskolla.

Suomessa Stora Enso suunnittelee sulkevansa Heinolan aaltopahvitehtaan ja siirtävänsä pakkaus-tuotannon Lahden tehtaalleen. Uusien koneiden arvo on noin 19 miljoonaa euroa. Projekti valmis-tuisi vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä.

Stora Enso investoi lisäksi 70 miljoonaa euroa Imatran tehtaille kartongin valmistuskapasiteetin lisäämiseen. Uusi kapasiteetti otetaan käyttöön vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä. Koko maailman nestepakkauskartongin valmistajista Imatran tehtaat on suurin.

UPM investoi 35 miljoonaa euroa päälystys- ja jälkikäsittelykapasiteettiin Puolaan Wroclawin tar-laminaattitehtaalte. Tuotanto uudella päälystys-linjalla käynnistyy vuoden 2018 alkupuoliskolla.

KILPAILUKYKEROJA SYNTYY, KUN MAAT KOHTELEVAT PÄÄSTÖKAUPPAKUSTANNUKSIA ERI TAVALLA

Laivojen rikkipäästörajat Itämeren, Pohjanmeren ja Englannin kanaalin alueella ovat EU:n vuoden 2015 alussa voimaan astuneen rikkidirektiivin myötä tiukemmat kuin muualla Euroopassa. Rik-kidirektiivin seurauksena rahtikustannukset ovat nousseet, koska on jouduttu siirtymään kalliim-paan dieselpolttoaineeseen tai asentamaan rik-kipesuri. Tämä aiheuttaa suomalaiselle metsä-teollisuudelle lisäkustannuksia, koska valtaosa toimituksista menee meriteitse. Tämän vastapai-noksi hallitus on puolittanut väylämaksuja väliai-kaisesti ja tavaraliikenteen rataverosta on luovut-tu vuosina 2015–2017. Typpirajoitteet uusissa aluksissa astuvat voimaan vuonna 2021. Rah-tihinnat nousevat arviolta 2–5 prosenttia, koska aluksissa tarvitaan katalysaattoreita.

Kolmas päästökauppaus alkoi vuoden 2013 alussa. Päästöoikeuksia jaetaan huutokaupal-la. EU:ssa metsäteollisuus luetaan hiilivuototoi-mialaksi, ja se saa siksi ilmaisia päästöoikeuksia. Vuonna 2019 EU:ssa otetaan käyttöön markki-navarausvaranto, joka nostaa päästöoikeuden hintaa. Mekanismin myötä myös energiakustan-nukset nousevat. Sähkön markkinahinta nousee, koska sähköntuotantoon käytetään myös fossiili-sia polttoaineita.

Päästökaupasta johtuva kustannusten nousu on suuri uhka alan toimintaedellytyksille, koska sen kilpailukyky heikkenee tärkeisiin kilpailijoihin ver-rattuna. Lisäkustannuksia ei voida siirtää paperin hintoihin, jotka määräytyvät maailmanmarkkinoil-la. Maailmanlaajuisesti sitovasta ilmastositomuk-sesta neuvoteltiin loppuvuonna 2015 ja se hyväk-syttiin marraskuussa 2016. Uusi sopimus astuu voimaan vuonna 2020. Vain kolmannes maail-man paperiteollisuuden tuotannosta kuuluu täl-lä hetkellä päästövähennysveloitteiden piiriin. EU:n keskeiset kilpailijamaat ovat siten jääneet sitovien ilmastovelvoitteiden ulkopuolelle, mikä vääristää kilpailua.

Suomessa otetaan käyttöön ehkä vain puolitet-tu päästökauppakompensaatio, joka lieventäisi kustannusnousua vähemmän kuin kilpailijamais-sa. Useassa Euroopan maassa, kuten Saksas-sa, Isossa-Britanniassa, Hollannissa, Belgiassa, Norjassa, Espanjassa ja Kreikassa päästökaup-pakompensaatio on jo käytössä. Sen tavoitteena on minimoida ns. hiilivuoto, jossa tuotanto siirtyy EU:n ulkopuolelle ja aiheuttaa maailmanlaajui-sesti suuremmat hiilidioksidipäästöt. Myös EU:n sisällä kilpailukykyeroja on syntynyt sen seurauk-sena, että eri maat kohtelevat päästökauppa-kustannuksia eri tavalla. Saksassa päästökauppa-kompensaatio on täysimääräinen.

ALAN VIENTI SUPISTUU TÄNÄ VUONNA

Metsäteollisuuden osuus koko tavaraviennin ar-vosta oli kuluvan vuoden tammi-elokuussa 22,5 prosenttia. Paperiteollisuuden osuus oli 17,5 pro-senttia, mutta sen viennin arvo laski 4 prosenttia edellisvuodesta.

Toimialan vientimäärä lisääntyi viime vuonna 0,9 prosenttia. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan tänä vuonna supistuvan runsaat 2 prosenttia vii-mevuotisesta. Tammi-elokuussa alan vientimäärä väheni runsaat 4 prosenttia, mutta loppuvuodel-le odotetaan pientä piristymistä. Paperin, kar-tongin ja sellun uusien tilausten arvo nousi viime vuonna 3,3 prosenttia edellisvuoteen verrattuna, mutta kuluvan vuoden tammi-elokuussa tilaus-ten arvo jäi 4,6 prosenttia edellisvuotista pienem-

mäksi. Elokuussa uusien tilausten arvo kuitenkin kääntyi runsaan 9 prosentin kasvuun. Vienti-hinnat nousivat tammi-syyskuussa keskimäärin 0,7 prosenttia vuodentakaisesta, mutta ne jäivät syyskuussa viimevuotista matalammiksi. Hintojen nousu on parantanut alan kannattavuutta hie-man. Ensi vuonna alan vientimäärän arvioidaan kasvavan noin prosentin.

Eurooppa on paperiteollisuuden tärkein markki-na-alue, sen osuus alan viennistä on vajaat 70 prosenttia. Arvoltaan vienti Eurooppaan väheni tammi-elokuussa 2 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Pohjois-Afrikkaan oli vahvassa nousussa, mutta väheni kaikkiin muihin maanosiin.

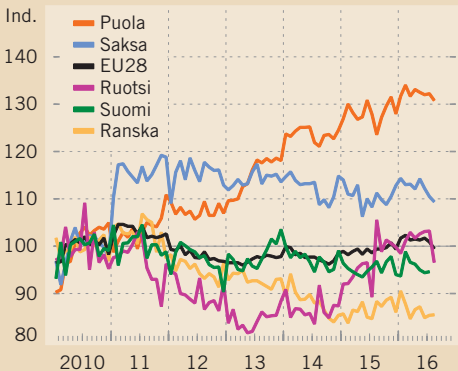
Puutuoteteollisuus

SUOMESSA PUUTAVARATEOLLISUUDEN TUOTANTO ON VIIME VUODEN ALUSTA LÄHTIEN KEHITTYNYT HEIKOMMIN KUIN EU:SSA KESKIMÄÄRIN

Puutavaran tuotantokapasiteetti Euroopassa on suuri suhteessa kulutukseen. Keskimäärin alueen oma kulutus kattaa 80 prosenttia tuotannosta. Saksa on Euroopan suurin sahatavaran tuottajamaa. Vientimarkkinoilla sahatavaran kysyntä pysyy hyvänä ensi vuonna. Euroopassa myös vänerin kysyntä on vahvaa vuonna 2017.

Puutavarateollisuuden tuotanto EU-maissa oli kuluvan vuoden tammi-elokuussa keskimäärin 14 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuoden 2008 tammi-elokuussa. Virossa, Latviassa ja Romaniassa tuotantomäärät ovat kuitenkin nousseet vuodesta 2009 lähtien ja ne ovat nyt merkittävästi vuoden 2008 tason yläpuolella. Saksassa tuotantomäärä kohosi tuntuvasti vuoden 2011 alussa ja on sen jälkeen pysynyt uudella korkeammalla tasolla. Kesällä 2016 tuotantomäärät kuitenkin olivat laskusuunnassa. Liettuassa ja Puolassa vahva kasvu alkoi vasta 2013.

Puutuoteteollisuuden tuotanto, 2010=100, kausitas.

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/add08

Vuodesta 2010 Suomen puutavaran tuotanto on kehittynyt suurin piirtein samassa tahdissa kuin EU-maissa keskimäärin, mutta viime vuoden alusta Suomen tuotanto on kehittynyt jonkin verran heikommin kuin EU28-maissa keskimäärin. Ruotsissa tuotantomäärät alenivat tuntuvasti vuoden 2011 jälkipuoliskolla, ja vasta viime vuonna tuotanto piristyi, jolloin volyymi-indeksi nousi EU:n keskiarvon lukemiin. Kuluvan vuoden elokuussa tuotantomäärä kuitenkin pieneni tuntuvasti. Ranskassa tuotantomäärät ovat pienentyneet monen vuoden ajan, mutta viime vuonna lasku pysähtyi.

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Vienti ja tuotanto, määrä 2010=100, kausitas.

Lähteet: Elinkeinoelämän keskusliitto, Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S16.2/add02

Suomessa puutavarateollisuuden tuotanto lisääntyi tammi-elokuussa teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan vajaat 2 prosenttia vuodentakaisesta. Puutavarateollisuuden tuotoksen arvioidaan kasvavan vajaat 4 prosenttia tänä vuonna ja vajaat 2 prosenttia ensi vuonna. Alan tuotannosta noin 65 prosenttia menee vientiin.

Euroopassa rakentaminen lisääntyi 1,1 prosenttia vuonna 2014 ja 1,4 prosenttia vuonna 2015 Euroconstruct-organisaation arvioiden mukaan. Rakentamisella on suuri vaikutus puutavaratuotteiden kysyntään. Rakentamisen kasvu oli viime vuonna erityisen vahvaa Slovakiassa, Alankomaissa ja Tsekin tasavallassa. Korjausrakentami-

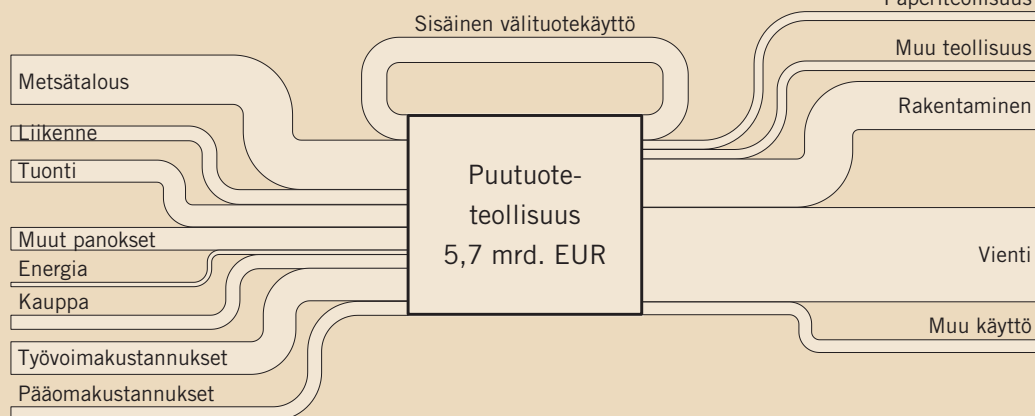
Keskeiset tunnusluvut

	2013	2014	% -muutos				Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	9,1	1,5	0,9	9	1	3	2,7	4
Vientihinta	1,1	3,5	-1,0	-2	1	1	1,1	1
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	5,0	-9,0	7,9	3,8	1,8	1,9	0,0	2,4
- Työpanos	-3,1	-7,9	-0,6	-1,1	-1,3	-0,9	-3,3	-0,8
- Työn tuottavuus	8,3	-1,2	8,5	5,0	3,1	2,7	3,4	3,2
- Pääomavaltaituminen	0,0	1,5	-0,4	0,0	0,1	0,0	0,3	0,0
- Kokonaistuottavuus	8,4	-2,7	9,0	5,0	3,0	2,7	3,2	3,3

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Puutuoteteollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

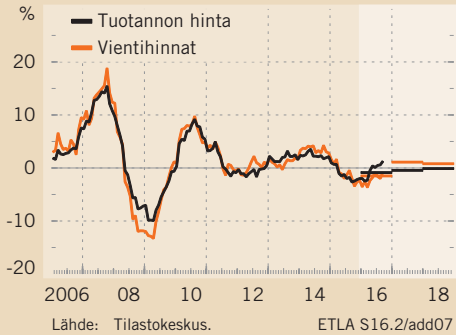
Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13c

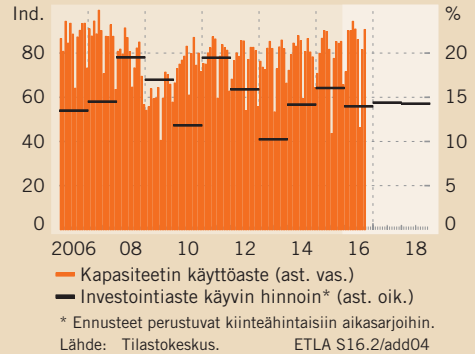
sen osuus asuntomarkkinoista oli 60 prosenttia. Euroconstruct-verkostoon kuuluu edustajia 19 maasta.

Rakentaminen Euroopassa kasvaa tänä vuonna 2,6 prosenttia Euroconstructin kesäkuussa tekemän arvion mukaan. Kasvu on ollut vahvinta Sak-

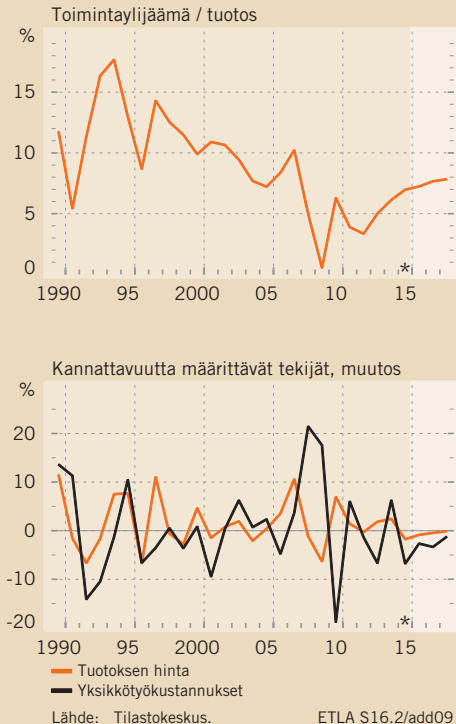
Hintojen muutos

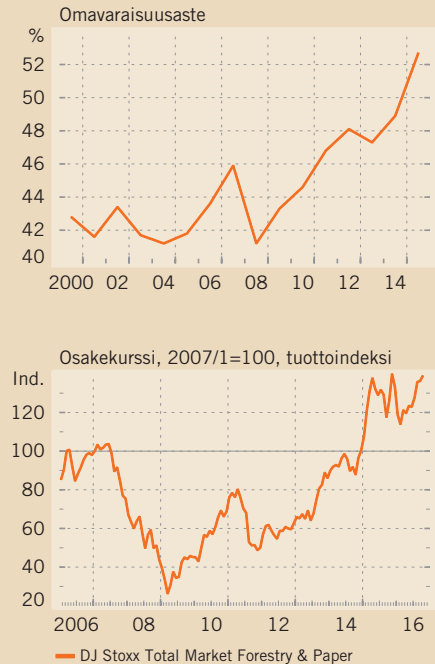
Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

Kannattavuus

Omavaraisuusaste ja osakekurssi

sassa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa. Vuonna 2017 kasvu jatkuu 2,7 prosentin tahtia, mutta vuonna 2018 kasvuvauhti hidastuu 2,4 prosenttiin. Keski- ja Itä-Euroopassa kasvu on nopeampaa kuin muissa maissa. Itä-Euroopassa rakennustuotanto kasvaa ensi vuonna 5,7 prosenttia ja vuonna 2018 6,7 prosenttia. Varsinkin Puolassa rakentaminen kasvaa voimakkaasti. Vuosina 2017–2018 rakentaminen Puolassa kasvaa 7-9 prosentin vuosivauhtia. Irlannissa rakentaminen lisääntyy ensi vuonna peräti 16 prosenttia. Talonrakentamiseen on viime aikoina vaikuttanut eniten voimakas maahanmuuttajien virta Saksaan, Alankomaihin ja Pohjoismaihin.

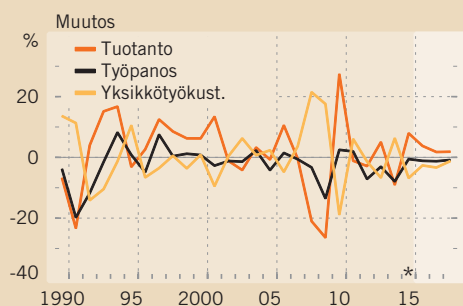
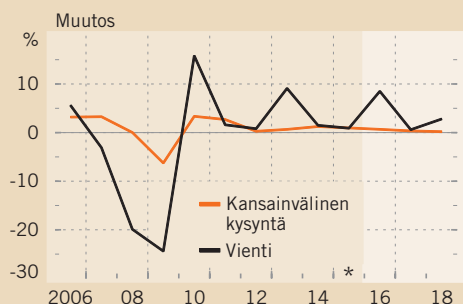
PUUTAVARAN VIENTI SUOMESTA KIINAAN ON KOVASSA KASVUSSA

Puutavarateollisuuden vienti kasvaa Etlan syyskuun ennusteen mukaan tänä vuonna vajaat 9

prosenttia ja ensi vuonna prosentin. Sahatavaran ja muiden puutuotteiden viennin arvo nousi kuluvan vuoden tammi-elokuussa 3 prosenttia edellisvuodesta. Alan vientimäärä lisääntyi 5 prosenttia. Kotimaassa talonrakentaminen kasvaa ensi vuonna noin 4 prosentin vauhtia, mikä vahvistaa sahatavaran kotimaista kysyntää.

Eurooppa on perinteisesti ollut Suomen sahatavaran viennin tärkein markkina-alue. Sen osuus on tällä hetkellä 54 prosenttia. Kuluvan vuoden tammi-elokuussa Iso-Britannia oli toiseksi tärkein vientimaa, ja sen osuus puutavarateollisuutemme viennistä oli 10 prosenttia. Saksa oli kolmanneksi tärkein vientimaa 9 prosentin osuudella

Kysyntä, vienti ja tuotanto

Lähteet: Tilastokeskus, OECD, Tulli.

ETLA S16.2/add01

Toimiala valmistaa sahatavaraa, vanereita ja puutuotteiden jatkojalosteita.

Toimialan osuus Suomen¹⁾ %

teollisuuden jalostusarvosta	3,4
bruttokansantuotteesta	0,7
tavaraviennistä	4,6

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

Liikevaihto, milj. e Henkilöstö¹⁾

Stora Enso Wood Products	1 603.0	3 824
Metsä Wood	852.0	2 000
UPM Vaneriliiketoiminta	439.0	2 469
Versowood Oy	304.4	707
Koskisen	207.5	742

¹⁾ Globaali.

Vientiosuudet alueittain tammi-elokuu 2016, %

Japani	12,6	Eurooppa	54,2
Iso-Britannia	10,1	- EU28	49,0
Saksa	9,3	- Euroalue	29,1
Kiina	8,7	- EFTA	3,4
Egypti	7,9	Pohjois-Amerikka	0,9
Ranska	5,5	Lähi- ja Keski-itä	6,4
Ruotsi	4,8	Kaukoit	23,7
Alankomaat	3,7	Afrikka	13,8
Algeria	3,4		
Saudi-Arabia	2,9		

alan viennistämme. Ranskan osuus oli vajaat 6 prosenttia, Ruotsin vajaat 5 prosenttia, Alankomaiden vajaat 4 prosenttia ja Viron vajaat 3 prosenttia. Vienti Ranskaan ja Ruotsiin oli nousussa vuodentakaiseen verrattuna.

Aasian osuus toimialan viennistä oli tammi-elokuussa 24 prosenttia. Japani oli Suomen puutavarateollisuuden tärkein vientimaa. Sen osuus alan viennistämme oli 12,6 prosenttia, ja toimitukset kohosivat arvoltaan 18 prosenttia vuodentakaisesta.

Japanissa nostettiin kulutusveroa huhtikuussa 2014 ja tämän seurauksena asuntorakentaminen kasvoi hyvin hitaasti vuonna 2015. Asuntoaloitusten määrä on kuitenkin tänä vuonna kasvanut odotettua nopeammin, mikä on kasvattanut sahatavaran kysyntää. Kulutusveron negatiiviset vaikutukset talouteen ovat olleet niin suuret, että seuraavaa veron nostoa on lykätty kesäkuusta 2017 kahdella vuodella vuoteen 2019.

Japanissa halutaan lisätä kotimaisen puun käyttöä, mikä pitkällä aikavälillä alentaa sahatavaran tuontitarvetta. Pohjois-Amerikka on Japanin suurin sahatavaran toimittaja. Ruotsi, Suomi ja Itävalta ovat ainoat Euroopan maat, jotka vievät merkittäviä määriä sahatavaraa Japaniin. Suomesta viedään sekä kuusi- että mäntysahatavaraa.

Kiinassa asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen, myymätön asuntotuotanto ja asuinrakentamisen hidastuminen ovat vähentäneet havusahtavaran tuontia. Vähentyneen kysynnän myötä kilpailu on kiristynyt. Kiina oli silti kuluvan vuoden tammi-elokuussa Suomen puutavara-viennin neljänneksi tärkein vientimaa, ja vienti sinne kohosi arvoltaan 51 prosenttia viimevuotisesta. Suomalaisyrietykset vievät Kiinaan enimmäkseen vaaleaa kuusisahatavaraa, mitä käytetään huonekalujen sekä leikkikalujen valmistamiseen. Suomalaiset yritykset ovat sen takia menestyneet viennissään muita paremmin. Kiinan sahatavaran markkinoilla Venäjä, Kanada, Yhdysvallat ja Ruotsi ovat Suomen suurimpia kilpailijoita. Myös Ruotsi ja Venäjä ovat kuluvan

vuoden aikana kasvattaneet vientiään Kiinaan, koska Kanada on viime aikoina suunnannut vientiään Kiinan sijasta Yhdysvaltojen kasvaville markkinoille.

Aasian ohella Pohjois-Afrikka on viime vuosina noussut suomalaisen sahatavaran tärkeäksi vientialueeksi. Egypti oli kuluvan vuoden tammi-elokuussa puutuoteteollisuutemme viidenneksi tärkein vientimaa ja Algeria oli yhdeksänneksi tärkein kohdema.

Pohjois-Afrikassa on paljon kysyntäpotentiaalia, koska puutuotteita tarvitaan jatkossakin infrastruktuurin kehittämiseen ja rakennuskantaa korjataan ja lisätään. Poliittinen epävarmuus Egyptissä kuitenkin vaikeuttaa vientiä, joten markkinatilanne pysyy vaikeana. Ruotsalaiset sahatavaran valmistajat ovat siksi tänä vuonna vähentäneet vientiään Pohjois-Afrikkaan. Pitkällä aikavälillä nopea väestön kasvu Afrikassa kuitenkin lisää selvästi rakentamisen ja rakennusmateriaalien kysyntää alueella.

INVESTOINTEJA TEHDÄÄN MYÖS SUOMEEN

Stora Enson 43 miljoonan investointi puisten rakennuselementtien tuotantolinjaan Varkauden tehtaalalla on valmistunut tänä vuonna.

Metsä Wood puolestaan aikoo investoida vuoden 2018 loppuun mennessä noin 100 miljoonaa Suomeen ja Viroon, josta noin puolet Suomeen. Äänekosken sellu- ja kartonkiteollisuuden tehdasalueelle rakennetaan uusi koivuviilun sorvaus- ja kuivauslinja. Linjan viilutuotanto jalostetaan uudella vaneritehtaalla, joka rakennetaan Viroon. Suunnitelmiin kuuluu myös Suolahden koivuviilun jatkojalostuslinjan siirtäminen Viroon ja uuden erikoistuotteen valmistuksen aloittaminen Suolahden tehtaalalla. Lisäksi Lohjalla aiotaan korvata kaksi vanhaa kertopuun tuotantolinjaa uudella linjalla. Tehtaalalle saadaan investoinnin myötä lisää kapasiteettia.

UPM on Euroopan johtava vanerinvalmistaja, yhtiöllä on 6 vaneritehdasta. Suomessa on 4 vaneritehdasta ja yksi viilutehdas.

Suuret suomalaisyritykset investoivat 1990-luvulla ja 2000-luvulla sahauskapasiteettiin ja vanerin tuotantoon Venäjällä. UPM:n Chudovon vaneritehdas Venäjällä perustettiin jo vuonna 1990 ja sitä laajennettiin vuonna 2008. Tehtaalla valmistetaan vanereita rakentamiseen, huonekaluteollisuuteen, sisustamiseen, kuljetusväline-teollisuuteen ja LNG-laivanrakentamiseen. Suurin osa tehtaan tuotannosta, noin 70 prosenttia, menee Euroopan markkinoille. Tehdas työllistää yli 600 henkilöä.

UPM:n Otepään koivuvaneritehdas Virossa perustettiin vuonna 2000 ja se on Viron suurin vanerinvalmistaja. Uusi vanerin tuotantolinja valmistui marraskuussa 2016. Otepään vaneritehtaan 40 miljoonan euron laajennusinvestoin-

nin myötä tuotantokapasiteetti lähes kaksinkertaistuu. Viimeksi tehdasta laajennettiin vuonna 2008. Tehtaan vanerista 95 prosenttia viedään pääasiassa Keski-Eurooppaan.

Stora Enso omistaa sahat Impilahdessa ja Nebolchissa Lounais-Venäjällä. Lisäksi sillä on sahoja Baltian maissa, Ruotsissa ja Keski-Euroopassa. Yhtiön 28 miljoonan investointi Puolassa sijaitsevan Murów'n sahan modernisointiin valmistui alkusyksyllä 2016. Investoinnin myötä kapasiteetti on kasvanut merkittävästi.

Metsä Fibre omistaa Venäjällä vuonna 2006 valmistuneen Metsä Svir -sahalaitoksen Podporozhessa. Koskisen Oy valmistaa koivusahatavaraa Sheksnassa.

Kemianteollisuus

Kemianteollisuuden tuotteiden osuus koko tavara-aviennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-elokuussa 19,5 prosenttia. Öljytuotteiden osuus oli 6,8 prosenttia. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkeaineet) osuus koko viennin arvosta oli 10,1 prosenttia ja kumi- ja muovituotteiden osuus oli 2,6 prosenttia.

Viime vuonna kemianteollisuuden viennin määrä supistui 10 prosenttia Porvoon jalostamon noin kaksi kuukautta kestäneen suurseisokin takia. Tänä vuonna kemianteollisuuden viennin määrä kasvaa 7 prosenttia Etlan arvioiden mukaan. Ensi vuonna vienti kasvaa noin prosentin. Tuotanto lisääntyy vajaat 3 prosenttia tänä vuonna ja vajaan prosentin ensi vuonna.

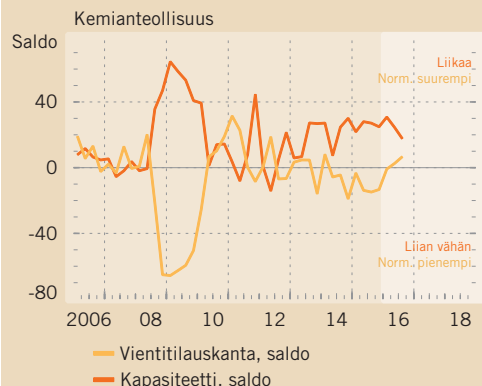
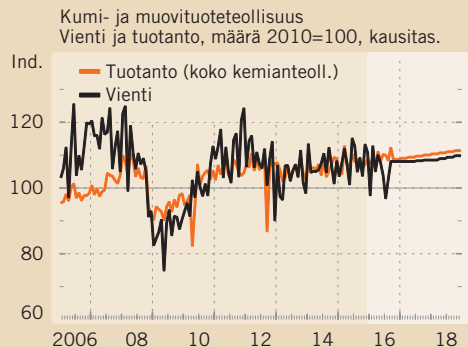
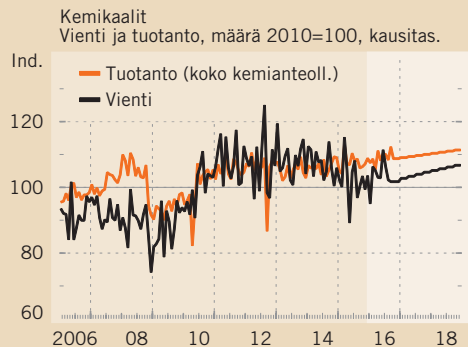
Suomessa kemianteollisuuden tuotantomäärä jäi kuluvan vuoden tammi-elokuussa edellisvuoden lukemiin. Kemianteollisuuden uusien tilausten arvo oli tammi-elokuussa 5 prosenttia vuodentakaista pienempi.

Kemianteollisuus työllistää Suomessa 34 000 henkilöä. Peruskemikaaleja sekä kumi- ja muovituotteita valmistavat yritykset ovat alan suurimmat työllistäjät. Toimialan palkkasumma väheni kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 0,7 prosenttia edellisvuodesta. Ulkomaisissa tytäryhtiöissä työskentelee noin 30 000 henkilöä. Kuten monella muulla toimialalla myös kemianteollisuudessa globaalin kysynnän painopiste on viimeisten kymmenen vuoden aikana siirtynyt Kiinaan. Kemianteollisuuden kiinteät investoinnit (ml. t&k) lisääntyivät vuonna 2015 vajaat 30 prosenttia. EK:n investointitiedustelun mukaan kiinteät investoinnit kasvavat tänä vuonna noin 4 prosenttia.

KEMIKAALIEN VALMISTUS

EU28-maiden kemikaalien tuotanto nousi keskimäärin jo vuoden 2010 alkupuolella takaisin samalle tasolle kuin se oli vuoden 2008 ensimmäisen

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Lähteet: Elinkeinoelämän keskusliitto, Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S16.2/adfgh02

mäisellä vuosipuoliskolla. Isossa-Britanniassa, Tsekin tasavallassa ja Virossa tuotanto on kuitenkin vielä vuonna 2016 pienempi kuin vuonna 2008. Euroopan unionissa kemikaalien tuotanto (ml. lääkeaineet) on ollut kovassa kasvussa vuodesta 2013 lähtien. Vuoden 2016 alussa tuo-

tantomäärä oli runsaat 10 prosenttia suurempi kuin vuoden 2008 alussa. Ranskassa tuotantomäärät ovat viime vuosina nousseet keskimääräistä enemmän. Samanaikaisesti Saksan tuotantomäärien kasvu on pysähtynyt. Isossa-Britanniassa tuotantomäärät näyttävät pysyvästi pu-

Keskeiset tunnusluvut

	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	7,2	-2,8	-10,1	7	1	3	0,7	4
Vientihinta	-3,2	-4,0	-12,3	-10	4	3	-0,4	0
<i>Tuottavuuden osatekijät</i>								
Tuotanto (arvonlisäys)	5,2	-3,4	-8,8	1,0	0,4	2,5	0,4	1,9
- Työpanos	-1,3	-2,3	-1,2	-1,4	-0,8	0,0	-1,2	-0,3
- Työn tuottavuus	6,6	-1,2	-7,7	2,4	1,2	2,5	1,4	2,2
- Pääomavaltaituminen	1,0	1,1	1,4	1,3	1,1	1,0	0,8	1,1
- Kokonaistuottavuus	5,6	-2,3	-9,0	1,1	0,2	1,4	0,8	1,1

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Kemianteollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Liikenne
Muut palvelut
Tuonti
Muu panoskäyttö
Työvoimakustannukset
Pääomakustannukset

Sisäinen välihuotekäyttö

Kemianteollisuus
18,7 mrd. EUR

TUOTOS

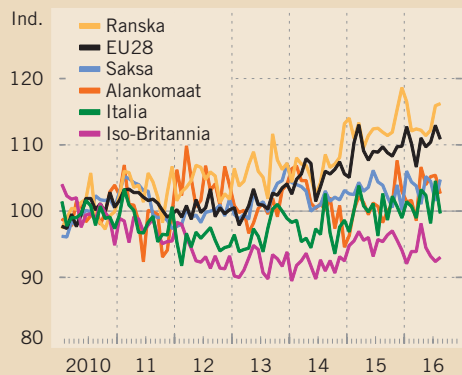
Maatalous
Paperiteollisuus
Rakentaminen
Liikenne
Muut palvelut
Vienti
Kulutus
Muu käyttö

donneen aiempaa matalammalle tasolle vuoteen 2010 verrattuna.

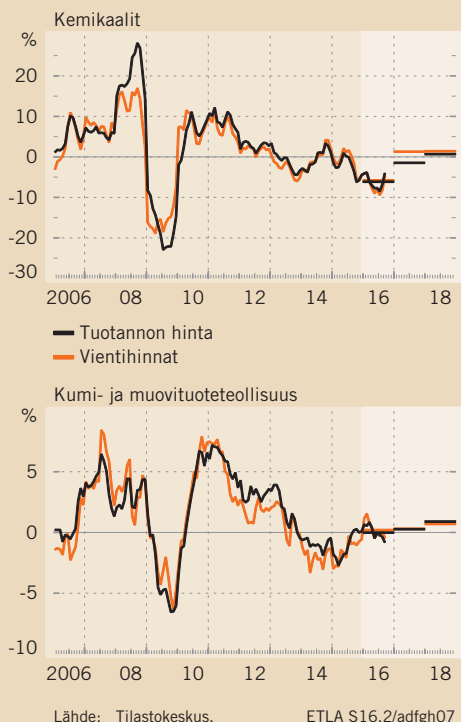
Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden viennin arvo jäi Suomessa kuluvan vuoden tammi-elokuussa 7 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Lääkeaineiden ja lääkkeiden viennin arvo pysyi edellisvuoden lukemissa.

Värien ja pigmenttien osuus kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden viennin arvosta oli 9 prosenttia. Muiden orgaanisten ja epäorgaanisten peruskemikaalien osuus oli 38 prosenttia. Ensimmäisten muovien osuus oli 24 prosenttia ja lannoitteiden 8 prosenttia. Maalien ja lakkojen osuus oli vajaat 5 prosenttia. Kaikkien näiden tuoteryhmien viennin arvo supistui kuluvan vuoden tammi-elokuussa.

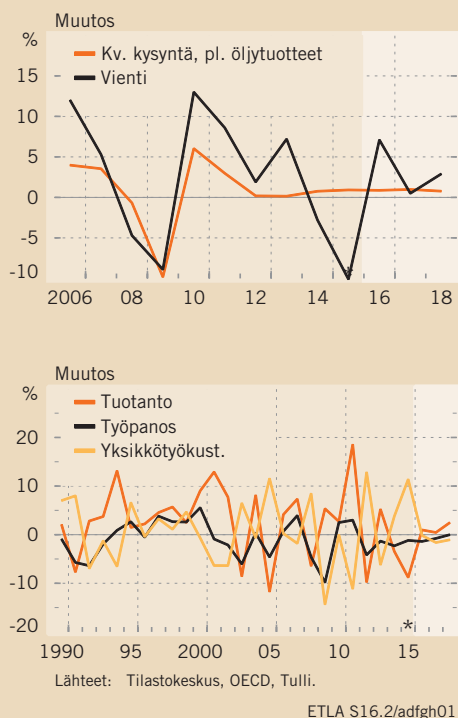
Kemikaalien tuotanto (ml. lääk- aineet), 2010=100, kausitas.

Hintojen muutos

Kysyntä, vienti ja tuotanto

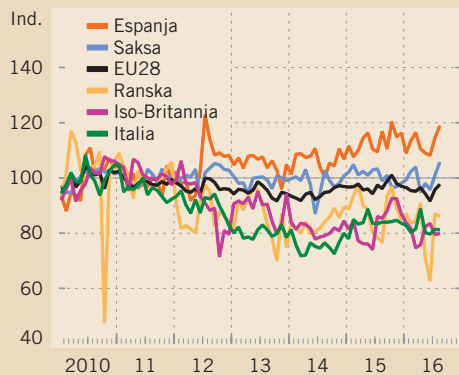

Suurin osa alan Suomessa tuotetuista kemikaaleista myydään kotimaahan. Sellu- ja paperitehtaat ovat peruskemikaalien tärkein asiakasryhmä. Myös kaivosteollisuus käyttää kemikaaleja. Kemian perusteellisuuden tuotantomäärät supistivat Euroopassa tammi-kesäkuussa 0,4 prosenttia vuodentakaisesta.

Talonrakentaminen kasvaa tänä vuonna reippaasti, mikä nostaa maalien kotimaista kysyntää. Maalien ja lakkojen vienti oli tammi-elokuussa arvoltaan 5 prosentin laskussa, kun toimitukset Venäjälle vähenivät 15 prosenttia viimevuotisesta. Kolmannes alan viennistä menee Venäjälle. Vienti kuitenkin lisääntyi Ruotsiin, Viroon ja Puolaan.

Arvioimme syyskuussa, että kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkeaineet) vientimäärä

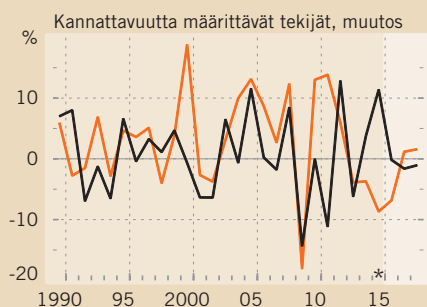
Öljytuotteiden tuotanto, 2010=100, kausitas.

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/adfgh08

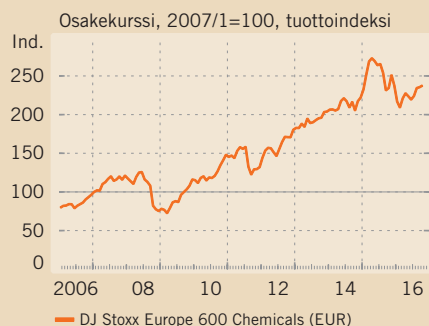
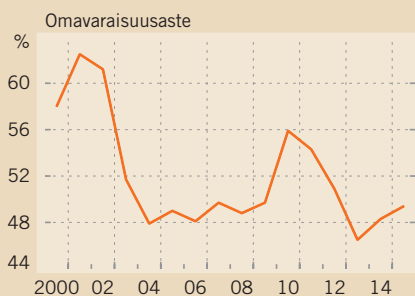
Kannattavuus

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/adfgh09

Omavaraisuusaste ja osakekurssi

Lähteet: Tilastokeskus, Bloomberg. ETLA S16.2/adfgh10

kääntyy tänä vuonna runsaan prosentin kasvuun. Alan tuotanto kasvaa puolisen prosenttia. Ensi vuonna sekä vienti että tuotanto jäävät tämän vuoden lukemiin.

ÖLJYTUOTTEIDEN VALMISTUS

Maailman suurimmat raakaöljyn tuottajamaat olivat vuonna 2015 USA, Venäjä, Saudi-Arabia, Kanada, Kiina ja Irak. Vuonna 2014 koko maailmassa oli 752 öljynjalostamo, joista 106 sijaitti EU:ssa ja 3 Norjassa. EU-maista eniten jalostamokapasiteettia on Saksassa, Italiassa, Espanjassa, Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Alankomaissa.

Toimiala valmistaa kemikaaleja ja kemiallisia tuotteita, öljytuotteita sekä kumi- ja muovituotteita.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	13,1
bruttokansantuotteesta	2,7
tavaraviennistä	18,8

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto, milj. e	Henkilöstö
Neste Oil Oyj	11 131.0	4 910
Kemira Oyj	2 373.1	4 560
Nokian Renkaat Oyj	1 360.1	4 420
Uponor Oyj	1 050.8	3 840
Orion Oyj	1 015.6	3 430

Vientiosuudet alueittain tammi-elokuu 2016, %

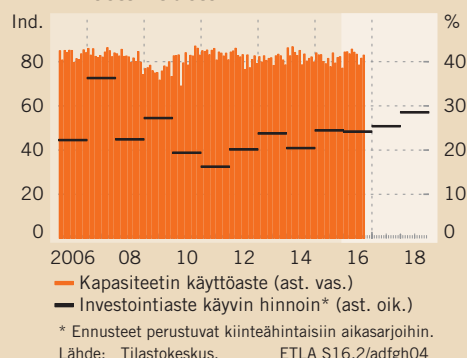
Ruotsi	17,3	Eurooppa	79,1
Yhdysvallat	9,0	- EU28	64,2
Venäjä	8,7	- Euroalue	34,6
Saksa	8,7	- EFTA	4,2
Alankomaat	7,8	Pohjois-Amerikka	9,5
Iso-Britannia	6,1	Kaukoitää	7,3
Belgia	5,5		
Puola	3,0		
Viro	2,9		
Norja	2,7		

EU28-maiden öljytuotteiden tuotanto oli vuoden 2016 elokuussa keskimäärin selvästi alemmalla tasolla kuin vuonna 2008. Ranskassa, Isossa-Britanniassa ja Italiassa öljytuotteiden tuotantomäärä on viime vuosina kehittynyt selvästi heikommin kuin EU-maissa keskimäärin. Espanjassa taas tuotantomäärä on noussut huomattavasti enemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Turkissa tuotantomäärät lähtivät voimakkaaseen nousuun viime vuonna. Saksassa tuotanto piristyi selvästi kuluvan vuoden heinä-elokuussa. Ruotsissa sen sijaan öljytuotteiden valmistus on tuntuvasti vähentynyt kuluvan vuoden aikana.

International Energy Agency arvioi kuluvan vuoden lokakuussa, että koko maailman öljyn kysyntä kasvaa 1,3 prosenttia vuosina 2016–2017. OECD-maiden öljyn kysyntä lisääntyy vain 0,2 prosenttia tänä vuonna ja 0,1 prosenttia ensi vuonna. Euroopan OECD-maiden kysyntä kasvaa prosentin vuonna 2016, mutta vähenee 0,1 prosenttia vuonna 2017. Amerikan kysyntä kasvaa ensi vuonna 0,3 prosenttia. Muiden kuin OECD-maiden kysyntä kasvaa tänä vuonna 2,3 prosenttia ja ensi vuonna 2,4 prosenttia. Aasiassa öljyn kysyntä lisääntyy tänä vuonna 3,6 prosenttia ja 3,3 prosenttia vuonna 2017. Keski-idässä kysyntä kasvaa ensi vuonna 1,4 prosenttia.

Kymmenen suurimman kuluttajamaan osuus koko maailman öljyn kulutuksesta on noin 60

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

prosenttia International Energy Agency'n mukaan. Suurimmat kuluttajamaat ovat Yhdysvallat, Kiina, Japani, Intia, Venäjä, Saudi-Arabia, Brasilia, Saksa, Kanada ja Etelä-Korea. Kiinassa kysyntä lisääntyy noin 2 prosenttia vuosina 2016–2017. Venäjällä kysyntä nousee 1,6 prosenttia vuonna 2017.

Suomessa öljytuotteiden viennin arvo nousi kuluvan vuoden tammi-elokuussa 2 prosenttia edellisvuodesta. Öljytuotteiden vienti Isoon-Britanniaan, Latviaan ja Viroon väheni kuitenkin arvoltaan tuntuvasti. Etlan arvion mukaan hinnat jäivät tammi-elokuussa keskimäärin 24 prosenttia edellisvuotista matalammiksi, ja alan vientimäärä kasvoi noin 31 prosenttia.

Täällä valmistetuista öljytuotteista kaasuoilyt (dieselöilyt) ja moottoribensiini ovat tärkeimmät vientituotteet. Tullin tilastojen mukaan kaasuoilyjen osuus toimialan viennin arvosta oli 47 prosenttia kuluvan vuoden tammi-elokuussa. Moottoribensiinin (ml. lentobensiini) osuus oli 33 prosenttia.

Kaasuöilyjen tärkeimmät vientimaat olivat tammi-elokuussa Ruotsi, Latvia, Saksa ja Iso-Britannia, joiden osuus kaasuoilyjen kokonaisviennin arvosta oli 78 prosenttia. Suomessa jalostetun moottoribensiinin (ml. lentobensiini) tärkeimmät vientimarkkinat olivat tammi-elokuussa Yhdysvallat, Alankomaat, Iso-Britannia ja Ruotsi. Niiden osuus bensiinin viennistä oli 85 prosenttia.

Kilpailu pienenevillä fossiilisten polttoaineiden markkinoilla on kova ja ylikapasiteetti on lisääntymässä. Neste on siksi investoimassa tuotantolinjan uudistamiseen.

Rikittömien puhtaampien liikenteen polttoaineiden, erityisesti dieselin, kysyntä on kasvanut Euroopassa nopeasti. Länsi-Euroopassa dieselautojen osuus uusista henkilöautoista oli 52 prosenttia vuonna 2015. Irlannissa, Luxemburgissa ja Portugalissa osuus on erityisen suuri. Biopolttoaineiden käytön odotetaan lisääntyvän kaikilla kehittyneillä markkinoilla. Eurooppa on maailman suurin uusiutuvan dieselin markkina. EU:ssa bio-

dieselien suurimmat markkinat ovat toistaiseksi Saksassa, Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa.

Euroopan suurimmat biodieselien tuottajamaat olivat vuonna 2015 Saksa, Ranska, Alankomaat, Belgia ja Espanja. Suomessa Neste valmistaa uusiutuvaa NEXBTL-dieseliiä. Myös UPM on käynnistänyt biodieselien tuotannon ja kiinalainen Kaidi suunnittelee biodieseliiä valmistavan jalostamon rakentamista Kemiin. EU:ssa biodieselien kulutus on suurempi kuin tuotanto. Biodieseliiä myös tuodaan Eurooppaan Yhdysvalloista, Brasiliasta, Argentiinasta ja Indonesiasta.

Globaalisti biodieselien kysynnän odotetaan kasvavan 14 prosenttia vuodesta 2016 vuoteen 2020 OECD:n selvityksen mukaan. EU:n uusiutuvan energian direktiivin mukaan uusiutuvan energian osuuden liikenteen energiankäytössä tulisi olla 10 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Suomen valtio on jo aiemmin asettanut tavoitteen, että osuus olisi tuolloin 20 prosenttia ja uuden hallitusohjelman mukaan 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Yhdysvaltojen tavoite on 20 prosenttia vuoteen 2022 mennessä.

Öljytuotteiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna arviolta 17 prosenttia, viime vuoden suurseisokin aiheuttaman 19 prosentin supistumisen jälkeen. Ensi vuonna alan viennin odotetaan kasvavan runsaan prosentin. Tuotanto kasvaa tänä vuonna 7 prosenttia ja ensi vuonna vajaan prosentin.

KUMI- JA MUOVITUOTTEIDEN VALMISTUS

Kumi- ja muovituotteiden vienti jää tänä vuonna noin prosentin viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna alan vienti kääntyy hienoiseen kasvuun. Tuotanto kasvaa noin prosentin sekä tänä että ensi vuonna. Muovituotteiden valmistus lisääntyi Euroopassa tammi-kesäkuussa 4 prosenttia vuodentakaisesta.

Kumi- ja muovituotteiden viennin arvo väheni kuluvan vuoden tammi-elokuussa 3 prosenttia edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta. Vientimäärä supistui 3 prosenttia, kun vientihinnat nousivat keskimäärin puolisen prosenttia. Kumi-

ja muovituotteiden viennistä runsaat 70 prosenttia on muovituotteiden vientiä.

Kumituotteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään, jotka ovat renkaat, tekniset kumituotteet ja kumijalkineet. Suomen kumituotteiden tuotannosta noin kaksi kolmasosaa menee vientiin. Tärkein asiakasryhmä on ajoneuvoja valmistava teollisuus. Vienti väheni tammi-elokuussa arvoltaan 7 prosenttia vuodentakaisesta. Uusien kumirenkaiden osuus kumituotteiden viennistä oli lähes neljä viidesosaa. Tammi-elokuussa uusien kumirenkaiden vienti väheni arvoltaan 6 prosenttia vuodentakaisesta. Ruotsi, Saksa ja Norja olivat tärkeimmät vientimaat. Vienti Ruotsiin, Saksaan ja Belgiaan oli kasvussa.

Muoviteollisuuden kysynnästä Euroopassa 40 prosenttia tulee pakkaussektorilta. Muovituotteista 20 prosenttia menee rakentamiseen, vajaat 9 prosenttia autoteollisuuteen ja vajaat 6 prosenttia elektroniikkateollisuuteen ja runsaat 3 prosenttia maatalouteen.

Euroopan osuus koko maailman muovien tuotannosta laski PlasticsEurope-järjestön mukaan 18,5 prosenttiin vuonna 2015 edellisvuoden 20 prosentista. Kiinan osuus oli 27,8 prosenttia, mikä oli hieman edellisvuotista enemmän. Muun Aasian osuus oli 16,7 prosenttia.

EU28-maiden tuotanto on edelleen vuoden 2007 tason alapuolella. Eurooppa on silti muovien nettoviejä. Saksan, Italian, Ranskan, Espanjan, Ison-Britannian ja Puolan yhteenlaskettu kysyntä oli vuonna 2015 70 prosenttia koko Euroopan muovien kysynnästä.

Suomen muovituotteiden vienti väheni tammi-elokuussa prosentin edellisvuodesta. Muovilaattojen, -levyjen, -putkien ja -profiilien osuus muovituotteiden viennistä oli 60 prosenttia. Muovipakkausten osuus viennistä oli vajaat 6 prosenttia ja rakennusmuovien osuus oli 8 prosenttia. Rakentamisessa tarvittavien putkien ja muiden muovisten rakennustarvikkeiden kysyntänäkymät ovat hyvät sekä tänä että ensi vuonna, kun talonrakentaminen kasvaa reippaasti.

Elintarviketeollisuus

RUOTSISSA TUOTANTO ON VÄHENTYNYT ENEMMÄN KUIN SUOMESSA VIIMEISTEN VIIDEN VUODEN AIKANA

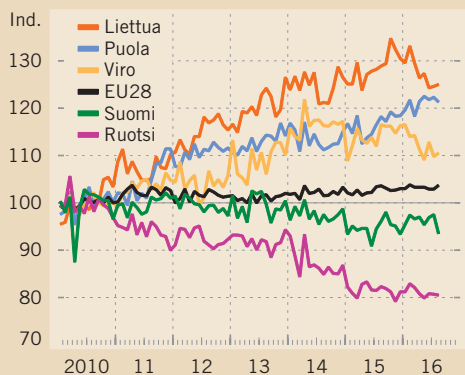
Elintarviketeollisuus on EU:n suurin ja eniten työllistävä teollisuudenala. Alalla on noin 4,25 miljoonaa työntekijää. Suomessa elintarviketeollisuus työllistää noin 38 000 henkilöä. Yrityksistä noin 65 prosenttia työllistää vain 1–5 henkilöä.

EU-maiden elintarviketeollisuuden tuotanto laski vain vähän vuonna 2009 verrattuna muihin teollisuuden toimialoihin ja se nousi nopeasti takaisin vanhoihin lukemiin. Vuonna 2013 tuotantomäärät alenivat väliaikaisesti jonkin verran. Vuoden 2016 elokuussa EU-maiden tuotanto oli samalla tasolla kuin vuoden 2008 alussa, mutta euro-alueella elintarvikkeita valmistettiin selvästi vähemmän.

Suomessa ja Alankomaissa alan tuotanto väheni tuntuvasti vuonna 2014 Venäjän tuontikiellon seurauksena. Saksan tuotantomäärät vähenivät vasta vuonna 2015, mutta ne ovat jälleen nousussa. Ruotsissa elintarvikkeiden valmistus on

trendinomaisesti vähentynyt jo vuodesta 2010 lähtien. Vastaavasti Liettuan tuotanto lähti samana vuonna voimakkaaseen nousuun. Kuluva vuoden aikana tuotantomäärät ovat kuitenkin selvästi pienentyneet. Vuoden 2011 loppupuolella Puolan elintarvikkeiden tuotanto kohosi merkittävästi ja kasvu jatkuu. Virossa tuotantomäärien kasvu alkoi hieman myöhemmin, mutta kasvuura katkesi viime vuonna. Romaniassa elintarvikkeiden valmistus on lisääntynyt huomattavasti vuodesta 2012 lähtien. Tanskassa ja Italiassa tuotanto on pysynyt melko vakaana viime vuosien aikana. Ranskassa elintarvikkeiden valmistus on selvästi vähentynyt kuluva vuoden aikana.

Elintarviketeollisuuden tuotanto, 2010=100, kausitas.

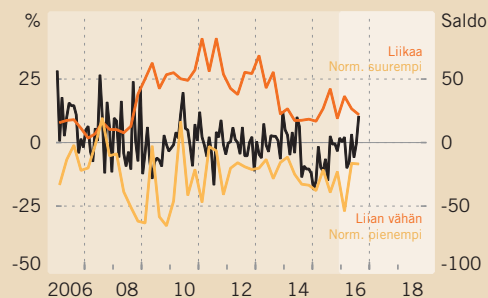

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/ada08

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Vienti ja tuotanto, määrä 2010=100, kausitas.

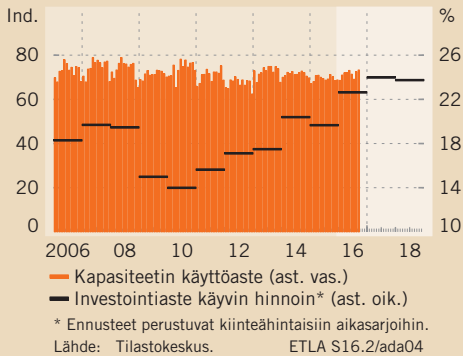

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA S16.2/ada02
Tulli, Elinkeinoelämän keskusliitto.

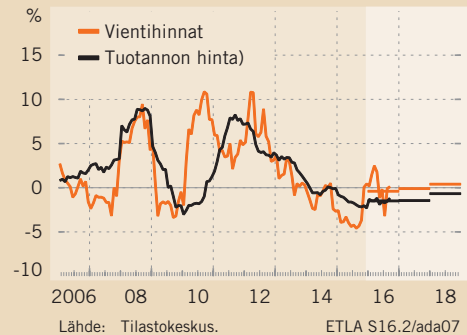
Teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan toimialan tuotanto Suomessa kasvoi tammi-elokuussa runsaat 2 prosenttia edellisvuodes-

ta. Etlan syyskuussa tehdyn ennusteen mukaan tuotanto kotimaassa kääntyy tänä vuonna 3 prosentin kasvuun. Ensi vuonna tuotannon arvioi-

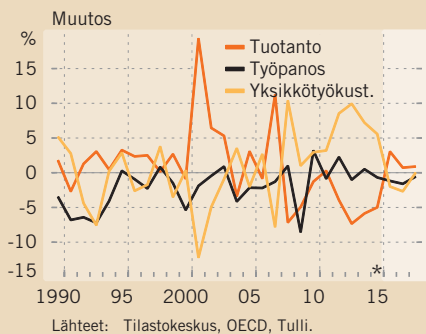
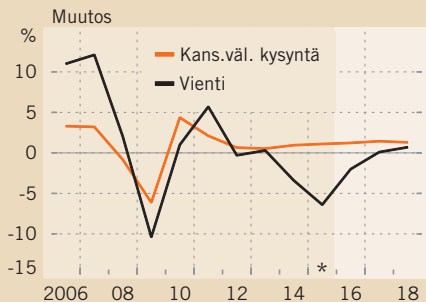
Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

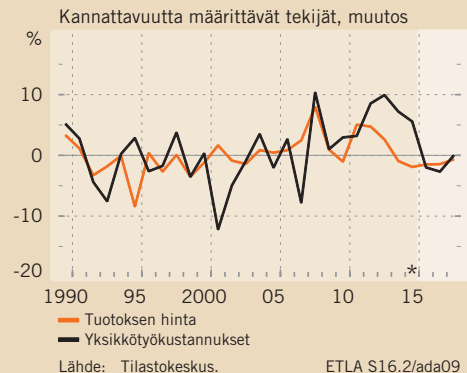
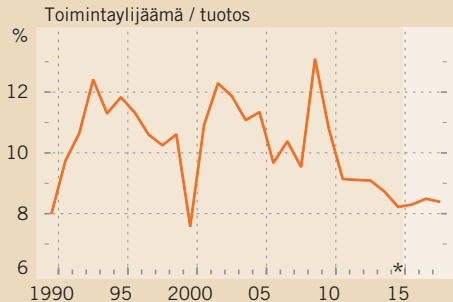
Hintojen muutos

Kysyntä, vienti ja tuotanto

Kannattavuus

daan lisääntyvän prosentin. Suurin osa alan tuotannosta jää kotimaahan.

Elintarviketeollisuuden osuus kaikkien teollisuus-toimialojen tuotoksesta on Suomessa alle kymmenen prosenttia. Kolme suurinta alaa ovat li-

hanjalostus, meijeriteollisuus ja juomateollisuus. Runsas puolet tuotannon bruttoarvosta muodostuu näillä aloilla. Elintarviketeollisuuden tuotannosta noin 15 prosenttia menee vientiin. EK:n investointitiedustelun mukaan alan investoinnit lisääntyvät noin 25 prosenttia vuonna 2016.

Keskeiset tunnusluvut

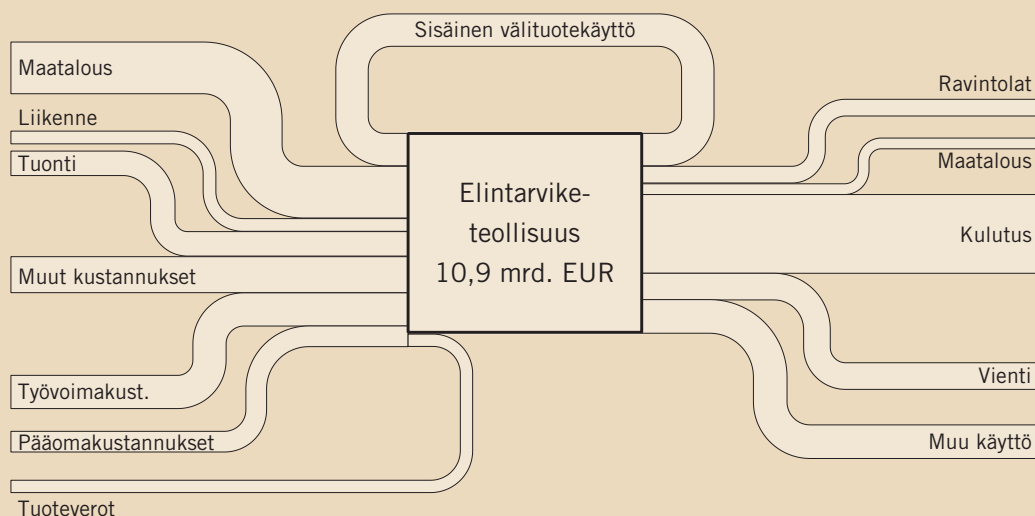
		% -muutos					Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	0,3	-3,4	-6,4	-2	0	1	-0,9	0
Vientihinta	1,3	-1,1	-3,2	0	0	0	1,5	0
<i>Tuottavuuden osatekijät</i>								
Tuotanto (arvonlisäys)	-7,3	-5,9	-5,0	3,0	0,7	0,9	-4,4	1,4
- Työpanos	-1,0	0,5	-0,7	-1,2	-1,6	-0,6	0,0	-0,9
- Työn tuottavuus	-6,4	-6,4	-4,3	4,3	2,4	1,5	-4,4	2,3
- Pääomavaltuistuminen	0,2	-0,1	0,1	0,7	1,0	0,6	-0,2	0,7
- Kokonaistuottavuus	-6,6	-6,2	-4,4	3,5	1,4	0,9	-4,2	1,6

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Elintarviketeollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

TUOTOS

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13a

Atria ja HKScan ovat suurimmat lihateollisuuden yritykset. HKScanilla on 6 toimipistettä Suomessa ja tuotantoa myös Virossa, Liettuassa, Latviassa, Ruotsissa, Puolassa ja Tanskassa. Atrialla on 6 toimipaikkaa Suomessa ja lisäksi tuotantoa Ruotsissa ja Tanskassa, Virossa ja Venäjällä.

Meijeriteollisuuden suurimmat yritykset ovat Valio Oy ja Arla Ingman Oy Ab. Valiolla on tuotantolaitokset yli kymmenellä paikkakunnalla Suomessa ja lisäksi tehtaita Yhdysvalloissa, Latviassa, Liettuassa, Venäjällä, Virossa, Kiinassa, Ruotsissa ja Tanskassa. Arla Ingmanilla on kaksi toimipistettä ja lisäksi yhteistyömeijereitä.

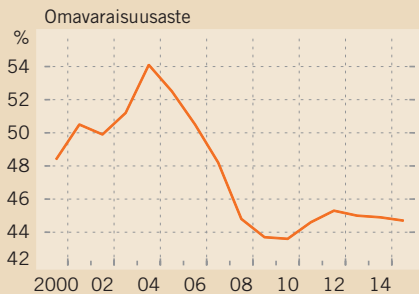
Suomessa elintarvikkeiden tuonnin arvo on viimeisten kahdenkymmenen vuoden ajan kasvanut huomattavasti nopeammin kuin viennin arvo. Täällä myynnissä olevista jalostetuista elintarvik-

keista ulkomaisten tuotteiden osuus on noin 20 prosenttia. Eniten elintarviketeollisuuden tuotteita tuodaan Saksasta, Ruotsista, Tanskasta, Alankomaista ja Ranskasta.

MAKEIS- JA JÄÄTELÖVERO POISTUU VUODEN 2017 ALUSTA

Suomen hallitus on esittänyt, että makeis- ja jäätelövero poistuu vuoden 2017 alusta. Makeisvero on Suomen lisäksi käytössä Tanskassa, Unkarissa ja Norjassa. Elintarviketeollisuusliitto teki valmistevertoksesta kantelun Euroopan komissiolle kesäkuussa 2013. Liiton mielestä vero suosii sen ulkopuolelle jäävien samankaltaisten tuotteiden

Omavaraisuusaste ja osakekurssi

Lähteet: Tilastokeskus, Bloomberg. ETLA S16.2/ada10

Toimialan merkittävimmät alatoimialat ovat lihanjalostus, leipomotuotteet, mallas- ja virvoitusjuomat sekä maidonjalostus.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	6,9
bruttokansantuotteesta	1,4
tavaraviennistä	2,3

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto, milj. e	Henkilöstö
HKScan Oy	1 917.1	7 440
Valio Oy	1 718.2	4 270
Oy Karl Fazer Ab	1 576.1	13 400
Atria Oy	1 340.2	4 270
Paulig Group Oy	905.2	1 840

Vientiosuudet alueittain tammi-heinäkuu 2016, %

Ruotsi	23,2	Eurooppa	77,7
Viro	9,3	- EU28	64,8
Venäjä	8,0	- Euroalue	31,6
Alankomaat	4,6	- EFTA	4,1
Ranska	4,1	Pohjois-Amerikka	3,0
Tanska	4,0	Lähi- ja Keski-itä	3,7
Kiina	3,8	Kaukoit	10,8
Saksa	3,6	Oseania	2,2
Puola	2,8	Afrikka	2,3
Yhdysvallat	2,7		

den valmistusta ja tukee niitä valmistavia yrityksiä vääristäen kilpailua. Makeisvero ohjaa myös kysyntää edullisempiin tuontituotteisiin ja vääristää sitä kautta kilpailua. Komission kanta on, että makeis-, jäätelö- ja virvoitusjuomaverot on EU:n sääntöjen vastainen. Hallitus ei kuitenkaan aio luopua virvoitusjuomien valmisteverosta, mutta Elintarviketeollisuusliiton mukaan myös siitä pitäisi luopua.

Suomessa virvoitusjuomien valmistevero on 0,22 eur/l. Virvoitusjuomaverot peritään EU:ssa Suomen lisäksi Alankomaissa (0,08 eur/l), Ranskassa (0,08 eur/l), Latviassa (0,07 eur/l), Kroatiassa (0,05 eur/l), Belgiassa (0,04 eur/l) ja Unkarissa (0,02 eur/l). Myös Norjassa on virvoitusjuomaverot.

Suomessa elintarvikkeiden arvonlisävero on 14 prosenttia. EU28-maissa elintarvikkeiden arvonlisäverokanta vaihteli vuoden 2016 alussa 25 prosentin ja 0 prosentin välillä. Tanskassa verotus on jo kauan ollut kirein, 25 prosenttia. Latvian ja Liettuan arvonlisävero on 21 prosenttia. Bulgarian, Viron ja Slovakian arvonlisävero on 20 prosenttia, Unkarin 18, Tsekin 15, Suomen 14, Kreikan 13 ja Ruotsin 12 prosenttia. Itävallassa vero on 10 prosenttia, Romaniassa 9, Saksassa 7, Alankomaissa 6, Ranskassa 5,5 ja Italiassa 4 prosenttia. Nollaverokanta on käytössä Isossa-Britanniassa, Irlannissa ja Maltalla. Useimmissa Euroopan maissa lähtökohtana on ollut, että ruokaa ei veroteta ollenkaan tai sitä verotetaan vain kevyesti.

VENÄJÄN ASETTAMA ELINTARVIKKEIDEN TUONTIKIELTO JATKUU AINAKIN KOKO ENSI VUODEN

Venäjän elokuussa 2014 asettamaa elintarvikkeiden tuontikieltoa jatkettiin kesäkuussa 2015 vuodelle ja sitä on edelleen jatkettu vuoden 2017 loppuun saakka. Tuontikielto koskee EU-maita, Yhdysvaltoja, Kanadaa, Australiaa ja Norjaa. Sen piiriin kuuluvat muun muassa maito ja maitotuotteet.

Tuontikiellosta johtuen Suomen koko elintarviketeollisuuden viennin määrä väheni 3,4 prosenttia

vuonna 2014, mikä kuitenkin oli selvästi odotettua vähemmän. Alan yritykset pystyivät tuntuvasti lisäämään varsinkin matalan jalostusasteen tuotteiden vientiään Afrikkaan, Aasiaan, Pohjois-Amerikkaan ja Oseaniaan. Viime vuonna toimialan vientimäärä supistui runsaat 6 prosenttia.

Suomen elintarviketeollisuuden viennistä (ml. juomat ja tupakka) vajaa kolmannes suuntautui pitkään Venäjälle, viidenneks Ruotsiin ja vajaat kymmenesosa Viroon. Venäjä, Ranska ja Saksa ovat Euroopan suurimmat elintarvikemarkkinat.

Toimialan viennistä vielä runsas viidenneks suuntautui Venäjälle vuonna 2014. Vuonna 2015 Venäjän osuus elintarviketeollisuuden viennistä oli enää 8,6 prosenttia. Ruotsi oli elintarviketeollisuuden tärkein vientimaa 23,9 prosentin osuudellaan. Toiseksi tärkein vientimaa oli Viro, sen osuus oli 9,1 prosenttia. Alankomaiden osuus oli 4,2 prosenttia. Ranskan ja Kiinan osuudet olivat 4 prosenttia.

Suomen teollisten elintarvikkeiden vienti Venäjälle putosi kuluvaan vuoden tammi-heinäkuussa arvoltaan 9 prosenttia edellisvuodesta. Juomien vienti väheni arvoltaan 14 prosenttia. Venäjän osuus Suomen elintarviketeollisuuden viennistä oli 8 prosenttia. Elintarvikkeiden osuus toimialan Venäjälle suuntautuneen viennin arvosta oli 77 prosenttia ja juomien 19 prosenttia.

Maitotaloustuotteiden viennin osuus koko Suomen elintarviketeollisuuden viennistä oli 37 prosenttia vuonna 2013 ennen Venäjän tuontikieltoa. Vuonna 2015 osuus oli laskenut 31 prosenttiin ja tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla se oli 29 prosenttia.

Suomen elintarviketeollisuuden viennistä Venäjälle maitotaloustuotteiden ja juuston osuus oli 60 prosenttia vuonna 2013 ja vielä 53 prosenttia vuonna 2014. Viime vuonna osuus oli enää 0,9 prosenttia ja kuluvaan vuoden alkupuoliskolla vain 0,1 prosenttia. Näistä luvuista näkee, että Venäjän tuontikielto on iskenyt todella pahasti suomalaisen meijeriteollisuuteen.

Valmistetun kotieläinrehun osuus Suomen elintarviketeollisuuden viennistä Venäjälle oli kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa peräti 18 prosenttia. Mausteiden ja maustekastikkeiden osuus oli 11 prosenttia ja maltaiden runsaat 9 prosenttia. Myllytuotteiden osuus oli vajaat 9 prosenttia ja näkkelien ja keksien osuus 8 prosenttia.

Elintarvikkeiden vienti Ruotsiin väheni kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa arvoltaan 2 prosenttia ja juomien supistui 11 prosenttia. Eniten Ruotsiin viedään maitotaloustuotteita ja juustoa, niiden osuus oli kolmannes tammi-heinäkuussa. Kaakaota, suklaata ja makeisia sekä jalostettua ja säilöttyä lihaa viedään myös paljon.

Viroon vietiin tammi-heinäkuussa arvoltaan 10 prosenttia edellisvuotista vähemmän elintarvikkeita, mutta 14 prosenttia enemmän juomia. Suomesta Viroon vietiin eniten tislattuja alkoholijuomia, kaakaota, suklaata ja makeisia, olutta, siideriä sekä jalostettua ja säilöttyä kalaa.

ELINTARVIKETEOLLISUUDEN VIENNI SUPISTUU VIELÄ TÄNÄ VUONNA

Koko elintarviketeollisuuden viennin arvo laski kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 3 prosenttia edellisvuodesta. Toimialan vientihinnat jäivät keskimäärin edellisvuoden lukemiin, joten viennin määrä väheni vajaat 3 prosenttia vuodentakaisesta.

Elintarvikkeiden osuus koko toimialan viennistä oli tammi-heinäkuussa 85 prosenttia ja juomien 14 prosenttia. Elintarvikkeiden vienti supistui arvoltaan 4 prosenttia vuodentakaisesta, mutta juomien vienti lisääntyi 4 prosenttia.

Elintarvikkeiden vienti väheni arvoltaan Eurooppaan, Kauko-itään, Afrikkaan ja Pohjois-Amerikkaan mutta lisääntyi kaikkiin muihin maanosiin. Euroopan osuus oli 76 prosenttia.

Juomien vienti väheni arvoltaan vain Pohjois-Amerikkaan ja Afrikkaan. Juomista 86 prosenttia vietiin Eurooppaan.

Elintarviketeollisuuden viennin määrä supistuu tänä vuonna kolmatta vuotta peräkkäin. Ensi vuonna viennin arvioidaan jäävän tämän vuoden lukemiin.

Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus

ALAN TUOTANTO ON LISÄÄNTYNYT MERKITTÄVÄSTI LIETTUASSA, PUOLASSA, VIROSSA JA UNKARISSA

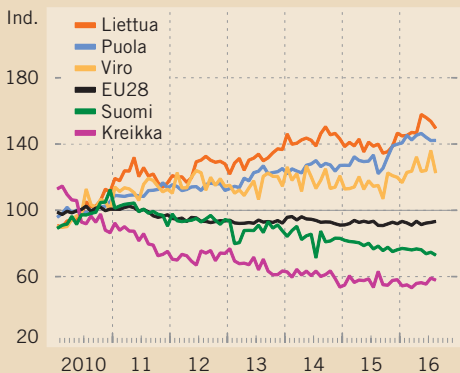
EU-maista Italia on ylivoimaisesti suurin tekstiilien ja vaatteiden tuottajamaa. Valtaosa Italian tuotannosta on vaatteiden valmistusta. Ranskan ja Saksan tuotanto on alle puolet Italian tuotannon arvosta. Suomen osuus EU-maiden tuotannosta on hyvin pieni. Tekstiilien tuotanto väheni EU28-maissa 0,6 prosenttia vuonna 2015. Vaatteiden valmistus väheni 1,4 prosenttia.

Tevanake-teollisuuden tuotanto oli EU-maissa keskimäärin vuoden 2016 alussa lähes 30 prosenttia pienempi kuin vuoden 2008 alussa. Viimeisen neljän vuoden aikana tuotantomäärä on pysynyt suhteellisen vakaana. Suomessa tuotanto on kuitenkin vähentynyt tuntuvasti viimeisten kolmen vuoden aikana. Kreikan tuotantomäärä on enää neljäsosa verrattuna siihen mitä se oli vuoden 2008 alussa. Vuodesta 2011 tevanake-teollisuuden tuotanto on lisääntynyt merkittävästi Liettuassa, Puolassa, Virossa ja Unkarissa. Alan-

komaissa ja Romaniassa tevanake-tuotteiden valmistus on kehittynyt selvästi suotuisammin kuin EU:ssa keskimäärin. Italiassa suunta on päinvastainen.

Suomessa tevanake-alan tuotanto supistui tammi-elokuussa teollisuustuotannon volyyymi-indeksiin mukaan 7 prosenttia vuodentakaisesta. Tekstiilien valmistus väheni vajaat 3 prosenttia, vaatteiden valmistus supistui 12 prosenttia ja nahkan ja nahkatuotteiden valmistus 5 prosenttia. Tevanake-teollisuuden tuotos supistuu 4 prosenttia tänä vuonna ja runsaan prosentin ensi vuonna.

Tevanake-teollisuuden tuotanto, 2010=100, kausitas.

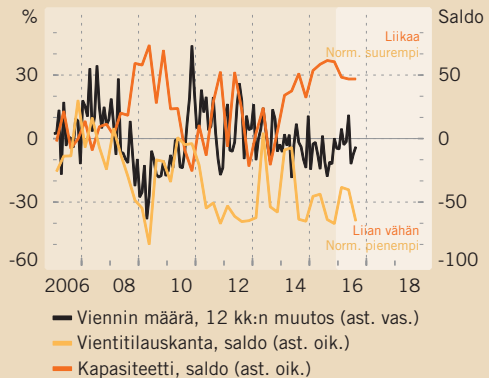

Lähde: Eurostat.

ETLA S16.2/adbc08

Vienti, tuotanto ja tilaukset

Vienti ja tuotanto, määrä 2010=100, kausitas.

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA S16.2/adbc02
Tulli, Elinkeinoelämän keskusliitto.

Suomalaisen vaatetusteollisuuden tuotannosta vain noin kymmenesosa on Suomessa. Kotimaisia tavaramerkkejä tuotetaan muun muassa Virossa ja Kauko-idässä, koska palkat ovat siellä huomattavasti matalammat kuin Suomessa.

Vuonna 2015 Euroopan unionin tärkeimmät tekstiilialan viennin kohdemaat olivat Yhdysval-

lat, Kiina, Turkki, Sveitsi ja Marokko. Vaatetusalan tärkeimmät vientimaat olivat Sveitsi, Yhdysvallat, Venäjä, Hongkong ja Japani.

Lukuisat vapaakauppasopimukset helpottavat tänä päivänä kansainvälistä kauppaa. EU-Mercosur välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelut ovat kuitenkin kesken, viime vuosina asiassa

Keskeiset tunnusluvut

	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Vienti	2,8	-3,7	-8,8	-3	-3	2	-0,7	-1
Vientihinta	-0,3	0,8	0,7	0	0	1	1,5	0
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-10,9	-9,7	-4,5	-3,6	-1,4	1,1	-6,5	-0,5
- Työpanos	-7,2	-12,0	-3,4	-1,6	-3,2	-1,3	-5,1	-1,8
- Työn tuottavuus	-4,0	2,6	-1,2	-2,0	1,9	2,4	-1,3	1,4
- Pääomavaltuistuminen	-0,7	1,3	-1,5	0,1	0,7	0,1	-1,0	0,3
- Kokonaistuottavuus	-3,3	1,3	0,3	-2,2	1,2	2,3	-0,3	1,1

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Tevanake-teollisuuden hyödykevirrat vuonna 2015

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13b

Hintojen muutos

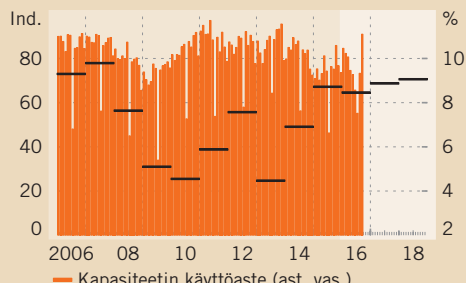
Tekstiilit ja vaatteet

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/adbc07

Kapasiteetin käyttöaste ja investointiaste

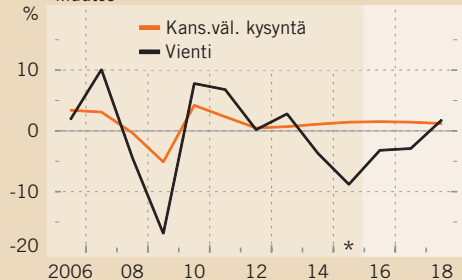

* Ennusteet perustuvat kiinteähintaisiin aikasarjoihin.
Lähde: Tilastokeskus.

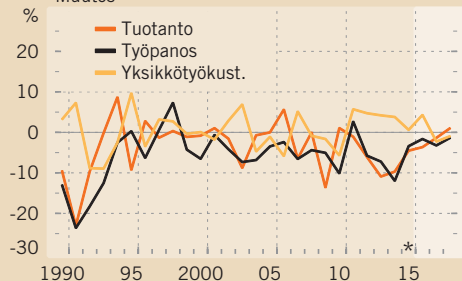
ETLA S16.2/adbc04

Kysyntä, vienti ja tuotanto

Muutos

Muutos

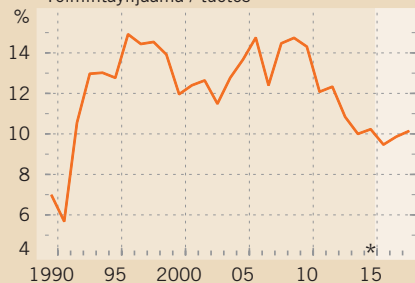

Lähteet: Tilastokeskus, OECD, Tulli.

ETLA S16.2/adbc01

Kannattavuus

Toimintaliijäämä / tuotos

Kannattavuutta määrittävät tekijät, muutos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/adbc09

ei ole edetty. EU:n ja Kanadan välinen CETA-vapaakauppasopimus saatiin valmiiksi vuonna 2014, mutta sitä ei ole vielä ratifioitu. Myös EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä TTIP-vapaakauppasopimuksesta neuvotellaan.

Suomalaisten tekstiili- ja vaatealan yritysten liikevaihdosta vajaat 60 prosenttia tulee vaatteiden ja työvaatteiden valmistuksesta. Suurin osa teva-teollisuuden tuotannosta menee vientiin. Ruotsiin meni viime vuonna 16 prosenttia ja Venäjälle 15 prosenttia alan viennistä.

Korkea tullitaso, erilaiset standardit ja hyväksyntämenettelyt sekä rajoitukset julkisissa hankinnoissa vaikeuttavat alan suomalaisyritysten vientiä EU:n ulkopuolelle. Eniten kaupan esteitä on kohdattu Venäjällä ja Kiinassa.

Suomen teva-tuonnista 31 prosenttia tuli vuonna 2015 Kiinasta, 8 prosenttia Ruotsista, vajaat 8 prosenttia Saksasta, 7 prosenttia Bangladeshista ja 5 prosenttia Turkista. Tekstiilien tuonnissa Saksan osuus oli 15 prosenttia ja Kiinan 14 prosenttia. Vaatteiden tuonnissa Kiinan osuus oli peräti 37 prosenttia, Bangladeshin sekä Ruotsin 9 prosenttia.

EU-maista Bulgaria, Portugali, Liettua, Romania, Viro ja Italia ovat asukasta kohti alan suurimmat työllistäjät. EU28-maiden tekstiilialan työllisyys nousi 0,7 prosenttia vuonna 2015. Vaatetusalan työllisyys pysyi edellisvuoden lukemissa.

Henkilöstö Suomessa on tasaisesti vähentynyt viimeisten 10–12 vuoden aikana. Tekstiili- ja vaatealalla työskenteli Suomessa 5 958 henkilöä vuonna 2014, näistä 52 prosenttia vaatteiden valmistuksessa ja 48 prosenttia tekstiilien valmistuksessa.

VAATTEIDEN VIENNIN MÄÄRÄ VÄHENI HUOMATTAVASTI KULUVAN VUODEN TAMMI-HEINÄKUUSSA

Tevanake-tuotteita vietiin Suomesta kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 366 miljoonan euron arvosta, eli 3 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tekstiilien viennin arvo oli 156 miljoonaa euroa, vaatteiden (ml. turkisvaatteet ja -tuotteet) 134 miljoonaa euroa ja nahkan ja nahkatuotteiden 75 miljoonaa euroa.

Tekstiilien vienti lisääntyi tammi-heinäkuussa arvoltaan 3 prosenttia vuodentakaisesta. Tekstiilien vientihinnat laskivat keskimäärin vajaat 2 prosenttia ja vientimäärä kasvoi vajaat 4 prosenttia.

Vienti Eurooppaan lisääntyi arvoltaan 6 prosenttia, sen osuus oli 74 prosenttia koko Suomen tekstiiliviennistä. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan jäivät edellisvuoden lukemiin, ja niiden osuus oli 10 prosenttia. Vienti Aasiaan supistui arvoltaan 13 prosenttia, sen osuus oli vajaat 10 prosenttia.

Tekstiilien viennistämme Saksan osuus oli tammi-heinäkuussa 14 prosenttia, Ruotsin 10, Yhdysvaltojen 9 prosenttia, Venäjän 7 ja Viron runsaat 6 prosenttia. Tekstiilejä vietiin Saksaan huomattavasti edellisvuotista enemmän. Vienti Isoon-Britanniaan ja Kiinaan on vähentynyt tuntuvasti. Alan vienti Venäjälle supistui vain vähän viimevuotisesta.

Vaatteiden ja turkisten viennin arvo väheni tammi-heinäkuussa 11 prosenttia viimevuotisesta. Vaatteiden vientihinnat nousivat keskimäärin

Toimialan tärkeimmät tuotteet ovat turkisnahat, lasikuitutuotteet, kuitukankaat sekä sairaala- ja hygieniatekstiilit.

Toimialan osuus Suomen ¹⁾	%
teollisuuden jalostusarvosta	1,0
bruttokansantuotteesta	0,2
tavaraviennistä	1,3

¹⁾ Käyvin hinnoin vuonna 2015.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto ¹⁾ , milj. e	Henkilöstö ¹⁾
Ahlstrom Oyj (kaikki toimialat)	1 001,1	3 490
L-Fashion Group Oy	245,8	1 560
Marimekko Oyj	94,2	473
Reima Oy	75,4	..

¹⁾ Globaali.

puolisen prosenttia, ja vientimäärä väheni 11 prosenttia.

Vienti Eurooppaan laski 12 prosenttia vuodentakaisesta ja sen osuus alan viennistä oli 92 prosenttia. Aasian (pl. Keski- ja Lähi-itä) osuus oli vajaat 4 prosenttia. Vienti sinne nousi arvoltaan prosentin edellisvuodesta. Pohjois-Amerikan osuus oli 2 prosenttia, toimitukset alueelle kohosivat 24 prosenttia.

Vaatteiden ja turkisten viennistämme Ruotsin osuus oli 29 prosenttia, Venäjän 17, Saksan 14, Viron 9 ja Alankomaiden vajaat 3 prosenttia. Vienti Venäjälle supistui arvoltaan 39 prosenttia. Toimitukset Viroon ja Latviaan vähenivät noin 20 prosenttia. Vienti Ruotsiin ja Alankomaihin oli sen sijaan kasvussa.

Nahan ja nahkatuotteiden viennin arvo kasvoi tammi-heinäkuussa 2 prosenttia edellisvuodesta. Nahka- ja kenkäteollisuuden vientihinnat nousivat keskimäärin vajaat 2 prosenttia viimevuotisesta. Alan viennin määrä nousi prosentin.

Kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa tärkein markkina-alue oli Eurooppa 89 prosentin osuudella. Vienti Euroopan maihin nousi prosentin. Vienti Aasiaan kasvoi arvoltaan 13 prosenttia, ja

alueen osuus oli runsaat 8 prosenttia. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan kohosivat 14 prosenttia, ja niiden osuus oli vajaat 2 prosenttia.

Nahan ja nahkatuotteiden viennistämme Ruotsin osuus oli 41 prosenttia, Venäjän vajaat 11, Norjan 7, Viron 6 prosenttia ja Saksan 5 prosenttia. Toimitukset Venäjälle ja Viroon vähenivät tuntuvasti viimevuotisesta. Vienti Norjaan, Belgiaan ja Ranskaan oli erittäin vahvassa kasvussa.

SUURIN OSA YRITYKSISTÄ ODOTTAA SUHDANNETILANTEEN PYSYVÄN ENNALLAAN

Elinkeinoelämän keskusliiton marraskuussa julkaiseman suhdannetiedustelun mukaan teollisuuden suhdannenäkymät ovat edelleen heikot. Vastanneista yrityksistä 2 prosenttia odotti heikkeneviä suhdanteita. Paranevia suhdannenäkymiä odottavia yrityksiä oli vain 4 prosenttia. Suurin osa siis arvioi, että suhdannetilanne pysyy ennallaan seuraavan puolen vuoden aikana. Tilauskannat ovat normaalia pienemmät ja noin puolet yrityksistä ilmoitti, että kapasiteettia on vapaana. Henkilöstön määrän odotetaan vähenävän.

Että arvioi syyskuussa, että tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuuden viennin määrä supistuu 3 prosenttia vielä tänä ja ensi vuonna.

Rakentaminen

RAKENNUSALAN LAMA VÄISTYI VIIME VUONNA

Rakennusalan pitkä lama väistyi viime vuonna uudisrakentamisen vetämänä. Uudistuotannon elpyminen oli vauhdikasta, ja kuluvan vuoden kesällä asuntoja sekä muita talonrakennuksia valmistui peräti 15 % vuodentakaista enemmän.

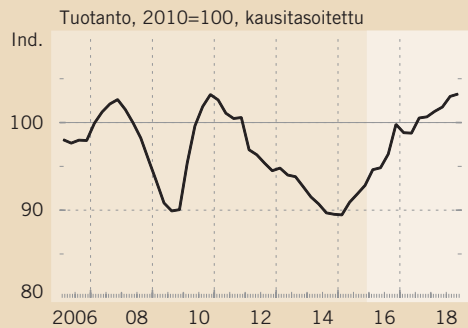
Uudistalotuotannon kasvu vauhditti myös maa- ja vesirakentamisen tuotantoa, joka laajeni kulu- van II-neljänneksellä 5 prosentin vuosivauhtia. Rakennustuotantoon laskettava korjausrakentaminenkin kasvoi vuoden alkupuoliskolla arviolta parin prosentin vuosivauhtia. Koko rakentaminen kasvoi vuoden alkupuoliskolla 5 prosenttia.

Rakennustuotannon vahvan kasvuvireen taustalla on lamavuosina patoutuneiden uudis- ja korjausrakentamistarpeiden purkautuminen. Lisäksi rahoituksen runsas tarjonta ja hyvin matala korkotaso ovat kannustaneet kotitalouksia asuntomarkkinoille ja käynnistäneet myös mittavia liike- ja kauppakeskushankkeita.

RAKENTAMINEN SAAVUTTAI SUHDANNEHUIPUN TÄNÄ VUONNA

Tänä vuonna rakennustuotannon arvioidaan laajenevan vajaat 6 prosenttia. Yritysten ja yhtei-

Tuotanto ja tilaukset

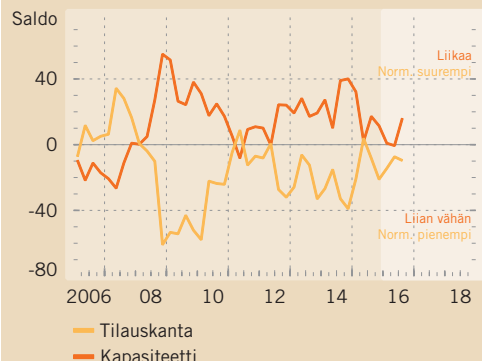

Osakekurssit

Lähde: Bloomberg.

ETLA S16.2/af05

Lähteet: Elinkeinoelämän keskusliitto, Tilastokeskus.

ETLA S16.2/af01

söjen talojen uudisrakentaminen kasvaa 8 prosenttia ja uusia asuntoja valmistuu 10 prosenttia viimevuotista enemmän. Maa- ja vesirakentaminen vauhdittuu viime vuoden 3 prosentista 4 prosenttiin tänä vuonna. Talojen korjausrakentamisen odotetaan kohoavan pitkän aikavälin 2 prosentin kasvua vastaten.

Ensi vuonna rakennustuotannon kasvun arvioidaan hidastuvan 3,5 prosenttiin, kun mm. tuotannon korkeat vertailutasot tulevat vastaan ja uusien suurhankkeiden kasvu tasaantuu. Uudis-

rakentamisen kasvun painopiste siirtyy yritysten ja yhteisöjen hankkeisiin, kun käynnistyneet suuret liike- ja teollisuusrakennusprojektit laajenevat. Yritysten ja yhteisöjen talonrakentaminen (ml. korjausrakentaminen) kasvaa ensi vuonna 4,5 prosenttia, ja asuntorakentamisessa päästäneen runsaan 3 prosentin lisäykseen.

RAKENNUSALAN NÄKYMÄ PYSYY VALOISANA MONTA VUOTTA

Rakennusallalla keskipitkän aikavälin näkymät ovat myös varsin hyvät, sillä yritysten välillisiä työ-

Keskeiset tunnusluvut

			% -muutos				Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-2,0	-3,7	1,0	5,8	3,4	2,6	-1,8	3,5
- Työpanos	-2,4	-1,5	0,5	4,9	2,7	2,2	-0,4	2,8
- Työn tuottavuus	0,4	-2,2	0,5	0,8	0,7	0,5	-1,3	0,7
- Pääomavaltaituminen	1,0	0,7	-0,1	-1,3	-0,6	-0,4	0,5	-0,6
- Kokonaistuottavuus	-0,6	-2,9	0,6	2,1	1,3	0,9	-1,8	1,3

Lähde: Tilastokeskus.

Rakentamisen hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Liikenne
Rakennusaineteoll.
Metallituoteteoll.
Puuteollisuus
Tuonti
Muu teollisuus
Muut palvelut
Muut panokset
Työvoimakustannukset
Pääomakustannukset

Sisäinen välituotekäyttö

Rakentaminen
29,2 mrd. EUR

TUOTOS

Asuntojen omistus

Investoinnit

Kulutus

Muu käyttö

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13o

voimakustannuksia alennetaan tuntuvasti vuosina 2017–2020. Kilpailukykyohjelma lisää investointikysyntää useilla toimialoilla, mikä kasvattaa rakennustuotantoa. Rakentamisen kestävä kasvua tukee myös hallituksen lupaus käynnistää 0,7 mrd. euron liikenneinvestoinnit kuluvalle vaalikaudella.

RAKENNUSYRITYSTEN KANNATTAVUUS KOHENEET HITAASTI

Rakennusalan neljä vuotta kestänyt lama heikensi merkittävästi rakennusyritysten kannattavuutta. Viime vuonna alan kannattavuus pysyi edelleen kriittisen matalana. Kotimaassa toimivat PK-yritykset menestyivät keskimääräistä paremmin.

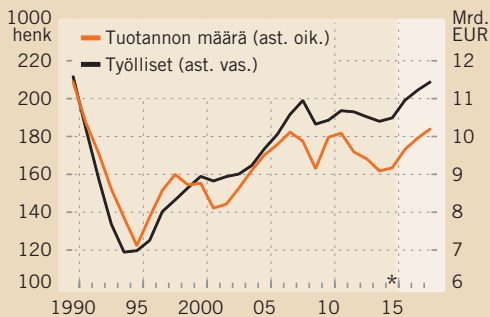
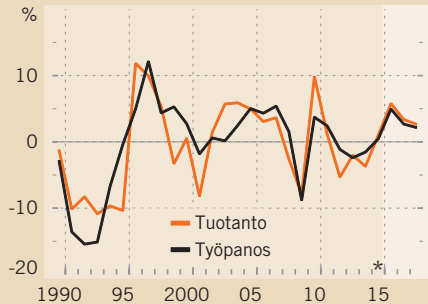
Ennustejaksolla rakennusyritysten tuloksenteokkyyn arvioidaan hieman paranevan. Tulokset paranevat vauhdikkaimmin ensi vuodesta lukien, kun työvoimakustannuksia alentava sopimusratkaisu astuu voimaan.

Rakennustuotannon kasvu lisää alan yritysten investointitarpeita ja työn kysyntää. Ennustejaksolla rakentamisen toimialan investointien arvioidaan kohoavan keskimäärin 3 prosenttia vuodessa. Toimialan työpaikkojen ennustetaan lisääntyvän tänä vuonna vajaat 4 prosenttia, ja ennustejakson lopulla työllisyyden vuosikasvun arvioidaan hidastuvan 1 prosenttiin.

Suurimmat yritykset vuonna 2015

	Liikevaihto, milj. e	Henkilöstö
Lemminkäinen Oyj	1 879.0	4 840
YIT Oyj	1 732.2	5 610
Skanska Oy	821.4	2 130
SRV Yhtiöt Oyj	719.1	1 010
NCC Rakennus Oy	709.9	1 590

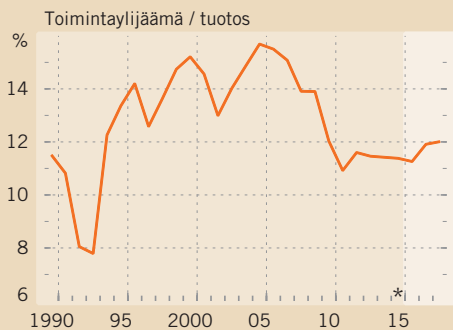
Tuotanto ja työllisyys

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/af03

Investoinnit ja kannattavuus

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/af04

Kauppa

Kaupan alan kasvu kiihtyy tänä vuonna viime vuoteen verrattuna, mutta hidastuu uudelleen ensi vuodesta alkaen, kun kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvu hidastuu.

ARVONLISÄYS SELVÄSSÄ KASVUSSA TÄNÄ VUONNA

Koko kaupan alan arvonlisäys oli viime vuonna 0,6 prosentin kasvussa parin negatiivisen vuoden jälkeen. Kuluvin vuoden alkupuoliskolla arvonlisäys kasvoi 3,9 prosenttia vuodentakaisesta ja kausitasoitettuna 1,8 prosenttia viime vuoden jälkipuoliskolta. Ennustemme mukaan arvonlisäys kasvaa tänä vuonna noin 3 prosenttia erityisesti moottoriajoneuvojen kaupan ansiosta. Kuitenkin myös vähittäis- ja tukkukauppa kasvavat selvästi.

Arvonlisäyksen kasvuperintöä on koko kaupan alalla viime vuodelta 1,4 prosenttiyksikköä, joten kuluvin vuoden sisällä kasvu on vaatimattomampaa kuin vuosikeskiarvot antavat ymmärtää.

Moottoriajoneuvojen kaupan (ml. korjaus ja huolto) arvonlisäys kasvoi viime vuonna keskimäärin 2,6 prosenttia. Kuluvin vuoden kasvun arvioimme olevan selvästi tätä voimakkaampaa, vaikka

viime vuoden romutusraha ei ole vaikuttanut enää aivan tämän vuoden alun jälkeen. Tammi-lokakuun aikana henkilöautojen ensirekisteröintien määrä oli 11 prosenttia korkeampi kuin vastaavana aikana viime vuonna. Kasvu on kuitenkin hidastumassa.

Tukkukaupan arvonlisäys aleni viime vuonna 2,4 prosenttia, mutta tänä vuonna se pääsee melkein vastaavaan kasvuun muun muassa rakennusalan hyvän kehityksen myötä. Vähittäiskaupan arvonlisäyksen kasvu on tänä vuonna keskimäärin noin 2,5 prosenttia, mikä on hieman vähemmän kuin viime vuonna.

ENSI VUONNA KASVU HIDASTUU

Vuonna 2017 kaikkien kaupan alojen arvonlisäyksen kasvu hidastuu. Kokonaisuus pääsee hieman yli yhden prosentin kasvuun, ja vähittäiskauppa ponnistaa vain hieman positiiviseksi.

Kasvu hidastuu kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun hidastumisen vuoksi. Kilpailukyky sopimus korotukset pois, joten ansioiden nousu on liukumien ja rakenteellisen

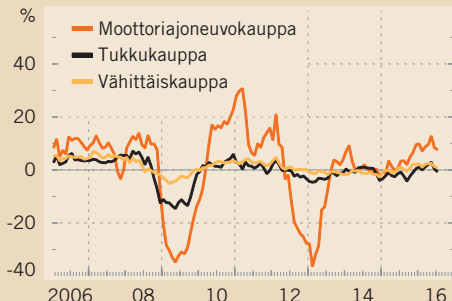
Tuotanto

Mrd. Vuoden 2010 hinnoin

Myynnin kehitys

Määrän muutos

muutoksen varassa. Tuloverotuksen lasku kompensoi tätä ja työnantajamaksujen siirtoa työntekijöiden maksettavaksi, mutta ei kiihtyvää inflaatiota. Lisäksi kotitalouksien säästämisaste on jo nyt nollassa. Näin yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuudet ovat heikohkot. Oletamme säästämisasteen pysyvän suunnilleen nollassa ennusteperiodin ajan.

Myös kuluva vuotta pienempi kasvuperintö alentaa ensi vuoden keskimääräistä kasvulukua tästä vuodesta.

Arvioimme tukkukaupan arvonlisäyksen määrän kasvun olevan vuosina 2017–2018 voimakkaampaa kuin vähittäis- tai moottoriajoneuvojen kaupan.

Keskeiset tunnusluvut

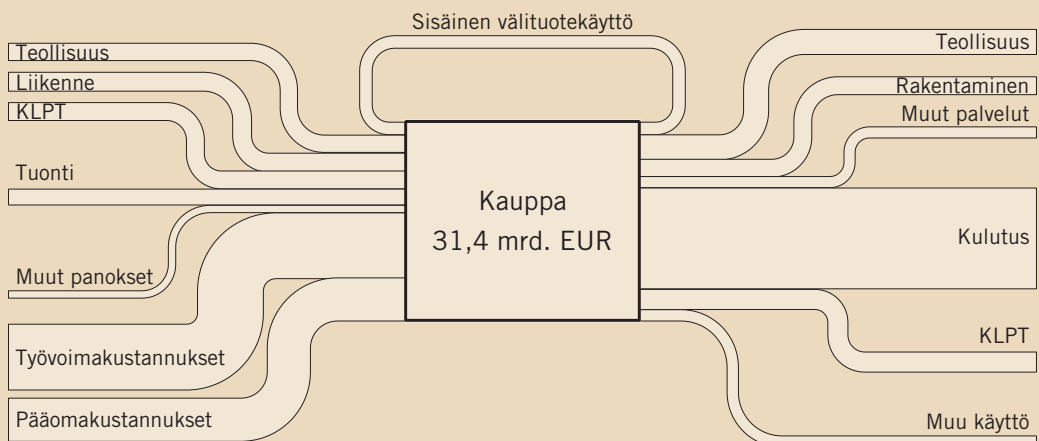
	2013	2014	% -muutos				Keskimäärin	
			2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-4,0	-1,1	0,6	3,1	1,1	1,0	0,1	1,6
- Työpanos	-0,8	-0,9	-1,0	0,0	-0,8	-0,3	-0,2	-0,2
- Työn tuottavuus	-3,2	-0,2	1,6	3,1	1,9	1,3	0,3	1,8
- Pääomavaltuistuminen	0,2	0,3	0,0	-0,2	0,3	0,2	0,0	0,0
- Kokonaistuottavuus	-3,4	-0,5	1,6	3,3	1,6	1,1	0,3	1,7

Lähde: Tilastokeskus.

Kaupan hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

TUOTOS

KLPT = Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13j

AUKIOLOAJAT VAPAUTUIVAT

Vähittäiskaupan aukioloaikojen vapauttaminen vuoden alussa paransi kaupan suurten yksiköiden asemaa suhteessa pieniin. On kuitenkin vaikea sanoa, onko vapauttaminen lisännyt koko vähittäiskaupan myynnin määrää, koska aukioloajat olivat jo aiemmin suhteellisen vapaat eikä vapauttaminen mitenkään vaikuttanut kotitalouksien reaaliiseen ostovoimaan, ellei pientä työllisyyden lisäystä oteta huomioon.

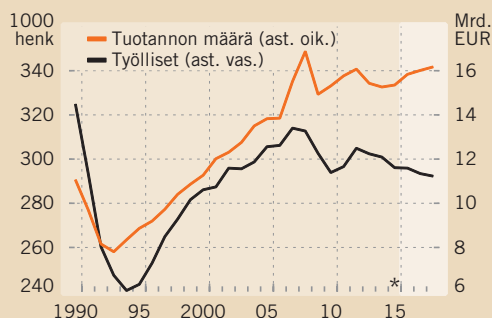
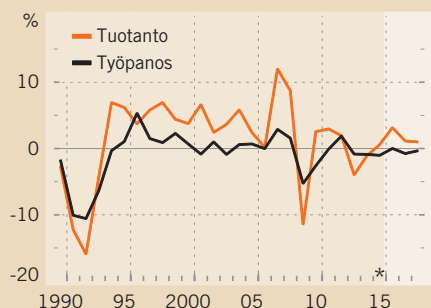
Vähittäiskaupan työllisten määrä kasvoi vuoden ensimmäisten kahdeksan kuukauden aikana 0,8 prosenttia vuodentakaisesta. Tehtyjen työtuntien määrä kasvoi 1,2 prosenttia. Tämä johtuu osittain aukioloaikojen vapauttamisesta, mutta myös kaupan hyvästä yleisvireestä.

ERIKOISMYYMÄLÄT KASVANEET EDELLEEN NOPEIMMIN

Viime vuonna muu kuin päivittäistavarakauppa erikoistumattomissa myymälöissä väheni liikevaihdon määrällä mitattuna 0,8 prosenttia, mutta kasvoi 0,9 prosenttia erikoismyymälöissä. Kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa vastaavat luvut ovat +2,9 ja +2,4 prosenttia. Tavaratalokauppa on siten päässyt selvään kasvuun ja jopa ohittanut erikoistumattomien myymälöiden liikevaihdon kasvun.

Erikoismyymälöissä kasvu on ollut alkuvuoden aikana kovinta kodinkoneiden ja viihde-elektronikan, urheiluvälineiden sekä kukkien, kasvien ja puutarha-alan vähittäiskaupassa. Nämä kasvoivat noin 6 prosentin vauhtia vuodentakaisesta. Erityisesti kodinkoneiden ja viihde-elektronikan

Tuotanto ja työllisyys

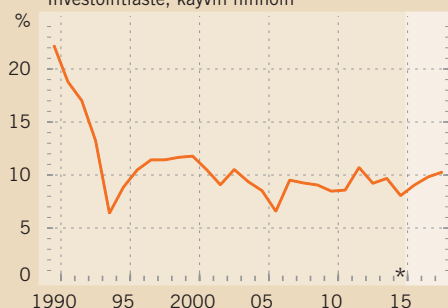

Lähde: Tilastokeskus.

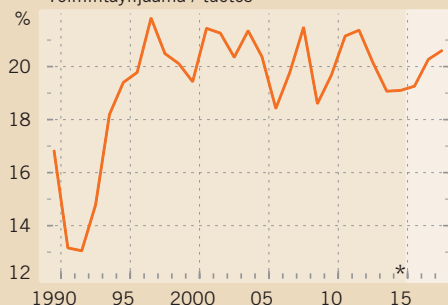
ETLA S16.2/ag03

Investoinnit ja kannattavuus

Investointiaste, käyvin hinnoin

Toimintaylijäämä / tuotos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ag04

osalta liikevaihdon määrää nostaa se, että Tilastokeskuksen indeksissä laadun paraneminen ja tekninen kehitys nostavat määräindeksiä, vaikka myynnin yksikkömäärät eivät muuttuisi.

Koko kaupan alan liikevaihdon määrä kasvoi vuoden ensimmäisten kahdeksan kuukauden aikana 2,2 prosenttia vuodentakaisesta.

KESTOKULUTUSTAVAROIDEN KYSYNTÄ KOVASSA KASVUSSA

Arvioimme, että kestävien kulutustavaroiden kysynnän määrä kasvaa tänä vuonna noin 5,5 prosenttia erityisesti autojen kysynnän kasvun vetämänä. Viime vuonna kasvua kertyi reilut 3 prosenttia. Kasvuperintöä tälle vuodelle on kui-

tenkin hyvin paljon: 4,1 prosenttia. Ensi vuonna kestävien kulutustavaroiden kasvuvauhti hidastuu vajaaseen 2 prosenttiin.

Puolikestävät tavarat pääsevät ennustemme mukaan nekin yli 2 prosentin kasvuun tänä vuonna, osin 0,8 prosenttiyksikön kasvuperinnön tukemana. Lyhytikäisten tavaroiden kysynnän määrän kasvu on tänä vuonna 0,8 prosenttia.

Vuoden 2010 hinnoin mitattuna kestävien kulutustavaroiden osuus kotitalouksien kulutusmenoista oli viime vuonna 9,9 prosenttia, puolikestävien tavaroiden 9,1 prosenttia, lyhytikäisten tavaroiden 27,4 prosenttia ja palveluiden 52,8 prosenttia. Tavaroiden osuus kotitalouksien kiinteähintaisista kulutusmenoista on siten noin 47 prosenttia.

LUOTTAMUS PARANTUNUT

Kuluttajien luottamusindikaattori on noussut jyrkästi koko kuluvan vuoden ajan ja se oli lokakuussa selvästi yli euroajan keskiarvon. Erityisesti on vahvistunut luottamus Suomen talouden tilaan ja sen kehitysnäkymiin.

Myös vähittäiskaupan luottamusindikaattori on vahvistunut selvästi kuluvan vuoden aikana. Loka-kuussa se oli suunnilleen euroajan keskiarvossa.

EK:n marraskuisen Suhdannebarometrin mukaan kaupan alan yritykset pitävät kysynnän riittämättömyyttä suurimpana kasvun esteenä.

Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan arvonlisäyksen määrä kasvaa kuluvana vuonna keskimäärin hieman yli prosentin viime vuodesta, mutta seuraavina vuosina kotitalouksien reaalitulojen kasvun hidastuminen heikentää kasvua. Ulkomaiset matkailijat tukevat alan kysyntää.

ARVONLISÄYS PIENESSÄ KASVUSSA

Viime vuonna majoitus- ja ravitsemistoiminnan arvonlisäyksen määrä kasvoi 1,7 prosenttia. Kahtena edellisenä vuonna se aleni yhteensä 12 prosenttia. Ravitsemistoiminta kasvoi viime vuonna hieman enemmän kuin majoitus, mutta ero ei ollut suuri.

Kuluvan vuoden alun tilastot ovat jossain määrin ristiriitaisia. Vuoden alkupuoliskolla arvonlisäyksen määrä väheni 0,9 prosenttia vuodentakaisesta ja kausitasoitettuna 2,5 prosenttia viime vuoden jälkipuoliskolta.

Nimellinen liikevaihto puolestaan kasvoi vuoden alkupuoliskolla 4,8 prosenttia vuodentakaisesta. Ravitsemistoiminnan liikevaihto kasvoi hieman nopeammin kuin majoitustoiminnan.

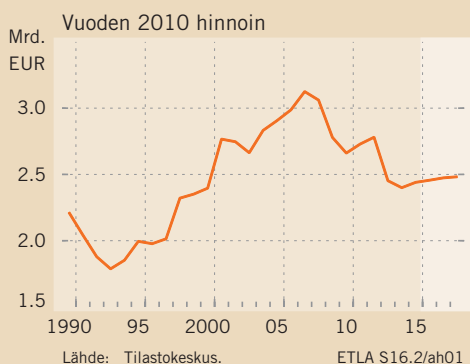
Tammi-syyskuussa toimialan työllisten määrä oli 2,1 prosenttia alempi kuin vuotta aiemmin. Teh-tyjen työtuntien muutos oli nollassa. Nimellinen palkkasumma oli kuitenkin yli 3 prosentin kasvussa.

Kuluvalle vuodelle ennustemme toimialan arvonlisäyksen kasvuksi on 0,7 prosenttia. Seuraavina kahtena vuotena se hidastuu tästä kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun hidastumisen myötä.

ULKOMAALAISTEN MATKAILIJOIDEN MÄÄRÄ HYVÄSSÄ KASVUSSA

Ulkomaisten matkailijoiden virta Suomeen on ollut viime aikoina hyvä. Vaikka venäläisten ostosmatkat ja yöpymiset ovat vähentyneet selvästi ruplan heikkenemisen ja Venäjän asettamien matkustusrajoitusten vuoksi, heidän määränsä on koko Suomen tasolla enemmän kuin korvautunut muunmaalaisilla matkailijoilla. Alueellisesti Kaakkois-Suomen matkailutulot ovat kuitenkin kärsineet venäläisten määrän vähenemisestä.

Tuotanto

Liikevaihto

Yöpymisten 12 kuukauden liukuvia keskiarvoja tarkastellen nähdään, että venäläisten matkailijoiden määrä on enää vain hieman korkeampi kuin saksalaisten, ruotsalaisten tai brittien.

Vastaavasti kaikkien yöpymisten määrä on nousut 2,1 prosenttia vuodentakaisesta, joskin määrän kasvuvauhdissa on nähtävissä ainakin väli-aikaista taittumista.

Suomalaisten yöpymisten määrä kotimaassa nousi 1,6 prosenttia ja ulkomaalaisten 3,3 prosenttia. Suhteellisesti ottaen suurin kasvu oli kanadalaisten, kiinalaisten, espanjalaisten ja yhdysvaltalaisien yöpymisissä.

PUNNAN ROMAHDUS VÄHENTÄÄ BRITTIMATKAILIJOITA

Englannin punnan raju heikkeneminen Brexit-äänestyksen jälkeen vähentää brittituristien tuloa

Keskeiset tunnusluvut

			% -muutos				Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-11,8	-2,1	1,7	0,7	0,7	0,3	-1,6	1,0
- Työpanos	-0,9	3,2	1,5	1,7	1,0	1,3	1,1	1,6
- Työn tuottavuus	-11,0	-5,2	0,2	-1,0	-0,2	-0,9	-2,6	-0,6
- Pääomavaltuutuminen	0,2	-0,7	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3	-0,1	-0,4
- Kokonaistuottavuus	-11,1	-4,5	0,6	-0,5	0,0	-0,6	-2,5	-0,2

Lähde: Tilastokeskus.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Teollisuus

Kauppa

KLPT

Tuonti

Muut panokset

Työvoimakustannukset

Pääomakustannukset

Sisäinen välituotekäyttö

Majoitus- ja
ravitsemis-
toiminta
7,4 mrd. EUR

TUOTOS

Teollisuus

Kauppa

Muut palvelut

Kulutus

KLPT

Muu käyttö

KLPT = Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13k

Suomeen. Myös Ruotsin kruunu on heikentynyt jonkin verran viime aikoina. Suomen matkailu-alaa tukevat kuitenkin mm. rauhallinen maakuva ja aasialaisten kiinnostus.

RUPLA VAHVISTUNUT REAALISESTI

Venäjän ruplan voidaan odottaa pysyvän nimellisesti suhteellisen heikkona, ellei raakaöljy ala kallistua. Koska Venäjällä kuitenkin on kohtalainen inflaatio, rupla on vahvistunut reaalisesti. Vuoden 2008 jälkeen rupla on heikentynyt vain hieman enemmän kuin yleinen hintataso on noussut Venäjällä. Samaan aikaan Suomen inflaatio on ollut hyvin alhainen. Tämä tekee Suomessa myydyistä tuotteista vähemmän kalliita suhteessa Venäjällä myytyihin tuotteisiin ja tukee ostosmatkailua Suomeen. Toki venäläisten palkkojen ostovoima euroissa on alentunut selvästi aiemmasta, joten matkailun huippuvuosiin on pitkä matka.

Osakekurssi

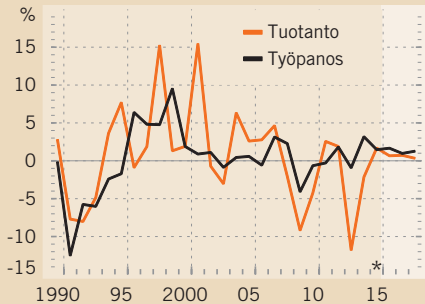
2007/1=100, tuottoindeksit

Lähde: Bloomberg.

ETLA S16.2/ah05

Tuotanto ja työllisyys

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ah03

Investoinnit ja kannattavuus

Investointiaste, käyvin hinnoin

Toimintaylijäämä / tuotos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ah04

HUONEENKÄYTTÖASTEEN NOUSU TUKEE INVESTOINTEJA

Elokuussa koko maan majoitusliikkeiden huoneenkäyttöasteen 12 kuukauden liukuva keskiarvo oli 53,4 prosenttia, mikä oli vain 0,3 prosenttiyksikköä alempi kuin vuoden 1995 jälkeinen korkein saavutettu taso.

Huoneenkäyttöaste on vuodessa noussut 1,7 prosenttiyksikköä, mikä lisää investointipaineita. Tilasto kattaa hotellit, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa.

Huoneenkäyttöaste on Uudellamaalla noussut selvästi korkeammaksi kuin aikaisemmin viimeisten 20 vuoden aikana. Se on myös selvästi korke-

ampi kuin missään muussa maakunnassa, eikä yöpyjien määrä ole niin sesonkikohtaista. Helsingin seudulle rakennetaan uutta kapasiteettia. Uudenmaan osuus kaikista majoitushuoneista on noussut vuoden 1995 jälkeen 3,1 prosenttiyksikköä 28,4 prosenttiin. Myös Etelä-Savossa ja Lapissa ollaan lähellä historiallista korkeinta huoneenkäyttöastetta.

LYHYEN AIKAVÄLIN NÄKYMÄT VAROVAISEN MYÖNTEISET

EK:n marraskuisen Suhdannebarometrin mukaan alan yritykset pitävät kysynnän riittämättömyyttä suurimpana kasvun esteenä. Myös ammattityövoiman puute on nostamassa päätään. Näkymät vuoden vaihteen ympärillä ovat positiiviset.

Kuljetus ja varastointi

Kuljetuksen ja varastoinnin arvonlisäys pienenee edelleen tänä ja aavistuksen myös ensi vuonna. Liikenteessä on kuitenkin jo nähtävissä osin myös kasvua.

TAVARAVIENNIN PIRISTYMINEN NOSTAISI KULJETUSALAA

Kuljetuksen ja varastoinnin tuottama arvonlisäys aleni vuosina 2014 ja 2015 pitkälti vesi- ja ilmailukenteen sekä posti- ja kuriiritoiminnan alamäen myötä. Viime vuonna maaliikenne sekä varastointi ja liikennettä palveleva toiminta olivat pienellä plussalla. Kuluvana vuonna koko toimialan arvonlisäys vähenee edelleen ennustemme mukaan, nyt 1,4 prosenttia. Myös vuonna 2017 voi vielä tulla pientä miinusta.

Kokonaistuottavuuden muutos oli negatiivinen 2014–2015, ja ennustemme mukaan kokonaistuottavuus alenee edelleen kuluvana vuonna 0,5 prosenttia. Ensi vuonna se kuitenkin kasvaa 0,6 prosenttia. Työn tuottavuuden kasvu on kuluvana vuonna nollassa, joten pääoman tuottavuus heikenee hieman.

Kuljetuksen ja varastoinnin tuotoksesta meni vuonna 2012 noin 11 prosenttia panoksiksi pa-

periteollisuudelle, 5 prosenttia tukkukauppaan ja 18 prosenttia vientiin. Viennin odotettu virkoaminen tukee siten myös tämän toimialan kehitystä.

Vuoden alkupuoliskolla toimialan arvonlisäyksen määrä oli 3,5 prosenttia alempi kuin vastaavana aikana vuosi sitten ja kausitasoitettuna 2,6 prosenttia alempi kuin viime vuoden jälkipuoliskolla. Työllisten määrä on kuitenkin noussut tammi-syyskuussa 4,6 prosenttia vuodentakaisesta. Toisaalta nimellinen palkkasumma oli tammi-elokuussa 0,7 prosenttia alempi kuin vuosi sitten. Vesiliikenne sekä varastointi ja liikennettä palveleva toiminta alenivat, mutta maaliikenteen palkkasumma oli kasvussa.

MERILIIKENTEEN KULJETUKSET OVAT KASVANEET

Liikenneviraston tilastojen mukaan tämän vuoden tammi-elokuussa tavaratuonnin tonnimäärät ulkomaan meriliikenteessä nousivat 4 prosenttia ja viennin 9 prosenttia vuodentakaisesta.

MYÖS LENTOLIIKENNE KASVUSSA

Lentoliikenteessä matkustajien lukumäärä nousi tammi-syyskuussa 3,4 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Kotimaan matkustajien määrä

Tuotanto

Mrd. Vuoden 2010 hinnoin, neljännesvuosittain
EUR

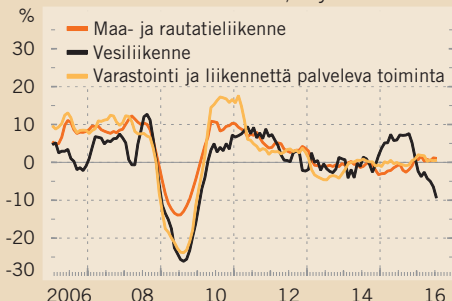

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ai01

Liikevaihto

3 kk:n liukuva %-muutos, käyvin hinnoin

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ai02

kasvoi hieman enemmän kuin kansainvälinen liikenne. Helsingissä tosin tilanne oli päinvastainen. Siellä matkustajien lukumäärä nousi kansainvälisessä liikenteessä 4,8 prosenttia ja kotimaisessa 4,2 prosenttia. Tavaraliikenne on kasvanut yli 8 prosenttia tonneissa mitattuna.

MAANTIEKULJETUSKALUSTO UUSIUTUU

Kuorma- ja pakettiautoja on ensirekisteröity kuivana vuonna yli kuudennes enemmän kuin vuosi sitten. Myös linja-autojen ensirekisteröintien määrä on kasvanut 7 prosenttia. Viimeisten 12 kuukauden aikana ollaan linja-autoissa yli euroajan keskiarvotason ja pakettiautoissa samalla tasolla. Kuorma-autojen ensirekisteröinneissä ollaan kuitenkin edelleen selvästi alle pidemmän aikavälin keskiarvotason.

Keskeiset tunnusluvut

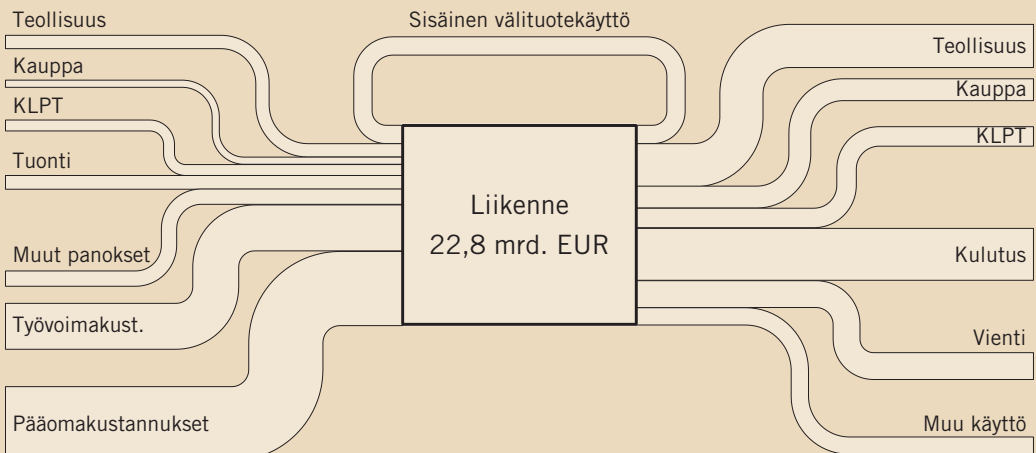
	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	0,1	-4,3	-2,2	-1,4	-0,3	0,7	0,3	0,2
- Työpanos	-2,1	-1,4	-1,0	-1,4	-1,6	-0,7	-2,2	-0,8
- Työn tuottavuus	2,2	-3,0	-1,2	0,0	1,3	1,4	2,6	1,0
- Pääomavaltistuminen	0,6	0,1	0,0	0,4	0,8	0,6	0,6	0,5
- Kokonaistuottavuus	1,6	-3,0	-1,3	-0,5	0,6	0,8	1,9	0,5

Lähde: Tilastokeskus.

Kuljetuksen ja varastoinnin hyödykevirrat vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

TUOTOS

KLPT = Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a131

Tieliikenteen tavaramäärä ammattimaisessa liikenteessä oli vuoden alkupuoliskolla 2 prosenttia korkeampi kuin vuotta aiemmin. Kuljetussuoritteissa on selvästi tätä suurempi kasvu, 11 prosenttia. Ilman maa-aineskuljetuksia tavaramäärä kuitenkin kasvoi 11 prosenttia ja kuljetussuorite 13 prosenttia. Maa-aineskuljetukset kehittyivät siten muita kuljetuksia heikommin.

VAISUT NÄKYMÄT LYHYELLÄ AIKAVÄLILLÄ

EK:n marraskuisen Suhdannebarometrin mukaan alan yritykset pitävät kysynnän riittämättömyyttä suurimpana kasvun esteenä. Loppuvuoden 2016 näkymät ovat hieman negatiiviset.

Osakekurssi

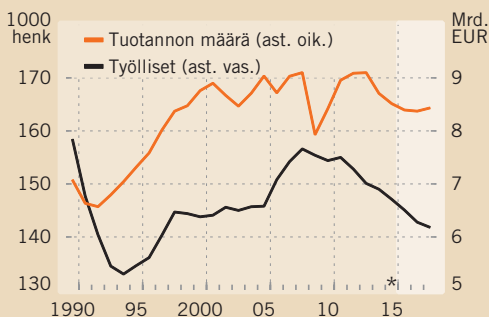
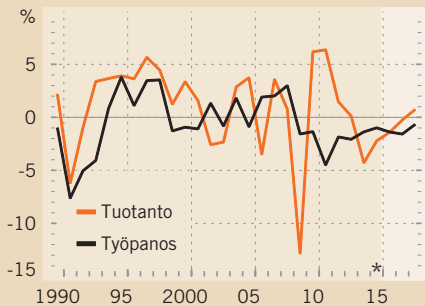
2007/1=100, tuottoindeksi

Lähde: Bloomberg.

ETLA S16.2/ai05

Tuotanto ja työllisyys

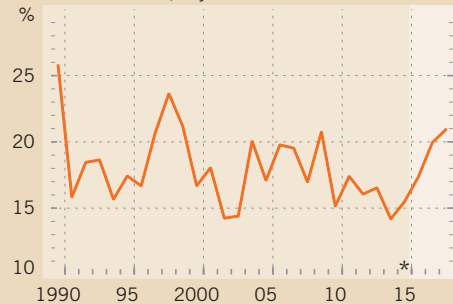

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ai03

Investoinnit ja kannattavuus

Investointiaste, käyvin hinnoin

Toimintaylijäämä / tuotos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/ai04

Rahoitus- ja vakuutustoiminta

Rahoitus- ja vakuutusalan kehitys Suomessa on vakaata, mutta paineita tulee poikkeuksellisesta rahapolitiikasta, lisääntyneestä viranomaisvalvonnasta, uusista toimijoista markkinoilla sekä Brexitistä.

TOIMIALAN ARVONLISÄYS LASKUSSA VUODEN ALKUPUOLELLA

Viime vuonna rahoitus- ja vakuutustoiminnan arvonlisäys aleni melkein prosenttiin. Kuluva vuoden alkupuoliskolla sen määrä aleni 1,9 prosenttia vuodentakaisesta ja kausitasoitettuna yhden prosentin viime vuoden jälkipuoliskolta.

Vuoden alkupuoliskolla toimialan nimelliset palkat ja palkkiot kuitenkin nousivat 3 prosenttia vuodentakaisesta. Työllisten palkansaajien määrä nousi 2,1 prosenttia. Tammi-elokuussa nimellinen palkkasumma nousi 2,5 prosenttia vuodentakaisesta.

Tänä vuonna arvonlisäyksen muutos on ennustemme mukaan suunnilleen nollassa ja ensi vuonna kasvua kertyy reilu prosentti. Toimialan arvonlisäykseen vaikuttaa sijoitustuottojen kehitys. Tämä vaikeuttaa arvonlisäyksen ennustamista.

Tuotanto

Eräitä tuotantoindikaattoreita

Helsingin pörssin vaihto

KOROT PYSYVÄT POIKKEUKSELLISEN MATALINA

Rahamarkkinakorot ovat edelleen alentuneet kulu-
luvan vuoden aikana. Marraskuun alussa 3 kuu-
kauden euribor oli noin -0,31 prosenttia ja 12
kuukauden noin -0,07 prosenttia.

Etlan syyskuussa julkaiseman ennusteen mukaan
euriborit alkavat nousta kesällä 2018. Ajankohta
voi kuitenkin lykkäytyä tästäkin kauemmas.

Suomen Pankin laskema asuntolainojen keski-
määräinen marginaali on laskenut viime maaliskuu-
kuun 1,21 prosenttiyksiköstä 1,15 prosenttiyksik-
köön syyskuussa. Marginaali on nyt alentunut
reilun kolmen vuoden ajan suhteellisen tasaisesti.
Se on kuitenkin edelleen selvästi korkeammalla
tasolla kuin vuonna 2011, jolloin se oli alimmil-
laan 0,7 prosenttiyksikköä.

Keskeiset tunnusluvut

	2013	2014	% -muutos		2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	Keskimäärin	
			2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E			2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät										
Tuotanto (arvonlisäys)	-9,4	10,5	-0,9	-0,1	1,2	1,4			-0,5	1,1
- Työpanos	-0,8	-3,3	0,3	1,2	0,5	0,8			-1,0	0,8
- Työn tuottavuus	-8,6	14,3	-1,1	-1,3	0,7	0,6			0,6	0,4
- Pääomavaltaituminen	-1,0	0,7	-1,1	-0,6	-0,1	-0,1			-0,8	-0,1
- Kokonaistuottavuus	-7,7	13,5	0,0	-0,7	0,8	0,7			1,4	0,5

Lähde: Tilastokeskus.

Rahoitus- ja vakuutustoiminnan hyödykevirrat vuonna 2015**PANOSKÄYTTÖ**

Teollisuus
Liikenne
KLPT
Muut panokset
Pääomakustannukset
Työvoimakustannukset

Sisäinen välituotekäyttö

Rahoitus- ja
vakuutus-
toiminta
11,1 mrd. EUR

TUOTOS

Teollisuus
Kauppa
KLPT
Rahoituspalvelut
Kulutus
Muu käyttö

KLPT = Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13m

Kotitalouksien velkaantumistaso nousi vuoden toisella neljänneksellä 125,6 prosenttiin käytettävissä olevista tuloista. Vuodessa se nousi 2,8 prosenttiyksikköä. Uusia asuntolainoja nostettiin heinä-syyskuussa 10 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Niiden keskiprosentti oli syyskuussa 1,16 prosenttia.

KEVYT RAHAPOLITIikka JATKUU

Lokakuussa euroalueen inflaatio oli 0,5 prosenttia. Ydininflaatio eli kuluttajahintainflaatio pl. hinnoiltaan volatiilit energia ja prosessoimattomat elintarvikkeet oli 0,7 prosenttia. Palvelujen hintojen nousu oli 1,1 prosenttia.

Vaikka euroalueen kuluttajahintainflaatio on nousut puolella vuodessa 0,6 prosenttiyksikköä, suuria hintapaineita ei tässä vaiheessa ole. EKP

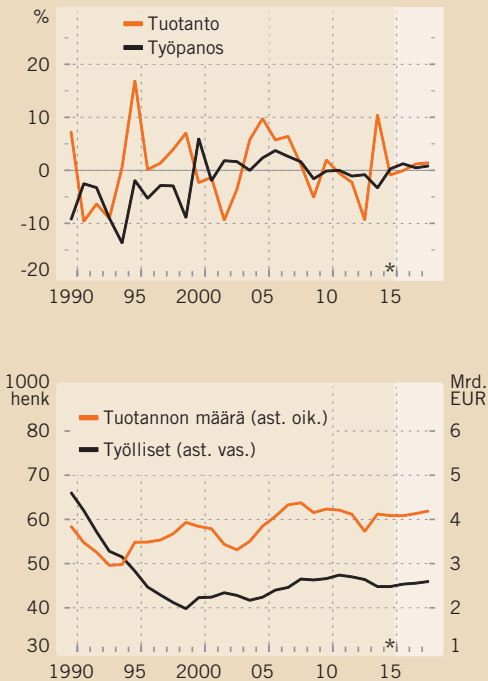
Osakekurssit

Lähde: Bloomberg.

ETLA S16.2/aj05

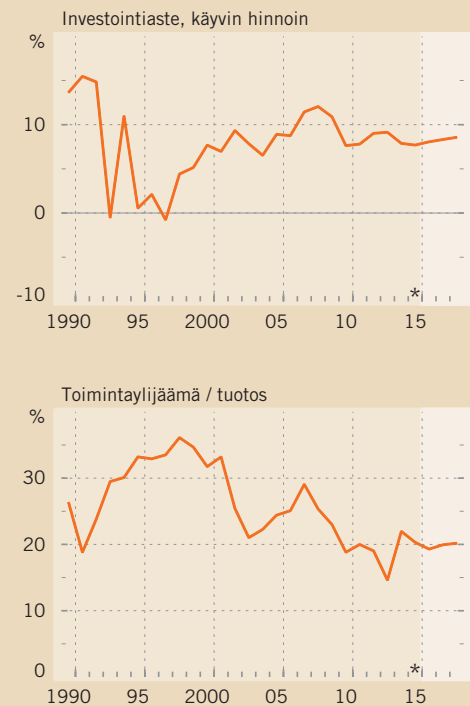
Tuotanto ja työllisyys

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/aj03

Investoinnit ja kannattavuus

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/aj04

voi hyvin jatkaa ekspansiivista rahapolitiikkaansa. Ennustemme mukaan euroalueen yhdenmu-
kaistettu inflaatio on ensi vuonna 1,2 prosenttia.

Lavean M3-rahamäärän kasvuvauhti on ollut viime aikoina noin 5 prosenttia vuositasolla. Kasvuvauhti on vain hieman alle euroajan kes-
kiarvon, mutta selvästi enemmän kuin vuosina 2009–2014.

RAHAPOLITIikka JA TOIMIALA UUDESSA TILANTEESSA

Pitkään jatkunut keskuspankkien ylikeveä raha-
politiikka on epänormaalia ja se on sekoittanut
rahoitusmarkkinoiden toimintaa. Kun tilanne al-

kaa jossain vaiheessa normalisoitua, edessä voi
olla negatiivisia yllätyksiä, jotka rahapolitiikan
keveys on piilottanut.

Toisaalta jos euroalueen kasvu alkaa uudelleen
heiketä ennen kuin rahapolitiikkaa on ehditty sel-
västi kiristää, rahapolitiikka ei kykene normaalilla
tavalla reagoimaan heikentyvään taloustilantee-
seen.

Euroopan pankkisektori on poikkeuksellisen ra-
hapolitiikan, lisääntyneen viranomaisvalvonnan,
uusien toimijoiden tuoman kilpailun sekä Brexitin
ristipaineessa.

Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta pl. asuntojen omistus

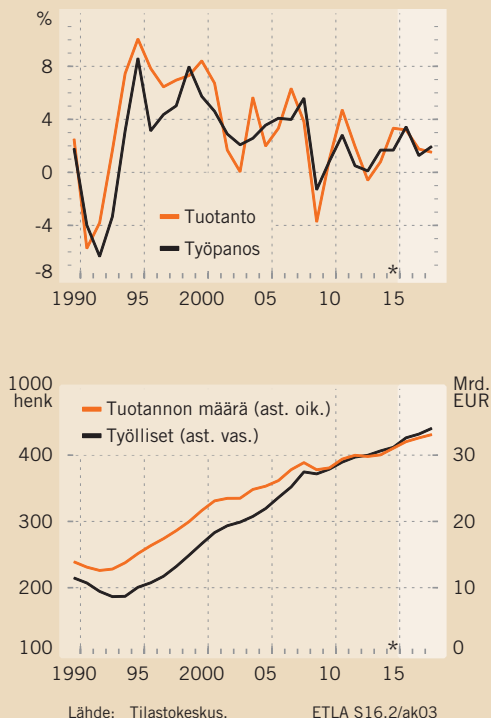
Liike-elämää palveleviin toimialoihin luetaan tässä katsauksessa informaatio- ja viestintäpalvelut (toimialakoodi J), kiinteistöala, pl. asuntojen omistus (L), ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (M) sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminta (N). Suurimmat alatoimialat arvonlisäyksellä mitattuna ovat tietojenkäsittelypalvelut (16,7 % kokonaisuudesta), asuntojen vuokraus (11,3 %) ja muu kiinteistötoiminta (11,1 %), televiestintä (9,6 %), tekniset palvelut (9,5 %) sekä liikkeenjohdon palvelut (9,3 %).

Kasvu kiinteistö- ja liike-elämää palvelevassa toiminnassa on tänä vuonna hyvin erilaista eri toimialoilla, mutta ensi vuonna erot pienenevät. Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminta kasvavat tänä vuonna ripeästi.

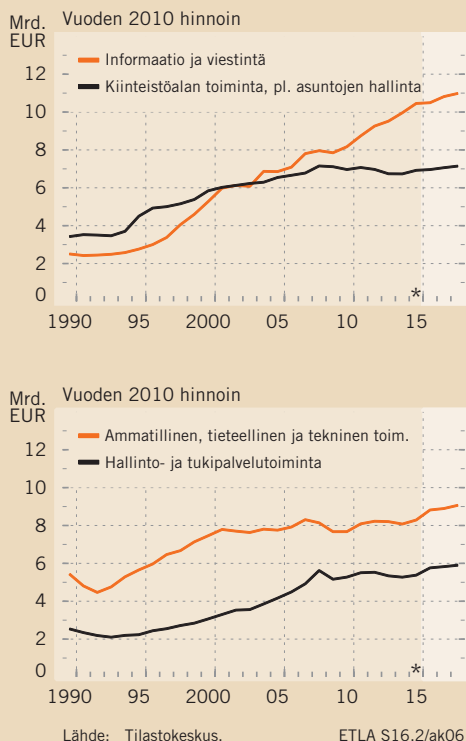
ISOJA KASVUEROJA

Arvonlisäys kasvaa ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa tänä vuonna 6–7 prosenttia viime vuodesta. Tätä tukee yhteenlaskettujen M ja N-toimialojen yli kahden prosenttiyksikön kasvuperintö viime vuodelta.

Tuotanto ja työllisyys

Tuotanto

Ensimmäisellä vuosipuoliskolla yhteenlaskettujen toimialojen M ja N arvonlisäys kasvoi 8 prosenttia vuodentakaisesta ja kausitasoitettuna 4,8 prosenttia viime vuoden jälkipuoliskolta.

Alatoimialoittain tarkasteltuna käypähintainen liikevaihto kasvoi tammi-heinäkuussa yli 10 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajankohdasta työllistämistoiminnassa, turvallisuus-, vartiointi- ja

etsiväpalveluissa, tieteellisessä tutkimuksessa ja kehittämisessä, vuokraus- ja leasingtoiminnassa sekä arkkitehti- ja insinööripalveluissa.

Sen sijaan informaatio- ja viestintäpalveluissa sekä kiinteistöalalla jäädään tänä vuonna vain noin 0,5 prosentin arvonlisäyksen kasvuun. Vuosikeskiarvoja verrattaessa informaatiota ja viestintää rasittaa viime vuoden lopun heikko kasvu.

Keskeiset tunnusluvut

	% -muutos						Keskimäärin	
	2013	2014	2015	2016 ^E	2017 ^E	2018 ^E	2011–15	2016–20 ^E
Tuottavuuden osatekijät								
Tuotanto (arvonlisäys)	-0,6	0,8	3,3	3,2	1,8	1,5	2,0	2,1
- Työpanos	0,1	1,7	1,7	3,4	1,3	1,9	1,4	2,2
- Työn tuottavuus	-0,7	-0,9	1,6	-0,2	0,5	-0,4	0,7	-0,1
- Pääomavaltaituminen	0,6	-0,1	-0,1	0,0	1,3	0,9	0,1	0,7
- Kokonaistuottavuus	-1,3	-0,7	1,7	-0,2	-0,8	-1,3	0,5	-0,9

Lähde: Tilastokeskus.

Kiinteistö- ja liike-elämää palvelevan toiminnan hyödykevirratt vuonna 2015

PANOSKÄYTTÖ

Teollisuus
Rakentaminen
Kauppa
Muut panokset
Pääomakustannukset
Työvoimakustannukset

Sisäinen välituotekäyttö

Kiinteistö- ja
liike-elämää
palveleva toiminta
60,6 mrd. EUR

TUOTOS

Teollisuus
Kauppa
Investoinnit
Kulutus
Muu käyttö

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S16.2/a13n

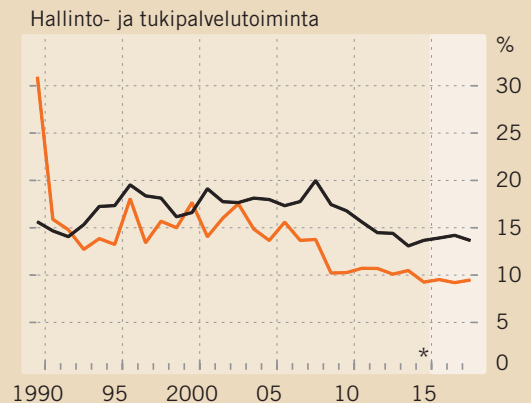
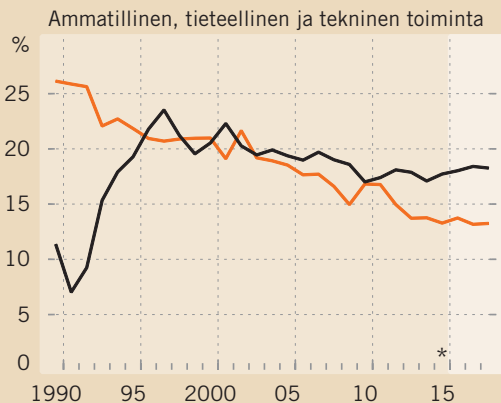
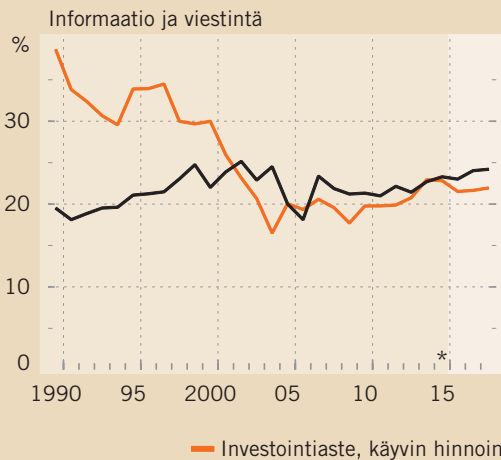
Ensimmäisellä vuosipuoliskolla informaatio- ja viestintäpalveluiden arvonlisäys aleni 2 prosenttia viime vuodesta ja oli kausitasoitettuna samalla tasolla kuin viime vuoden jälkipuoliskolta. Kiinteistöalalla vastaavat luvut olivat +0,3 ja -0,7 prosenttia.

Tammi-heinäkuussa käypähintainen liikevaihto oli hyvässä 13 prosentin kasvussa vuodentakaiseen verrattuna tietopalvelutoiminnassa, mutta muut informaatio- ja viestintäpalvelualat olivat

nollan tuntumassa tai hieman miinuksella. Kiinteistöalan toiminnan käypähintainen liikevaihto oli 4 prosentin kasvussa.

Ensi vuonna kasvuerot pienenevät selvästi. Ennustemme mukaan arvonlisäyksen määrä kasvaa informaatio- ja viestintäpalveluissa noin 3 prosenttia, kiinteistöalalla noin 1,5 prosenttia sekä niin ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa kuin myös hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa noin prosentin.

Investoinnit ja kannattavuus

TYÖTUNNIT KEHITTYNEET PAREMMIN KUIN TYÖLLISYYS

Informaatio- ja viestintäpalveluissa työllisyys aleni tammi-syyskuussa yli 6 prosenttia vuodentakaisesta sekä ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa vajaat 6 prosenttia. Hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa työllisyys sen sijaan nousi 3 prosenttia. Tehdyt työtunnit kehittyivät kaikissa tapauksissa noin 2–4 prosenttiyksikköä näitä lukuja paremmin.

Myös nimellinen palkkasumma kasvoi kaikilla toimialoilla tammi-elokuussa: informaatio- ja viestintäpalveluissa reilun prosentin, kiinteistöalalla noin 4,5 prosenttia, ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa melkein 4 prosenttia sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa yli 7 prosenttia.

Ennustemme mukaan työpanoksen määrä kasvaa ensi vuonna vain pari prosenttiyksikön kymmenystä toimialoilla J ja L. Toimialalla M päästään noin 1 prosentin kasvuun ja toimialalla N reilun 2 prosentin kasvuun.

AMMATTITYÖVOIMASTA PULAA

EK:n marraskuun alussa julkaiseman Suhdannebarometrin mukaan informaatio- ja viestintäpalvelujen suhdannetilanne on parantunut ja lähi-aikojen näkymät ovat hyvät. Riittämätön kysyntä ei ole enää niin merkittävä kasvun rajoite kuin ennen. Ammattityövoiman puute on noussut sen rinnalle kasvun hillitsijäksi.

Myös kiinteistöpalveluissa näkymät ovat jonkin verran paranemassa. Ammattityövoiman puute on tälläkin alalla suurin kasvua rajoittava tekijä.

Liikevaihto

3 kk:n liukuva %-muutos, käyvin hinnoin

Osakekurssit

2007/1=100, tuottoindeksit

